

N O V U S
O R B I S P I C T U S

J U V E N T U T I
I N S T I T U E N D A E E T O B L E C T A N D A E ,

c o m p l e c t e n s

Animalium, Plantarum, Florum, Fructuum, Fossilium, Rituum, etiam aliarumque rerum cum ex natura tum ex disciplinis artibusque depromptarum Icones, ad optimorum exemplarium fidem selectas et aeri incisas, addita brevi descriptione ad disciplinarum rationem exacta et ad captum juventutis attemperata.

A u c t o r e

F. I. B e r t u c h ,

Ducis Saxo-Vinar. legationis consiliario, Academiae Caes. Reg. Naturae curiosorum, Academiae Reg. Borussiae artium, scientiar. mechanic. Berolinensis, Academiae Electoral. Mogunt. scientiar. utilium, Societatum oeconomic. Petropolitanae et Lipsiensis, Societatum histor. naturalis Jenensis et Westphalicae Brochhusiens. Societatis Germanicae Neo-Eboracensis membro cum honorario tum ordinario.

EDITIO RECENS, TEXTU LATINO ET HUNGARICO AUCTA,
CONSILIO ET CURA
QUORUNDAM HUNGARIAE LITERATORUM,
PATRIAE AMANTIUM.

T o m u s u n d e c i m u s .

V I E N N A E ,

typis B. Ph. Bauer, typographi et bibliopolae.

TERMÉSZETHISTÓRIAI KÉPESKÖNYV

A Z

IFJÚSÁG HASZNÁRA ÉS GYÖNYÖRKÖDTETÉSÉRE;

melly,

Az Állatok, Növények, Virágok, Gyümölcsök és Ásványok Képeit, a' Mesterségek és Tudományok sok más oktatásra öfzveálogatott Tárgyaival együtt, igen jó eredeti Munkák, fzerént kimeztzve 's kifestve, az Ifjuságértékéhez alkalmaztatott tudományos Magyarázattal előadja.

Készítette ezelőtt

B e r t u c h F. J.

A' Veimári Hertzegségben Követségi Tanácsos és Sok Tudos Társaságoknak a' Romai Csász. Kir. Termé-
zetvizsgáló Akadémiának, Prufszfiában a' Mesterségekre és Erömitudományra ügyelő Kir. Akadémiának,
Erfurtban a' Halznos Tudományok Akadémiájának, Pétersburgban a' Gazdagságra ügyelő Szabad Társaság-
nak, Lipsiában, ugyan egy olyanak, Jénában a' Termézetvizsgáló Társaságnak, úgy szinte
Vefzfáliában is ugyan egy olyan Társaságnak valóságos, és a' Newyorki Német-
Társaságnak levelező Tagja.

ÚJ KIADÁS, DEAK ÉS MAGYAR LEÍRÁSSAL

MEGBŐVITVE,

NEMELLY BUZGÓ HAZAFIAKNAK

MUNKAJOK ALTAL.

Tizenegyedik Darab.

B É T S B E N,

Nyomtatott B. F. Bauer betűvel.

B I L D E R B U C H

Z U M

NUTZEN UND VERGNÜGEN DER JUGEND,

e n t h a l t e n d

eine angenehme Sammlung von Thieren, Pflanzen, Blumen, Früchten, Mineralien, Trachten und allerhand andern unterrichtenden Gegenständen aus dem Reiche der Natur, der Künste und Wissenschaften; alle nach den besten Originalen gewählt, gestochen, und mit einer kurzen wissenschaftlichen und den Verstandeskraften der Jugend angemessenen Erklärung begleitet.

Zusammen getragen

v o n

F. J. B e r t u c h,

Herzogl. Sachsen-Weimarschen Legations-Rathe; der Römisch-Kaiserl. Akademie der Naturforscher, der Königlich-Preussischen Akademie der Künste, der mechanischen Wissenschaften zu Berlin, der Chur-Mainzer Akademie nützlicher Wissenschaften zu Erfurt, der freyen ökonomischen Gesellschaft zu St. Petersburg, der Leipziger ökonomischen Societät, der naturforschenden Gesellschaft zu Jena, so wie auch der Westphälischen naturforschenden Gesellschaft zu Brochhausen Ehren- und ordentlichen, und der Deutschen Gesellschaft zu Newyork correspondirenden Mitgließe.

NEUE, MIT LATEINISCHEM UND UNGRISCHEM TEXTE VERMEHRTE AUFLAGE,

VERANSTALTET

DURCH EINE GESELLSCHAFT GELEHRTER,

IHR VATERLAND LIEBENDER UNGERN.

E i l f t e r B a n d.

W I E N.

Bey B. Ph. Bauer, Buchdrucker und Buchhändler.

PORTE-FEUILLE

INSTRUCTIF ET AMUSANT

P O U R

L A J E U N E S S E .

Mélange intéressant d'Animaux, Plantes, Fleurs, Fruits, Minéraux, Costumes, Antiquités et autres objets instructifs et amusans pour la jeunesse; choisis et gravés sur les meilleurs originaux, avec de courtes explications scientifiques et proportionnées à l'entendement de la Jeunesse.

R E D I G É

p a r

F. J. Bertuch,

Conseiller de légation de S. A. S. le Duc de Saxe-Weimar; membre de l'académie impériale des curieux de la nature, de l'académie royale des arts à Berlin, de l'académie électorale des sciences utiles de Mayence, de la Société économique de Leipzig, des Sociétés d'histoire naturelle de Jene, et de Westphalie à Brochhausen, et de la Société des Allemans à Newyork.

NOUVELLE ÉDITION, AUGMENTÉE DU TEXTE LATIN ET HONGROIS,

P A R U N E

SOCIÉTÉ DE GENS DE LETTRES

ET PATRIOTES DE HONGRIE.

Volume onzième.

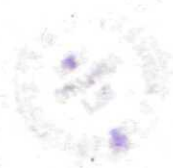
A V I E N N E .

Chez B. Ph. Bauer, Imprimeur et Libraire.

PORTÉ-FEÜLLÉ

INSTRUCIÓK

LAJOS KÖRBERG

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1958 évi 535 SZ.

EXCELLENTISSIMO
ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO DOMINO
LIBERO BARONI
STEPHANO FISCHER

DE NAGY-SZALATNYA, PERPETUO IN BATSKÓ,
METROPOLITANAE ECCLESIAE AGRIENSIS

ARCHI-EPISCOPO

SACRAE CAESARAE ET REGIO APOSTOLICAE MAJESTATIS

ACTUALI INTIMO STATUS

ET

AD EXCELSUM CONSILIUM LOCUMTENENTIAE REGIUM HUNGARICUM

CONSILIARIO,

NEC NON

I. I. COMITATUUM HEVESSIENSIS ET EXTERIORIS SZOLNOK ARTICULARITER UNITORUM

PERPETUO AC SUPREMO COMITI

DOMINO

GRATIOSISSIMO.

Trachten X.

Fig. 1.

Vestimenta X.

Fig. 2.

Costumes X

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

VESTITUS HELVETII.

Fig. 1. Incola pagi Subsylvani.

Incolae *Subsylvaniae* in Helvetia sunt bonae quidem indolis, sed ingenio rudiori, natura melancholici, maximam partem pauperes, praecipue armentorum, quae magna sollicitudine curant, pastu viventes. Hic videmus Vaccarum pastorem, festo habitu indutum.

Fig. 2. Puella rustica.

Ecce puellam rusticam, elegantem, e pago *Bernensi*, quae rure rediens tubera solani, suis modo manibus eruta, domum deportat; levi induta vestimento, quo labores expeditius obeat.

Fig. 3. Vaccarum pastor in valle fluvii Emmati seu Emmenii.

Convallis fluvii Emmenii in pago *Arctopolitano* sive *Bernensi* fertilissima est et caseorum, qui ibi conficiuntur, praecellenti sapore celebris; ejus enim incolae praecipue armentorum pastum exercent. Praesens tabula ostendit vaccarum pastorem habitu consueto in-

ditum, atque e stabulo copiam lactis, quod modo emulxerat, laetabundo animo proferentem.

Fig. 4 et 5. Puella rustica et adolescentulus rusticus e valle Entlibuchiana.

Vallis *Entlibuchiana*, in *Lucernensi* pago sita, celebratur ob virilem, erectum, probum et liberalem animum incolarum, suo itidem carminum amore, satyrica dicacitate, Musicae atque exercitationis gymnasticae, quae ceteros antecellunt, studio insignium. Utraque imago eos habitu consueto ornatos demonstrat.

Fig. 6. Rupicaprarum venator.

Hic videmus rupicaprarum venatorem ex alpibus Helvetiis, pro more accinctum, ope baculi ferro acuto praefixi et calceorum ferreis aculeis munitorum montes glaciales escendere et manifestissima vitae pericula, ut optata potiatur rupicapra, subire paratum.

HELVÉTZIAI VISELETEK.

1. Kép. Unterwaldi Lakos.

Az Unterwaldi Cánton lakosai Helvétziában jószívü de kevésbé pallérozott emberek; hajlandók komor indulatra; többnyire szegények, 's főképpen a' marhatartásból élnek, a' mellyet szorgalmas utánna járással üznek.

2. Kép. Bernai Paraszt Leány.

Ímé itt egy szép fiatal paraszt leányt látunk a' Bernai Cántonból, a' ki a' mezőről jó 's krumplit visz haza, mellyet felásott; az öltözete könnyű, hogy annál szabadabban dolgozhasson.

3. Kép. Az Emmenthali Tehenész.

Az Emmenthál nevű völgy a' Bernai Cántonban igen termékeny, és derék jó sajtjáról híres. A' marha tartás ezen völgy lakosainak legfőbb gondjok. A' jelenlévő rajzolat egy tehenészt mutat, közönséges ruhájában, a' ki igen jó kedvelő az istállóból, a' mellyből a' kifejt tejet viszi el.

4. és 5. Kép. Entlibuch-ból egy Leány és egy paraszt fitzko.

Az Entlibuch nevű völgy a' Luczerni Cántonban van, és nevezetessé lett lakosainak férjfiás, rátartó, derék és szabados erköltsi tulajdonságokra nézve; a' kik magokat a' poézisre, szatírára, muzsikára és testi gyakorlatokra nézve hajlandóságok által is megkülönböztetik, és ez utolsóban különösen kimutatják magokat. Az itt lévő rajzolatok ezeket az ő rendszerént való ruhájokban állítják előnkbe.

6. Kép. A' Zerge Vadász.

Itt egy Zerge Vadászt látunk a' Helvétziai Havasokról, közönséges köntösében, a' mint az a' hegyes végű botjának és kiálló szegekkel megrakott sarujának segítettége által a' jeges hegyeket megmászsza. Így teszi ez ki magát a' szemlátomást való veszedelemnek, tsak hogy neki kedve telljék 's köszáli zergét löhessen.

SCHWEIZER - TRACHTEN.

Fig. 1. Ein Unterwaldner.

Die Bewohner des Cantons *Unterwalden* in der Schweiz sind gutartige, aber wenig gebildete Leute; sie haben einen Hang zur Schwermuth; sie sind meist arm, und leben hauptsächlich von der Viehzucht, welche sie sehr sorgfältig betreiben. Wir sehen hier einen Küher dieses Landes in seiner Staatskleidung abgebildet.

Fig. 2. Ein Berner Bauernmädchen.

Hier sehen wir ein hübsches junges Bauernmädchen aus dem Canton *Bern*, das vom Felde kommt und Kartoffeln nach Hause bringt, die es ausgemacht hat; es ist leicht gekleidet, um desto zwangloser arbeiten zu können.

Fig. 3. Ein Emmenthaler Küher.

Das *Emmenthal* in dem Canton *Bern* ist sehr fruchtbar, und wegen seiner vortrefflichen Käse berühmt; die Rindviehzucht ist die Hauptbeschäftigung der Einwohner dieses Thals. Die beiliegende Kupfertafel stellt einen Küher in seiner gewöhnlichen Kleidung vor, der sehr vergnügt aus seinem

Stalle kommt, aus welchem er die gewonnene Milch fortträgt.

Fig. 4 u. 5. Ein Mädchen und ein junger Bauer aus dem Entlibuch.

Das Thal *Entlibuch* liegt im Canton *Lucern*, und ist berühmt wegen des männlichen, stolzen, biederen und freien Charakters seiner Bewohner, die sich auch durch ihre Neigung zur Poesie, Satyre, Musik und zu gymnastischen Übungen auszeichnen; in diesen letztern thun sie sich besonders hervor. Die beifolgenden Abbildungen stellen uns dieselben in ihrer gewöhnlichen Kleidung vor.

Fig. 6. Ein Gemsenjäger.

Wir sehen hier einen Gemsenjäger aus den Schweizer-Alpen in seiner gewöhnlichen Kleidung, wie er mit Hülfe seines spitzigen Stocks und seiner mit Stacheln besetzten Schuhe Eisberge ersteigt. So setzt er sich den augenscheinlichsten Gefahren aus, um das Vergnügen zu haben, eine Gemse zu erlegen.

C O S T U M E S S U I S S E S .

Fig. 1. Un Paysan d'Unterwalden.

Les habitans du Canton d'*Unterwalden* en Suisse sont de bonnes gens, mais peu cultivés; ils ont du penchant pour la mélancolie; ils sont pour la plupart pauvres et vivent principalement de l'éducation du bétail, à laquelle ils s'adonnent avec beaucoup de soin. Nous voyons ici représenté un vacher de ce pays en habit de gala.

Fig. 2. Une Paysanne Bernoise.

Voici une jolie petite paysanne du Canton de *Berne*, qui vient des champs rapporter à la maison des pommes-de-terre, qu'elle a récoltées; elle est lestement vêtue, pour ne pas être gênée dans son travail.

Fig. 3. Un vacher de la vallée d'Emmenthal.

La vallée d'*Emmenthal* dans le Canton de *Berne* est très-fertile, et renommée pour ses excellens fromages; l'éducation du gros bétail fait la principale occupation des habitans de cette vallée. La table ci-jointe

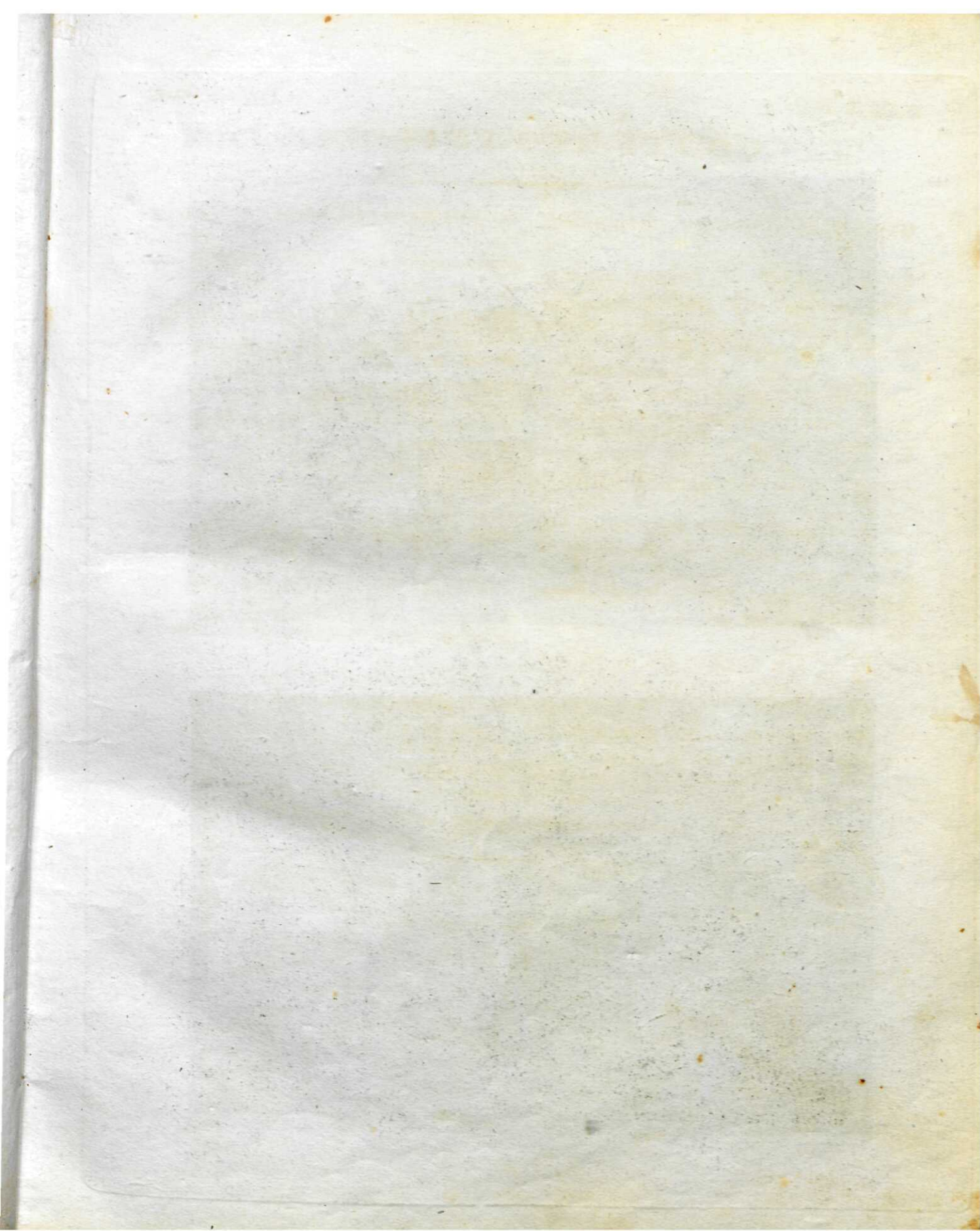
nous présente un vacher dans son costume ordinaire en sortant très-content de son étable, d'où il emporte le lait, qu'il vient de gagner.

Fig. 4 et 5. Fille et jeune Paysan de la vallée d'Entlibuch.

La vallée d'*Entlibuch* située dans le Canton de *Luzerne* est renommée pour le caractère mâle, fier, honnête et franc de ses habitans, qui se distinguent aussi par leur amour pour la Poésie, la Satyre, la Musique et les exercices gymnastiques; c'est dans ces derniers principalement qu'ils excellent. Les Figures ci-jointes nous font connaître leur costume ordinaire.

Fig. 6. Un Chasseur de chamois.

Nous voyons ici un Chasseur de chamois des Alpes helvétiques, dans son costume ordinaire en grim pant les montagnes de glace à l'aide de son bâton pointu et de ses souliers munis de pointes de fer. C'est ainsi qu'il court les dangers les plus inévitables pour avoir le plaisir de tuer un chamois.

Verm. Gegenst. LXVIII. Miscellanea. LXVIII. Melanges. LXVIII.
Fig. 1.

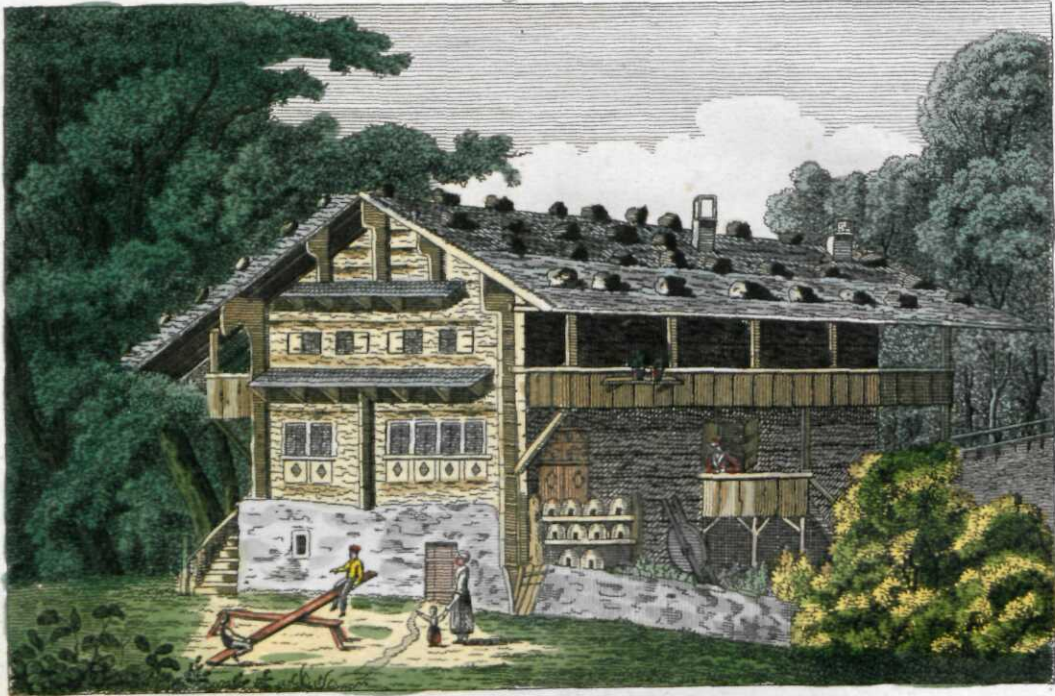

Fig. 2.

ARCHITECTURA RURALIS IN HELVETIA.

Fig. 1. Casa rustica in Helvetia.

In majori Helvetiae parte rusticorum mapalia majora sunt et ampliora, ideoque commodiora quam in multis aliis regionibus; id quod videmus vel in hoc domicilio rustico *subsylvaniae*; quamvis pagus Subsylvanus multo pauperior sit et incolas habeat rudiores, incultiores minusque industrios, quam complures alii Helvetiae pagi. Quin haec domus est aedificium satis amplum; inferiora sunt lapidibus constructa, continent enim cellarium, reliqua autem ligno contexta; fastigium tegitur scindulis majoribus, quibus lapides super impositi sunt, quo firmiter teneantur.

Fig. 2. Mapale bucolicum.

Mapalia bucolica in Helvetia dicuntur ca-

sae lignae, quae construuntur in pascuis alpinis, ubi vaccae per totam aestatem pascuntur. His in mapalibus, quae instar mapalium rusticorum apud Russos contextuntur truncis arborum juxta se positis, lac asservatur et casei conficiuntur, inque ea qui custodiunt vaccas se conferunt, per noctem quieturi; ibi enim eorum lectus sub tecto plerumque herbis longioribus sternitur.

Hic videmus interiora ejusmodi mapalis instructa omni apparatu conficiendis caseis necessario, eoque nunc opere pastor alpinus occupatur; uxor ejus cum filio adest maritum invisens, famulus autem his hospitibus caris ad ignem caseum assat: caseus enim assus vel tostus apud eos in deliciis habetur. Tum vero, cum hiems appropinquat, pastor alpinus cum grege in vallem ad penates descendit.

HELVÉTZIÁBAN AZ ÉPÍTÉS MÓDJA

1. Kép. Helvétziai Parasztház.

Helvétziának nagy részében a' parasztházak nagyobbak, tágasabbak 's ezért alkalmasabbak is mint sok más Tartományban. Látjuk már ezt az itt lerajzolt hajlékán is egy földmivelőnek az Unterwaldi Cantonból, noha ez a' többi Helvétziai Cantonokhoz képest sokkal szegényebb és durvább, tudatlanabb és nem olly dolgos lakosokkal bír, mint a' több Cantonok. Ez a' ház meglehetősen nagy épület; a' fundamentoma földszinig sköböl épült, mint-hogy alatta pintze is van; a' több része, egészen fa, a' fedele pedig széles zsindegyel fedett, a' melly kövel meg van rakva hogy tartósabb legyen.

2. Kép. Havasi Kalyiba.

Havasi Kalyibának nevezik Helvétziában

azokat a' fából épült Konyhókat, mellyek a' Havasokon az ott lévő legelők körül építtetnek, mivel a' tehének egész nyáron által azokon legelnek. Ezekben a' Kalyibákban, mellyek, mint az Oroszoknál a' parasztházak, egymásra fektetett faderekakból épünek, tartják a' tejet, ezekben készitük a' sajtot; ezekben hálnak a' pasztorok a' kik a' teheneket őrzik, a' hol az ő ágyok a' fedél alatt többnyire tsak hosszúszerű fűből áll. — Imé itt láthatunk egy ilyen Kalyibát belőlről is, minden sajt-készítésre való készületekkel együtt a' mint a' Havasi Pásztor éppen azzal foglalatokodik; a' Felesége a' fiaival együtt meglátogatta; és a' szolgája ezen kedves vendégeknek sajtot pirít; mert a' pirított sajt itt vajmi kedves étel. — Majd tsak télire tér vissza a' Havasi Pásztor a' teheneivel együtt a' völgybe, a' hol van az ő állandó lakása.

BAUART IN DER SCHWEIZ.

Fig. 1. Ein Schweizer Bauernhaus.

In einem grossen Theile der Schweiz sind die Bauernhäuser gröfser, geräumiger und deshalb auch bequemer, als in vielen andern Ländern; dies sehen wir schon an dem hier abgebildeten Hause eines Landmanns im Canton *Unterwalden*, welcher Canton doch verhältnismässig viel ärmer ist, und rohere, unwissendere und minder arbeitsame Einwohner hat, als mehrere andere Schweizer Cantone. Das Haus ist schon ein ziemlich grosses Gebäude; der Untersatz oder das Erdgeschofs ist von Steinen aufgemauert, weil es den Keller enthält; das Übrige ist ganz von Holz, und das Dach ist mit grossen Schindeln gedeckt, die mit Steinen belegt sind, um sie fest zu halten.

Fig. 2. Eine Sennhütte.

Sennhütten nennt man in der Schweiz hölzerne Hütten, die in dem Gebirge bei den

Alptriften erbaut sind, auf welchen die Kühe den ganzen Sommer hindurch weiden; in diesen Hütten, die blofs von längs auf einander gelegten Baumstämmen, (wie die russischen Bauernhäuser) erbaut sind, wird die Milch aufbewahrt und der Käse bereitet, auch dient sie den Hirten, welche die Kühe hüten, zum Obdach und zur Schlafstätte, wo ihr Bette unter dem Dache gemeiniglich nur aus langem Grase besteht. — Wir sehen hier eine solche Hütte von Innen mit allen Geräthschaften zur Käsebereitung, womit der Aelpler (so nennt man diese Alpenhirten) wirklich auch beschäftigt ist; seine Frau ist mit seinem Jungen auf Besuch bei ihm, und der Knecht bratet für diese lieben Gäste Käse am Feuer; denn gebratener oder gerösteter Käse gilt hier für einen grossen Leckerbissen. — Erst wann der Winter beginnt, kehrt der Aelpler mit seinem Viehe in das Thal zurück, wo seine feste Wohnung ist.

FACON DE BÂTIR EN SUISSE.

Fig. 1. La Maison d'un Paysan suisse.

Dans une grande partie de la Suisse les maisons des gens de la campagne sont plus grandes, plus spacieuses et pour ceci aussi plus commodes qu'en beaucoup d'autres pays; nous le voyons déjà à la maison représentée sur la table ci-jointe d'un manant du Canton d'*Unterwalden*, qui à proportion est de beaucoup moins riche, et peuplé d'habitans moins instruits et moins laborieux, que plusieurs autres Cantons. Cette maison est cependant un assez grand bâtiment; son rez de chaussée est bâti en pierres puisqu'il renferme la cave: tout le reste n'est que de bois, et le toit est couvert de grands bardeaux recouverts de pierres pour les assujettir.

Fig 2. Un Chalet.

On appelle en Suisse *Chalets* des ca-

banes de bois dressées dans les montagnes près des pâturages des Alpes, où les vaches paissent durant l'été: ces huttes, qui ne sont construites que de troncs d'arbres couchés horizontalement l'un sur l'autre, sont destinés à la conservation du lait et à la confection du fromage, et servent aussi de retraite et de gîte aux vachers qui gardent les troupeaux, et dont la couche ne consiste ordinairement qu'en un amas de longues herbes ou de laiche. — Nous voyons ici l'intérieur d'un tel chalet avec tous les utensiles nécessaires à la confection du fromage, à laquelle s'occupe dans ce moment le vacher des Alpes; sa femme est venue le voir avec son jeune fils, et pour ces chers bienvenus le valet fait rôtir du fromage au feu, ce qui passe ici pour une friandise. — Ce n'est qu'à l'entrée de l'hiver que le pâtre des Alpes redescend avec son troupeau dans la vallée, où il a sa demeure fixe.

Fig. 1.

Fig. 2.

J. Schumacher.

XI.B. 3.

MEMORABILES MONTES GLACIARII*), VALIDORUM AMNIUM FONTES.

Glaciarii in Helvetia montes sunt immanes glaciei in alpihus moles, perennes validorum fluminum, quae inde nascuntur, scaturigines. Quorum utriusque, qui hic pinguntur, in primis ideo memoratu sunt digni, quod duo flumina, quae in maximis Europae amnibus numerantur, ab iis originem ducunt.

Fig. 1. Glaciarium Silvae Rhenanae, seu origines Rheni.

In intima *Silvae Rhenanae* convalle, undequaque altis montibus septa, apud *Grisones* exsurgit grandis ille *Silvae Rhenanae* glaciarium, immanem in molem exstructus in regione horrida atque deserta. E concamerata glaciei fornice, interdum vastissima visuque magnifica (quam hic ad naturam accurate expressam videmus) proruit *Rhenus interior* (Rhenus enim, maximus Europae amnis, tribus fontibus ori-

tur, *anteriori*, *medio* atque *interiore*) tanquam rivus e glacie profluens, cui deinde junguntur minores alii XIII rivi, e *Cornu conchato* (sic vocatur serratum Saxorum jugum, quod ad duarum horarum longitudinem excurrit) prolabentes.

Fig. 2. Glaciarium Rhodani.

Similem, quin augustiorem originem *Rhodanus* habet, oriens suo aut *Furcae Glaciarium*, qui, pulcherrimis in tota alpium serie adnumerandus, adjacet lateribus *Furcae*, montis praealti et furcillati, (quod cornu extremum Montis Sancti Gotthardi ad Africum excurrit) in confinio *Vallesiae*, *Bernae*, *Oriae* atque altioris illius montis, quem *Gallenstocum* nominant, descendens usque ad *vallem Ageranam*, estque effluvium vallis glacialis ad sex horarum iter procurrentis. Inde profluunt tres rivi, fontes *Rhodani*.

*) Hoc vocabulum, quamvis in scriptis veterum monumentis non inveniamus, tamen apud eos usu venisse nomen Italis recentioribus, Gallofrancicis et Germanis usitatum abunde testatur.

A' LIBÁNUSI TZÉDRUS.

A' Libánusi Tzedrus (*Pinus Cedrus L.*) a' havas tájjékokon, a' hol több száz efsztendeig legszébb fák közé tartozik, a' mellyeket csak elél. Azomban már ma Angliában és Frantzia-
láthatni. Ennek nagy széles ágai legyezöfor- országban is találni egyenként Tzedrus fákat
mán terjednek el egymás felett, és híves helyet a' kertekben. Az itt lerajzolva lévő szép Tzé-
's árnyékot adnak boltozatjok alatt. Tös leve- drus a' Párizsi *Növevényes Kertben* áll, a'
lei bokkrétások (a.). Gyümöltse, a' Tzedrusal- hova azt 1734-ben ültették. Ez igen derék nagy
ma, melly a' (b)-nél természeti nagyságában, fa, mellynek dereka köröskörül 8 Párizsi láb-
és a' (c)-nél kettévágva van lerajzolva függö- nyi, és a' mellynek bolthajtásos ágai rajzo-
legesen felyül az ágain. A' fája vereses, jó- latra méltó helyheztetéseket formálnak. Meg-
szagú, és afztalos munkára felette szép. érdemli tehát a' Tzedrus, hogy ékesség vé-

A' Tzedrus tulajdonképpen a' Libánus gett pompás kertekbe és múlató helyekre ül-
hegyén nő Síriában, még pedig a' magasabb tettessék.

DIE CEDER VON LIBANON.

Die *Ceder von Libanon* (*Pinus Cedrus* L.) gehört zu den schönsten Bäumen, die man sehen kann. Fächerförmig breiten sich ihre großen breiten Aeste über einander aus, und geben Kühlung und Schatten unter ihrer Wölbung. Die Nadeln sitzen büschelförmig (*a*) zusammen. Die Frucht oder der Cedern-Apfel, der bey (*b*) in seiner natürlichen Gröfse und (*c*) im Durchschnitte abgebildet ist, steht senkrecht oben auf den Zweigen. Das Holz ist röthlich, wohlriechend, und läfst sich zu den schönsten Tischlerarbeiten gebrauchen.

höhern schneeichten Regionen, wo sie ein Alter von mehreren hundert Jahren erreicht. Doch auch in England und in Frankreich findet man jetzt einzelne Cedern in den Gärten. — Die hier abgebildete schöne Ceder von Libanon steht im Pflanzgarten oder Jardin des plantes in Paris, und wurde 1734 gepflanzt. Sie bildet einen herrlichen großen Baum, dessen Stamm 8 Pariser Fuß im Umfange hat, und dessen gewölbte Zweige sehr mahlerische Partien bilden. Deshwegen verdient die Ceder als Zierde in die Parks oder Lustgärten gepflanzt zu werden.

Die *Ceder* wächst eigenthümlich auf dem Berge Libanon in Syrien, und zwar in den

LE CÈDRE DU LIBAN.

Le cèdre du Liban (*Pinus Cedrus*) est un des plus beaux arbres que l'on puisse voir. Les branches en sont longues et larges, elles s'étendent les unes sur les autres en forme d'éventail, et procurent un ombrage frais et agréable sous une charmante voûte. Les feuilles aciculaires forment un bouquet (*a*). Le fruit, qui est ici dépeint dans sa grandeur naturelle (*b*), et en profil (*c*), est placé verticalement sur les branches. Le bois en est résineux et odoriférant, et les ébénistes s'en servent pour leurs plus beaux ouvrages.

et surtout dans les plus hautes régions, où il atteint l'âge de plusieurs siècles. On en trouve cependant de nos jours d'isolés dans les jardins en France et en Angleterre; le beau cèdre, dépeint ici, est dans le Jardin des plantes à Paris, où il a été planté en 1734. Il forme un arbre superbe, dont la souche a de circonférence 8 pieds de Paris, et dont les branches voutées forment des parties pittoresques. Aussi le cèdre mérite-t-il bien d'être planté dans les parcs et les jardins de plaisance pour en faire l'ornement.

C'est sur le mont Liban que croît le cèdre,

ORZSÁG SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

Fig. 1.

Fig. 2.

Joh. G. Schickel

MEMORABILES RECESSUS SUBTERRANEI IN AEGYPTO.

Fig. 1. Catacymbi, sive recessus subterranei apud Alexandriam. superinducta. Cadavera reponerentur in zotheculis oblongis, quae ordine incisae inveniuntur.

Antiqui Aegyptii, quorum architectura habet multa singularia et memoratu digna, subterraneos, ubi mortui recondentur, recessus aedificaverunt, quos Graeci *catacymbos* sive *catacumbos*, item *catacumbas*, nominarunt, quique habent varias cameras, saxo incisae et conditoriis contiguas. Hic videmus catacumbas, quae Alexandriae inveniuntur. Introitus est per angustum foramen, per quod ubi aegre penetraveris, in varias venies cameras rudibus oppletas. Illud conclave, rotundum, fornicato laqueari, columellis ornatur atque super altera ejus janua frontatum apparet ornamentum. Omnia saxo incisa sunt et calce

Fig. 2. Camera subterranea juxta Piramides apud Ghizen.

Conditoria subterranea, saxo incisa, variis saepe figuris hieroglyphicis, quales hic videmus, condecorabantur. In catacumbis autem non solum cadavera hominum balsamo peruncta et aromatibus repleta, quas mumias vocant, sed et sacrorum animalium, inprimis ibis, quae avis in Aegypto praecipue honoratur, servari solebant. Cadavera harum avium balsamo peruncta in vasis oblongis reconduntur.

FÖLDALATTVALÓ NEVEZETES DOLGOK ÉGYIPTOMBAN.

1. Kép. Katakombák Alexan- driában.

A' régi Egyiptombéliek, a' kiknek építőmes-
terségek olly igen különös és nevezetes volt,
a' holtjaik számára is tulajdon földalattvaló
hajlékokat építettek, mellyben azok tartattak.
Ezeket Katakombáknak nevezték. Ezek a' Ka-
takombák közfiklákba bévágott szobákból ál-
lanak, mellyek mellett készültek a' sírbóltok.
Az Alexandriában lévők vannak itt lerajzolva.
A' bójárás belé igen szűk, úgy hogy alig le-
het bémenni, 's a' mellyen által egynehány
bédülédezett szobákba jut az ember. Az a'
kerek 's boltozatos hajlék, ofzlopok által van
ékesítve; és az egyik kijárásnál valamelly
homlokkal látzik. Mind ez közfiklákba van bé-

vágva, de mégis mézfzfel bevakolva. A' ha-
lottak itt hozfzas boltozatokba feküdtek,
mellyek sorjában voltak egymás mellett bé-
vágva.

2. Kép. Földalattvaló Kamarák a' Ghizéi Piramisoknál.

Gyakorta a' közfiklákba bévágott föld-
alattvaló sírboltok mindenféle ábrázoló figu-
rákkal voltak felékesítve, a' mint itt látjuk.
A' Katakombákban mindazáltal nem tsak em-
beri múmiák vagy bébalzsamozott holttestek
tétettek el, hanem szentelt állatokéi is, főként
az *Ibisé*, a' melly madarat Egyiptomban kü-
lönösen tiszteltek. Ezen madarak holt testeit
bébalzsamozták és egy hozfzas edénybe bé-
tették.

UNTERIRDISCHE MERKWÜRDIGKEITEN IN AEGYPTEN.

Fig. 1. Katakomben in Alexandria.

Die alten *Aegyptier*, deren Baukunst so viel Sonderbares und Merkwürdiges hat, baueten auch ihren Todten eigene unterirdische Gemächer, worin sie aufbewahrt wurden. Dieses nannte man *Katakomben*. Diese Katakomben bestehen aus mehreren in den Felsen gehauenen Zimmern, an welche die Grabhöhlen stoßen. Die von Alexandria finden wir hier abgebildet. Der Eingang besteht in einem engen Loche, durch das man nur mit Mühe steigt, und wodurch man in mehrere sehr verschüttete Zimmer kommt. Das eine runde Gemach mit einer gewölbten Decke ist durch Pilaster verziert, und einen Fronton erblickt man bey dem einen Ausgange. Alles ist in den Felsen

gehauen, doch mit Kalk übertüncht. Die Leichen ruhten in länglichen Aushöhlungen, die man reihenweise eingehauen findet.

Fig. 2. Unterirdische Kammer bey den Pyramiden von Ghizé.

Oft waren die in den Felsen gehauenen unterirdischen Grabhöhlen mit allerhand hieroglyphischen Figuren verziert, wie wir hier abgebildet sehen. In den Katakomben wurden aber nicht bloß die einbalsamirten Leichname oder Mumien von Menschen aufbewahrt, sondern auch von geheiligten Thieren, hauptsächlich von dem *Ibis*, welcher Vogel in Aegypten vorzüglich verehrt wurde. Die Körper dieser Vögel balsamirte man ein, und bewahrte sie in länglichen Gefäßen.

CURIOSITÉS SOUTERRAINES EN ÉGYPTE.

Fig. 1. Catacombes à Alexandrie.

Les anciens *Égyptiens*, dont l'architecture est si particulière et vraiment remarquable, bâtissoient aussi pour leurs morts des appartements souterrains destinés à leur sépulture, qu'ils appeloient *Catacombes*. Ces Catacombes étoient formées de plusieurs chambres, taillées dans le roc et attenantes aux fosses. Ce sont celles d'Alexandrie que nous voyons représentées ici. La seule issue est un trou assez étroit, par lequel on entre et sort, mais avec peine; puis on passe dans plusieurs chambres. L'appartement rond, dont la toiture est une voûte, est orné de pilastres, et l'on aperçoit un fronton à l'une des entrées. Tout est taillé dans le roc, mais recouvert de chaux. Les

cadavres reposent dans des excavations ovales, que l'on trouve taillées sur une ligne.

Fig. 2. Appartements souterrains des pyramides de Ghizé.

Les Catacombes taillées dans le roc étoient souvent ornées de figures hiéroglyphiques, telles que nous les représente cette seconde figure. On y dépositoit non seulement les corps embaumés ou les momies des hommes, mais encore celles des animaux sacrés, et surtout de l'oiseau *Ibis*, qui étoit en très-grande vénération en Égypte. On embaumoit les corps de ces oiseaux, et on les conservoit dans des vases ovales.

556. Hochm.

M. B. 39.

NILOMETRUM IN INSULA RAUDA APUD CAIRUM.

Nemo ignorat, tropicis imbribus Nilum, magnum illum Aegypti amnem, aestate atque auctumno quotannis adeo intumescere, ut ripas egressus totam, quam permeat, vallem inundet. Id quod terrae huic arenosae plurimum beneficii confert; Nilus enim, in suas paulatim ripas se recipiendo, in planitie inundata crassum limum deponit, qui Nili vallem quam fertilissimam reddit.

Ut autem annua hac inundatione aqua quovis penetret, Aegyptii omnem regionem canalibus prosciderunt. Quo vero altitudo inundationis quovis tempore accurate noscatur, pluribus locis mensuras sive *Nilometra* mura-

to opere construxerunt. Quorum praecipuum, quod hic depingitur, est Nilometrum apud Cairum in insula Rauda constructum. Quippe in turre rotunda est cisterna, cujus fundus eandem habet cum Nili fundo altitudinem. A latere apertura patescit, per quam Nili aqua liberum habet accessum. In media cisterna exsurgit columna marmorea octagona, in qua signatae sunt demensiones, ad quas paulatim aqua inundationis extollitur. Homo peculiaris a primo Julii quotidie altitudinem amnis observat, quae deinde per praecones tota in urbe promulgatur.

A' NÍLUSMÉRŐ RAUDAH SZIGETÉN KAHIRÁNÁL.

Tudvaaló, hogy a' Nílus vize a' napfordú- állítottak fel. Legnevezetesebb ez az itt leraj-
 laskori esőzés által annyira megdagad, hogy zolva lévő Nílusmérő, melly Kahiránál Rau-
 a' partjait meghaladván, az egész Nílus völ- dah szigetében áll.
 gyét egy darab időre elborítja. Ez, ezen ho- Egy kerek toronyban van tudnillik egy
 mokos tájjékre nézve valóságos jótétemény; kökáva mellynek feneke a' Nílus fenekével
 mert a' Nílus lassan lassan a' partjai közé egyenlő vízerányú. Ennek az egyik oldalán
 vízfzavonúlván, az elborított egész tájjon olly nyílás van, mellyen a' Nílus vize abba sza-
 kövér posványos földet hágy maga után, hogy badon beléfollyhat. A' közepében ennek egy
 az maga már a' Nílus völgyét termékenyé nyoltzszegletű márványoszlop emelkedik fel,
 telzi. a' mellyen a' mérték lineák ki vannak jegyez-

Hogy pedig ez az esztendőnként előforduló ve, millyen magasra szokott t. i. a' Nílus ki-
 kiáradás mindenüvé elhathasson, az Egyip- áradása lassan lassan emelkedni. Egy Fel-
 tombéliek a' földet tsatornákkal mindenfelé vígyázó nézi első Júliustól fogva a' víznek
 megásták. Arra nézve pedig, hogy mindenkor mindennapi nevedését és kikiáltatja azt a'
 megláthassák a' kiáradásnak nagyságát, kü- városbelieknek.
 lömbféle helyeken köből rakott Nílusmérőket

DER NILMESSER AUF DER INSEL RAUDAH BEY KAHIRAH.

Durch den tropischen Regen schwillt bekanntlich der *Nil*, dieser große Fluß Aegyptens, im Herbst so außerordentlich an, daß er seine Ufer verläßt, und das ganze Nilthal eine Zeit lang überschwemmt. Dieses ist für diese sandige Gegend eine wahre Wohlthat; denn, indem der Nil nach und nach wieder in seine Ufer zurück tritt, läßt er auf der ganzen überschwemmten Fläche eine fette Schlamm Erde zurück, wodurch das Nilthal allein so fruchtbar wird.

Damit das Wasser bey der jährlichen Ueberschwemmung aber allenthalben hindringen könne, so haben die Aegyptier das Land mit Canälen durchzogen. Um nun den jedesmahligen Wasserstand der Ueberschwemmung genau zu sehen, hat man an verschiedenen Or-

ten gemauerte Maßstäbe oder Nilmesser errichtet. — Der vorzüglichste ist der hier abgebildete, auf der Insel Raudah bey Kahirah erbaute Nilmesser.

In einem runden Thurme nämlich befindet sich eine Cisterne, deren Boden die Höhe des Nilbodens hat. Auf der Seite ist eine Oeffnung, wodurch das Nilwasser frey zuströmen kann. In der Mitte erhebt sich eine achteckige marmorne Säule, an der die Maße angegeben sind, wie hoch nach den Beobachtungen nach und nach das Wasser bey der Ueberschwemmung steige. Ein eigener Aufseher beobachtet vom 1. Julius an täglich das Steigen des Flusses, und durch Ausrufer wird es der Stadt kund gethan.

LE NILOMÈTRE DANS L'ÎLE RAUDAH PRÈS DU CAIRE.

Il est connu, que les grandes pluies, qui tombent dans l'Éthiopie, font tellement grossir en automne le *Nil*, ce grand fleuve de l'Égypte, qu'il sort de son lit et inonde pendant quelques mois toute la plaine. C'est pour ces contrées sabloneuses un grand bienfait, parce que le Nil ne rentrant qu'imperceptiblement dans son lit, laisse sur toute la surface inondée un limon très-gras, qui fertilise seul tout le pays.

Pour porter de tous côtés les eaux de cette inondation annuelle du Nil, les Égyptiens ont pratiqué des canaux dans tous les endroits. Comme il leur est très-important de connaître à quelle hauteur s'élèvent les eaux, ils ont bâti en pierres dans plusieurs lieux des *mesures* ou Nilomètres. La principale a été construite dans l'île de Raudah, telle qu'elle est dépeinte ici.

Dans une tour ronde se trouve une citerne, dont la profondeur égale celle du lit du Nil; à côté est une ouverture, par où découlent librement les eaux du fleuve. Au milieu s'élève une colonne octogone de marbre, où l'on marque exactement les degrés de l'inondation. Un inspecteur particulier est chargé d'observer chaque jour depuis le 1 juillet l'accroissement du fleuve, et les crieurs publics l'annoncent dans la ville.

Handwritten scribble

Nat. Hist. Ther. LXXVI. Quadrupes. LXXVI. Quadrupes. LXXVI.

SIMIUS LEO.

Inter naturalia adhuc incognita, quae Alexander *Humboldus*, celebrer ille peregrinator, ex America meridionali secum retulit, est et simiolus bellissimus septem tantum aut ad summum octo digitos longus; ob plura, quae cum rege quadrupedum communia habet, merito *Simius Leo* cognominatus. Quippe jubis et terti corpore leoni, quamvis forma minuta, quam simillimus, facie tamen et pedibus simium pacificum refert. Facie ejus partim alba, partim nigra; color reliqui corporis subflavus et olivarius.

Simius leo inhabitat in America meridionali planiciem ad promontoria Andium versus orientem sita, imprimis fertiles fluminum Putumaji et Coquetae ripas. Verum et hic in rarioribus numeratur animalibus, et *Humboldus*, quamdiu illis in regionibus commorabatur, duo tantum vidit exemplaria, quae caecis inclusa erant alacria et jucunda, ast ubi irritabantur, prae ira exardescere jubis horrebant. Nullum adhuc exemplar elegantis hujus animalis in Europam fuit delatum.

AZ OROSZLÁN-MAJOM.

Azon természeti ritkaságok között, melyeket ama híres Útazó Humbold Sándor, déli Amérikából hozott hozzánk, van egy jeles kis Majom is, a' melly tsak 7, 8 íznyi nagyságú, és a' mellyet mivel az állatok királyjához sokkal hasonlít, méltán neveznek Oroszlán Majomnak. A' serényje az Oroszlánéhoz egészen hasonló, úgy az ő hofzfúkás teste is: de a' képe és a' lábai is mindjárt elárulják, a' feliid Majmotskát. — Az ábrázatja feketével és fejjérrel elegyes színű; egybütt a' teste sárgás és olajszínű.

Lakása az Oroszlán-majomnak déli Amérikában a' Cordillerás napkeleti lejtőinek síkjain vagyon, főképpen a' Putumayo és Coqueta termékeny partjain; de itt is a' ritkább állatok közé tartozik, úgy hogy Humbold Úr, mig abban a' tartományban múltott, tsak kettőt látott. Ezeket kalitzkákban tartották, és igen vidám és jókedvűek voltak; de ha ellenkedtek velek, mérgekben a' serényjek is felállott. Európába még egyet se hoztak ezen szép állatok közül.

DER LÖWEN - AFFE.

Unter den Naturseltenheiten, welche uns der berühmte Reisende, Alexander von Humboldt, aus Süd - Amerika mitbrachte, befindet sich auch ein allerliebster kleiner Affe, der nur 7 bis 8 Zoll lang wird, und wegen mehrerer Aehnlichkeit mit dem Könige der Thiere mit Recht der *Löwen - Affe* genannt wurde. Ganz dem Löwen in Miniatur ähnlich sind seine Mähne und sein lang gezogener Körper; doch das Gesicht und die Füße verrathen sogleich das friedliche Aeffchen. Das Gesicht ist halb schwarz, halb weiß gefärbt; die Farbe des übrigen Körpers ist gelblich und olivenbraun.

Der Löwen - Affe bewohnt die Ebenen am östlichen Abhänge der Cordilleren in Süd - Amerika, vorzüglich die fruchtbaren Ufer des Putumayo und Coqueta. Doch auch da gehört er zu den seltenen Thieren, und Hr. v. Humboldt sah während seines Aufenthaltes in jenem Lande nur zwey Exemplare davon. Sie wurden in einem Käfige gehalten, und waren sehr munter und fröhlich; doch gereizt sah man sie voller Zorn ihre Mähne sträuben. — Nach Europa ist noch keines dieser niedlichen Thiere gebracht worden.

NEVEZETES JÉGBÉRTZEK, MINT KÚTFEJEI A' NAGY FOLYÓVIZEKNEK.

A' Jégbértzek Helvétziában iszonyú nagy jégalmok a' havasokon, és ezek kimeríthetetlen kútfejek a' folyóvizek táplálására, mellyek azokból erednek. Ezeknek ketteje, melly itt mindenik le vagyon rajzolva, különösen azért nevezetes, hogy Európának két legfőbb folyóvizei veszik belőlök eredeteket,

1. Kép. A' Rajnakútfo Jégbértze, vagyis: a' Rajna első kútfeje.

A' *Rheinwaldthal* nevű völgy végső részén, mellyet mindenfelől magas hegyek vesznek körül, a' *Graubünden* Cantonban fekszik az úgy nevezett nagy *Rheinwaldgletscher*, melly egy irtóztato pusztta tadjékon lévő temérdek nagy jégalom. Egy jég bolthajtásból, melly néha nagy és pompás, (a' mint ezt itt a' természet után lerajzolva látjuk), rohan ki a' vég-Rajna, (mert az egész Rajna, ez a' legderekabb Európai folyóvíz, három fő ágából,

ú. m. az *első-középés végső* Rajnából lesz), mint valamely jégbértzi patak, a' mellyel 13 apró patak egyesül, melly patakok a' *Muschelhorn* nevű, két órányira nyúló kőszál gerintzeokról rohannak le.

2. Kép. Róna Jégbertzei.

Hasonló, sőt még pompásabb eredete van a' *Rónának*, melly a' *Tóna* és *Furka* Jégbértzeiből veszi folyását, és az Alpesekek között legszebb. Azok a' jégbértzek a' *Furka* nevű magas hegy oldalában fekszenek, melly hegy a' *Gotthárd* havasának délnapnyúgoti, szarvát teszi, a' *Wallisi*, *Bernai* és *Uri* Cantonok határában, és a' még magasabb *Gallenstock* nevű hegy mellett egészen a' *Perenthal* nevű völgyig lenyúlván, itt egy hatórányira tartó jégvölgynek a' kifolyását formálja. Ebből a' Jégbértzből három kis patak foly ki, és ezek szolgálnak a' *Róna* vizének kútfejül.

MERKWÜRDIGE GLETSCHER ALS URSPRUNG GROSSER FLÜSSE.

Die *Gletscher* in der *Schweiz* sind ungeheure Eismassen in den Alpen, welche unversiegbare Behälter zur Unterhaltung der fließenden Wässer sind, die aus ihnen entspringen. Zwei derselben, die hier abgebildet sind, sind besonders darum merkwürdig, weil sie zweien der größten Hauptflüsse Europa's das Daseyn geben.

Fig. 1. Der Rheinwaldgletscher oder die erste Quelle des Rhein- stroms.

Im Hintergrunde des von allen Seiten mit hohen Bergen umgebenen *Rheinwaldthales* im helvetischen Canton *Graubünden* liegt der große *Rheinwaldgletscher*, eine ungeheure Eismasse in einer schauerlichen, unbewohnten Gegend. Aus einem Eisgewölbe, das zuweilen sehr groß und prächtig ist, (wir sehen es hier nach der Natur abgebildet), stürzt der *Hinter-Rhein* (denn

der ganze *Rhein*, der prächtigste Fluß in Europa, entsteht aus den drei Hauptarmen *Vorder-, Mittel- und Hinter-Rhein*) als ein Gletscherbach hervor, mit welchem sich die 13 kleinen Bäche vereinigen, die sich von dem *Muschelhorn*, einem zwei Stunden langen Felsenkamme, herabstürzen.

Fig. 2. Der Rhonegletscher.

Einen gleichen, wohl noch majestätischeren Ursprung hat die *Rhone*, die aus dem *Rhone- oder Furkagletscher* entspringt, welcher einer der schönsten in der ganzen Alpenkette ist; er liegt an den Seiten der *Furka*, eines hohen Berges, der das südwestlichste Horn des *Gotthardsgebirges* ist, auf den Gränzen von *Wallis, Bern und Uri*, und des noch höheren *Galenstocks* bis in das *Gerenthal* herab, und ist der Ausfluß eines 6 Stunden langen Eisthales. Drei kleine Bäche fließen aus diesem Gletscher hervor, und bilden die Quellen der *Rhone*.

LE SINGE-LION.

Le célèbre voyageur Alexandre de Humboldt nous a apporté de l'Amérique méridionale plusieurs objets curieux et rares. De ce nombre est un singe charmant de 7 à 8 pouces, nommé à juste titre le *singe-lion*; à cause de sa ressemblance avec le roi des animaux. Il est en effet très-ressemblant en miniature au lion par sa jube et par son corps effilé; mais sa phisionomie et ses pieds décèlent bientôt le petit singe pacifique. Sa figure est semi blanche et semi noire, et le reste du corps est jaunâtre et chatain.

Le singe-lion habite les plaines sur le penchant oriental des Cordillères dans l'Amérique méridionale, et surtout les rives fertiles du Putumayo et du Caquuta. Il est même très-rare dans ces contrées, et Monsieur de Humboldt n'y en a vu que deux pendant le séjour qu'il a fait dans ce pays. Ils étoient renfermés dans une cage, toujours alertes et sémillants. Mais lorsqu'ils étoient irrités, on les voyoit hérissier leur jube de courroux. Il n'a été encore transporté aucun de ces jolis animaux en Europe.

Pflanzen. CVIII.

Plante. CVIII.

Plantes. CVIII.

Fig. 3.

Fig. 2.

Fig. 1.

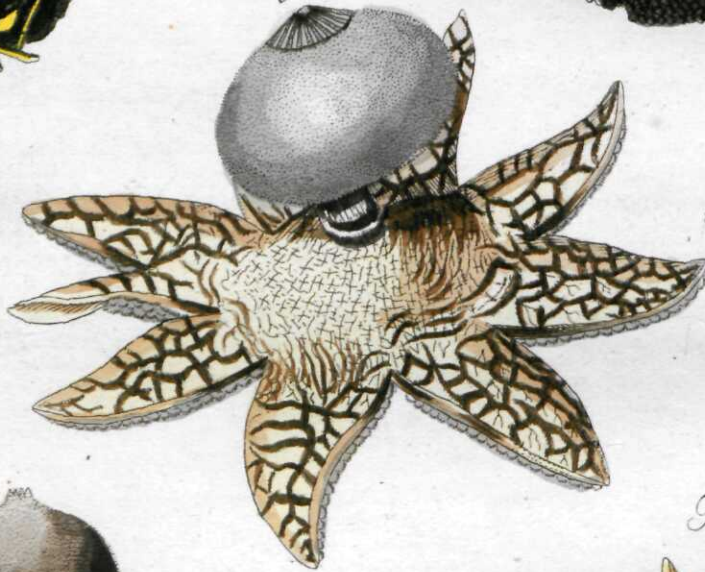
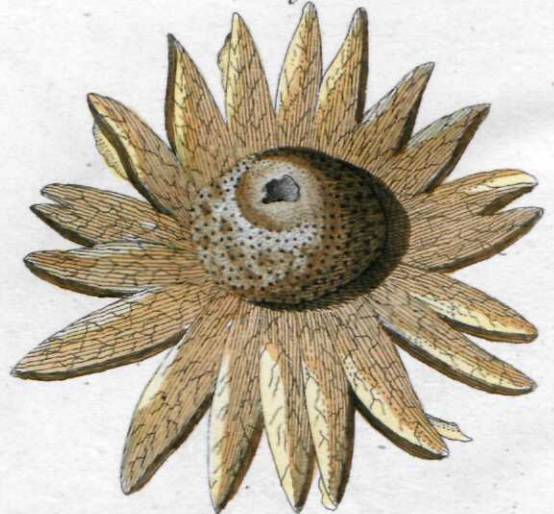

Fig. 4.

Fig. 5.

GEASTRA GERMANIAE.

Hi fungi, eleganter formati et silvarum Germanicarum incolae cum lycopordis, quae frequentiora sunt et notiora, matura aetate capsulam seminalem membranaceam, globosam, cavam, atque in ea semina pulverulenta et colorata, quae tenuibus insident staminibus, habent communia: distinguuntur autem orificio conformatiori et plerumque elegantiori ad seminalem pulverem, ubi ad maturitatem pervenit, explodendum, item pericarpio crassiori, quod in radios discissum basim stellatam configurat. Geastra sub terra nascuntur, atque inde exsurgunt, sese explicitura.

Fig. 1. et 2. Geastrum coronatum.

Pericarpium stellatum ultra quinos habet radios, qui late quidem expansi, non tamen deorsum recurvantur. Superficies inferior sive exterior est ex fusco obscuriori et granea instar chagrani; partes protuberantes sunt albae (Fig. 2.). Pariter superficies superior sive interior primum albet, sed mox in fissuras

obfuscatas (Fig. 1.) dissilit. Haec species in solo tam argilloso quam arenoso procrecit.

Fig. 3. et 4. Geastrum rufescens.

Pericarpium stellatum in hac specie ex fusco rubrum, laeve, non modo late expanditur sed et recurvatur, globosa seminum capsula erecta. Superficies superior rimas agit (Fig. 4.). Hi fungi potissimum in pinetis nascuntur.

Fig. 5. Geastrum hygrometricum.

Color hujus fungi est ex flavo fuscus. Pericarpium multifarie radiatum expanditur quidem, non tamen recurvatur, hoc autem habet peculiare, ut humoribus exsiccatis magna vi superius iterum coeat, deinde humectatum rursus expandatur. Ab hac diversa humoris et siccitatis actione cognomen recepit. Inprimis amat solum arenosum.

NÉMET ORSZÁGI FÖLDTSILLAG GOMBÁK.

Ezek az ékes formájú németerdők zsellérjei hasonlítanak ugyan a bőven termő és esmeretesebb tsillag pöfeteghez érett korokban, mind hártás gömbölyüded üres magtokjokra, mind az azokban lévő porhoz hasonló magvaikra nézve, mellyek finom szőrfszalakon ülnek; de különböznek azoktól regulásabb 's többnyire ékebb formájú nyilasokra nézve; mellyeken a' megért magfzemeket szórják ki, és továbbá külső vastag gúnyájokkal is, a' melly sűgárosan pattog fel és tsillagformájú nyomot hágy maga után. Ezek a' gombák a' föld alatt teremnek, és tsak akkor bujnak fel onnan, midőn kipattogzanak.

1. és 2. Kép. A' Koronás Földtsillag.

(*Geastrum coronatum.*)

Ennek az ő tsillagos gúnyája mindenkor több ötsugarúnál, mellyek ugyan elterjednek, de hátra nem görbednek. Az alsó lapja setét barna és mint a' borsós halbör olyan borsos; a' borsózatja fejr (2. Kép.) a' felső lapja fejr, de hamar megrepedez és a' repedései megbar,

nálnak (1. Kép.). Ez a' faj részfzerént agyagos és sikeres, részfzerént homokos földben terem.

3. és 4. Kép. A' barnaröt Földtsillag.

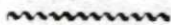
(*Geastrum rufescens.*)

Ezen fajnak a' tsillagos gúnyája barnaröt, síma, 's nem tsak hogy szélesen kiterjed, hanem meg hátra is kunkorodik és gömbölyüded magtokját felemeli. A' felső lapja ennek is megrepedez (4. Kép.). Ezek a' gombák kiváltképpen a' fenyvesekben szeretnek teremni.

5. Kép. A' Nedvességmérő Földtsillag.

(*Geastrum hygrometricum.*)

Ennek a' színe sárgabarna. Soksűgárú tsillaggúnyája szélyelterjed de hátra nem görbül; hanem az a' nevezetes tulajdonsága van, hogy ha kiszárad mindenkor nagy erővel bevonúl, ha pedig megnedvesedik újra, ismét kiterjed. Ezen különböző állapotjától a' nedves és száraz voltához képest, vette a' fajnevét is. Ez főképpen homokos helyet szeret.

DEUTSCHE ERDSTERNPILZE.

Diese niedlich geformten Deutschen Waldbewohner haben zwar mit den viel häufigeren und bekannteren Bovisten im reifen Zustande die häutige, kugelige, hohle Samenbüchse, und in derselben die farbigen staubähnlichen Samenkörnchen, die an feinen Härchen ansitzen, gemein; unterscheiden sich aber durch eine regelmässigere, meistens zierlicher gebildete Oeffnung (*Maul*) zur Entlassung der austäubenden reifen Samenkörnchen; und durch eine äussere dicke Hülle, welche in Strahlen aufspringt, und eine sternförmige Unterlage bildet. Diese Pilze wachsen unter der Erde, und heben sich zuletzt, wenn sie sich entfalten wollen, aus derselben empor.

Fig. 1. u. 2. Der gekrönte Erdsternpilz.

(*Geastrum coronatum.*)

Die sternförmige Hülle hat stets mehr als 5 Strahlen, die sich zwar weit aus einander breiten, aber nicht rückwärts umbiegen. Die untere oder äussere Fläche derselben ist dunkler braun und chagrinähnlich gekörnt; die Erhabenheiten sind weiss (*Fig. 2.*). Die obere oder innere Fläche ist weiss, wird aber bald rissig, und die Risse erscheinen braun (*Fig. 1.*). Diese Art wächst theils in lehmigem und leetigem, theils auch in sandigem Boden.

Fig. 3. u. 4. Der braunrothe Erdsternpilz.

(*Geastrum rufescens.*)

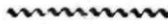
Bey dieser Art ist die sternförmige Hülle braunroth, glatt, und breitet sich nicht nur weit aus, sondern biegt sich auch noch rückwärts um, und hebt die kugelige Samenbüchse empor. Ihre obere Fläche wird ebenfalls rissig (*Fig. 4.*). Diese Pilze wachsen vorzüglich gern in Nadelhölzern.

Fig. 5. Der hygrometrische Erdsternpilz.

(*Geastrum hygrometricum.*)

Die Farbe dieses Pilzes ist mehr gelbbraun. Die vielstrahlige Sternhülle breitet sich blofs aus, ohne sich rückwärts umzuschlagen; hat aber die merkwürdige Eigenschaft, daß sie bey jedesmahligem Austrocknen sich mit grosser Kraft wieder oberwärts zusammen schlägt, und bey abermahligem Feuchtwerden sich wieder ausbreitet. Von diesem verschiedenen Verhalten im feuchten und im trockenen Zustande hat diese Art ihren Beynahmen erhalten. Sie liebt vorzüglich einen sandigen Boden.

GÉASTRES D'ALLEMAGNE.

Quoique ces habitants des forêts d'Allemagne, d'une charmante forme, aient, ainsi que les bovistes, qui sont plus connus et en plus grand nombre, la capsule ronde, membraneuse, creuse, et pleine de grains de semence colorés, petits, tenants à des poils très-fins, ils s'en distinguent pourtant par une bouche plus régulière, presque toujours mieux faite, par laquelle tombent les grains de semence. Ils sont encore caractérisés, par une enveloppe épaisse extérieure, qui s'ouvre en rayons, et forme une espèce d'étoile. Ces géastres croissent sous terre, et en sortent au moment, ou ils veulent se développer.

Fig. 1. et 2. Le géastre couronné.

(*Gastrum coronatum.*)

L'enveloppe à étoile a toujours plus de cinq rayons, qui se déploient à la vérité, mais qui ne se recourbent pas en haut. La surface inférieure ou extérieure est d'un brun plus foncé et approche du chagrin. Les éminences en sont blanches (Fig. 2.). La superficie supérieure ou intérieure est blanche aussi, mais elle se fend bientôt, et les fentes paroissent brunes (Fig. 1.). Le géastre croit en partie dans

les terrains gras et argileux, en partie dans les terrains sabloneux.

Fig. 3. et 4. Le géastre rufescé.

(*Gastrum rufescens.*)

L'enveloppe à astre de cette espèce est d'un rouge brun, et unie; elle ne s'étend pas seulement, mais se recourbe aussi, et élève la capsule ronde. La surface supérieure est également fendue (Fig. 4.). Ces géastres croissent sur tout dans des forêts d'arbres à feuilles aciculaires.

Fig. 5. Le géastre hygrométrique.

(*Gastrum hygrometricum.*)

La couleur de ce géastre tient plus d'un brun jaunâtre. L'enveloppe à plusieurs rayons s'étend, mais ne se recourbe pas en haut. Elle a la qualité singulière de se fermer avec beaucoup de force par en haut, quand il fait sec, et de s'épanouir de nouveau dès que le tems se remet à la pluie. C'est aussi ce qui lui a fait donner le surnom d'hygrométrique. Il se plaît dans les terroirs sabloneux.

PHALAEENAE GERMANIAE.

Fig. 1. Phalaena argentea.

(*Phalaena bombyx salicis.*)

Eruca et chrysalis hujus phalaenae albae (a) quibusdam annis tam frequens in salicibus et populis invenitur, ut quidquid est harum arborum, omnes penitus devastentur. Tunc phalaena argentea (d) numerosis agminibus circumvolat. Eruca inter folia salicis (c) involuta in chrysalidem fuscam mutatur.

Fig. 2. Vinula, sive Erminea.

(*Phalaena bombyx vinula.*)

Erminea nomen habet mollem ob pellem, qua corpus ejus informe obtegitur. Alae anticae lineis undulatis, cinereis et subrubicun-

dis, ornantur. Eruca viridis (A) peculiarem habet formam; squammis loricata videtur ejusque pars posterior in caudam furcatam abit. Facto inter ramenta lignea folliculo in fuscam chrysalidem transfiguratur.

Fig. 3. Columbulus.

(*Sphinx stellatarum.*)

Columbulus, sphinx sive papilio vespertinus noti nominis, sub vesperam in hortis ab uno flore ad alium magna celeritate volitat. Ut reliquae phalaenae in tabula nostra pingitur naturali magnitudine. Eruca ex viridi flava variis super plantis invenitur.

NÉMETORSZÁGI PILLÉK.

1. Kép. A' Füzfa Pille.

(*Phalaena Bombyx salicis.*)

Ennek a' feje színű Füzfa Pillének a' hernyója és pupája némely elzöldöbén olly bőséggel van a' füz-és nyárfákon, hogy egész tájjokat elpufztítanak. Illyenkor annak ezüst színű pilléje (d) egész sereggestől jár. — A' hernyója füzfa levelek közé szövíbé magát (c), és barna pupáva változik (d).

2. Kép. A' Hermelin Pille.

(*Phalaena Bombyx vinula.*)

Ezt az ő puha tapintású bojhos szöréről nevezik így, mellyel otromba szabású teste bé van fedve. A' felső szárnyai szürke, vereses

habos tarkájúak. Zöld hernyójának különös formája van (A); mintha pántzélós pikkelyekkel volna befedve, és a' hátulja villás farkán végződik. A' hernyója faforgáts közé fonja bé magát (C) és azután barna pupává (B) változik.

3. Kép. A' Tuba-Lepke.

(*Sphinx stellatarum.*)

A' Tuba-Lepke esmeretes, mert ez estvénként nagy sebességgel repül virágról virágra. Ez itt, valamint a' többi Pillék is, természetiben nagyságában van lerajzolva. Ennek sárgászöld hernyója (a) többféle plántákon talál-
tatik.

DEUTSCHE NACHTFALTER.

Fig. 1. Der Glanzweifsling.

(*Phalaena bombyx salicis.*)

Die Raupe und Puppe dieses weissen Nachtfalters (a. bua) finden sich auf Weiden und Pappeln manche Jahre so häufig, daß ganze Pflanzungen davon verheert werden. Der silberglänzende Nachtfalter (d) fliegt alsdann in ganzen Schwärmen umher. — Die Raupe spinnt sich zwischen Weidenblätter (c) ein, und verwandelt sich in eine braune Puppe (b).

Fig. 2. Der große Hermelinvogel

(*Phalaena bombyx vinula.*)

wird wegen des weichen Pelzes, womit sein plumper Körper bedeckt ist, so genannt. Die

Oberflügel sind mit grauen und röthlichen wellenförmigen Zeichnungen geziert. Die grüne Raupe (A) hat eine sonderbare Gestalt; sie scheint mit Panzerschuppen bedeckt zu seyn, und das hintere Ende endigt sich in einen Gabelschwanz. Sie spinnt sich in Holzspäne (C) ein, und verwandelt sich in eine braune Puppe (B).

Fig. 3. Das Täubchen.

(*Sphinx stellatarum.*)

Das Täubchen ist ein bekannter Dämmerungsfalter, der gegen Abend in Gärten mit großer Schnelligkeit von Blume zu Blume fliehet. Er ist hier, wie die übrigen Nachtfalter, in natürlicher Größe abgebildet. Die grüngelbe Raupe (a) findet sich auf mehreren Pflanzen.

PAPILLONS DE NUIT D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. Le papillon blanc argenté.

(*Phalaena bombyx salicis.*)

Les saules et les peupliers sont, dans certaines années, attaqués d'un si grand nombre de chenilles de ce papillon blanc argenté (a), que des plantations entières en sont totalement dévastées. Ces papillons de nuit blancs-argentés (d) ne voltigent que par essaim. La chenille se forme un tissu entre les feuilles de saule (c), et se transforme en chrysalide d'une couleur brune (b).

Fig. 2. La grande hermeline.

(*Phalaena bombyx vinula.*)

Ce papillon se nomme ainsi à cause de la fourrure blanche qui couvre son corps grossier. Ses ailes supérieures sont décorées de

taches grises et rougeâtres ondoyantes. La chenille verte (A) a une forme toute particulière; elle paroît être recouverte d'écaillés de cotte d'armes, et son extrémité se termine en queue forchue. La chenille se forme un tissu dans des copeaux (C), et se transforme en chrysalide d'une couleur brune (B).

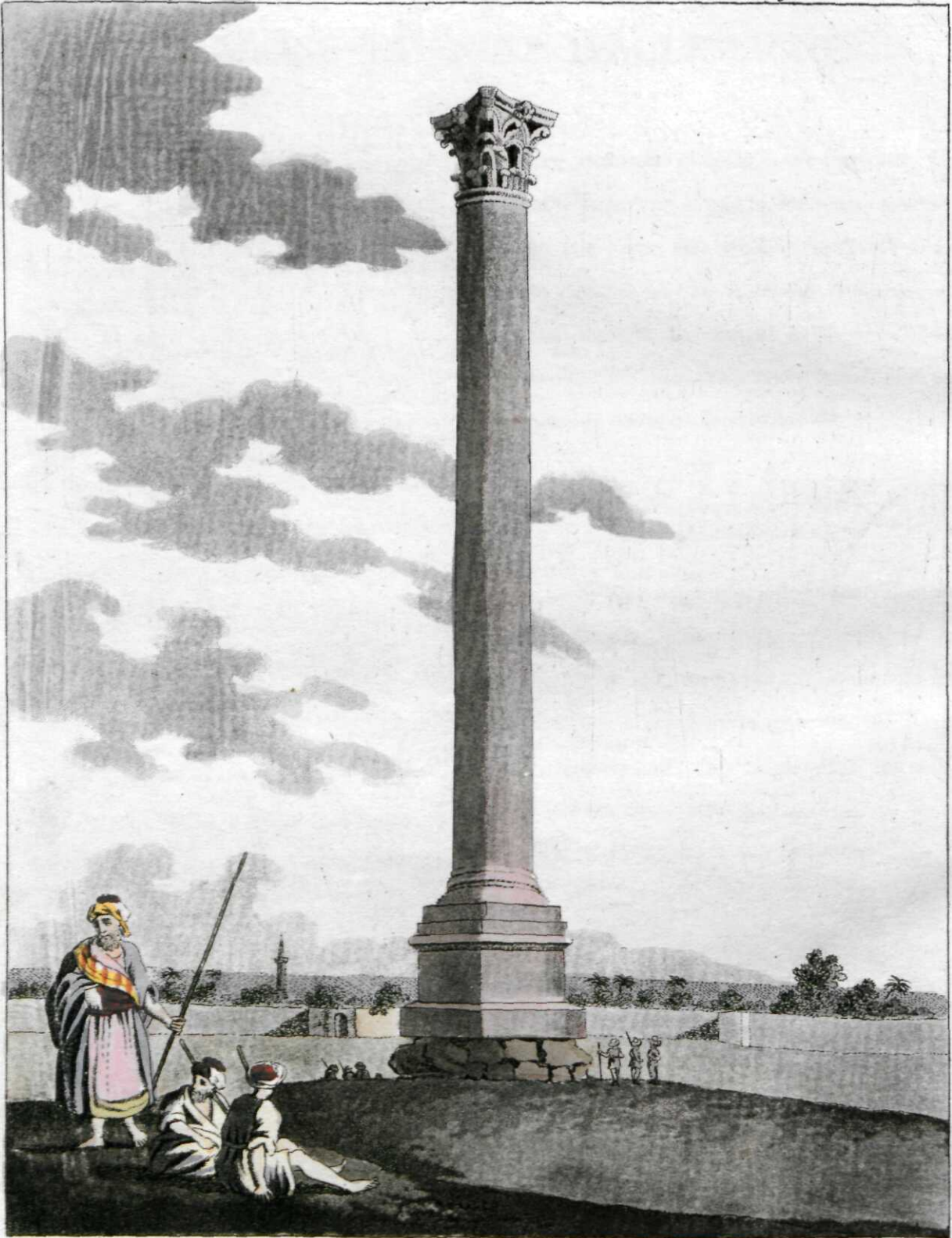
Fig. 3. Le Sphinx.

(*Sphinx stellatarum.*)

Le Sphinx est un papillon généralement connu, qui, au déclin du jour, voltige dans les jardins de fleur en fleur avec une étonnante rapidité. Il est dépeint ici, ainsi que les autres papillons de nuit, dans sa grandeur naturelle. La chenille d'un vert jaunâtre (a) se place sur plusieurs plantes.

C O L U M N A P O M P E J I .

Dimidiae horae spatio a moenibus hodiernae *Alexandriae*, Aegyptiae urbis, distat haec columna memorabilis, granite subrubicundo excisa, maxima omnium, quae hucusque innotuerunt. Hanc ob causam ab Arabibus *columna columnarum* dicitur. Verisimile est, eam aliis columnis circumdatam sustinendo cuidam magnifico aedificio insertam.

Haec columna memoratu digna tribus partibus componitur, capitello, scapo et stylobata, ejusque altitudo secundum recentissimam Gallorum demensionem ad 88 pedes Pa-

risienses et 6 pollices attollitur. Scapus ipse non nihil ultra 63 pedes in altum, atque octo pedes et quatuor pollices e diametro metitur. Capitellum Corinthium helice laevi ornatur. Plures peregrinatores plutei summitatem conscenderunt, columnam metiendi gratia; anno autem 1733 octo Angli ollam potus nautici, quem Angli *Punch* vocare solent, super illo exhausserunt. Cur autem haec columna nomen Pompeji sortita sit, hoc ignoratur, ad ejus enim memoriam celebrandam non fuisse exstructam, constat.

POMPEJUS OSZLOPA.

Egyiptomban a' mai Alexandria városának köfalaitól félóránnyira találni az itt lerajzolt nevezetes Ofzlopot, melly vereses márványból van, 's legmagasabb az eddig esmeretes ofzlopok között. Innen az Arabsok, Ofzlopok Ofzlopának nevezték. Hihető, hogy régenten más több ofzlopok vették körül, és azokkal együtt valami pompás épülethez tartozott.

Ez a' nevezetes Gránit Ofzlop 3 darabból áll; a' fejezetből, az ofzlopból magából és az ofzloptalpból, mellyeknek magasságok együtt, az újabb Frantzia mérés szerént 88 Párizsi láb és 6 íznyi. Ebből az Ofzlop maga mintegy 63 lábnyi, és ennek a' vastagsága középén által 8 láb 4 íznyi. A' Kórinthusi ofzlopfejezet síma levelessel van ékesítve.

DIE POMPEJUS-SÄULE.

Eine halbe Stunde von den Mauern der heutigen Stadt *Alexandria* in Aegypten findet man die hier abgebildete merkwürdige Säule von röthlichem Granite, die höchste, die man bis jetzt kennt. Deshwegen nannten die Araber sie auch die *Säule der Säulen*. Sie ist in ältern Zeiten wahrscheinlich von andern Säulen umgeben gewesen, und hat mit diesen zu einem großen Prachtgebäude gehört.

Diese merkwürdige Granitsäule besteht aus drey Stücken, dem Säulenkopfe, der Säule selbst, und dem Säulenstuhle, deren Höhe, nach den neuesten Französischen Messungen, zusammen 88 Pariser Fuß 6 Zoll beträgt. Davon misst die Säule etwas über 63 Fuß an Höhe, und 8 Fuß 4 Zoll im Durchmesser. Der Korinthische Säulenkopf ist mit glattem Laubwerke verziert. Auf die oberste Platte sind mehrere Reisende gestiegen, um die Säule zu messen; und im Jahre 1733 haben 8 Engländer einen Topf Punsch darauf getrunken. Warum die Säule den Nahmen des Pompejus trägt, weiß man nicht; denn zu seinem Andenken ist sie nicht errichtet worden.

LA COLONNE DE POMPÉE.

A une demi lieue des murs de la ville d'Alexandrie en Égypte, se trouve une colonne de granit rougeâtre, telle que nous la voyons ici représentée. C'est la plus remarquable et la plus haute que l'on connoisse, aussi les Arabes la nomment-ils la *colonne des colonnes*. Il est vraisemblable qu'elle a été jadis entourée d'autres colonnes, et qu'elle a fait partie, ainsi que les autres, d'un magnifique édifice.

Cette colonne de granit est composée de trois pièces qui sont le chapiteau, la colonne elle même, et la base. Des François en ont mesuré tout nouvellement la hauteur, qui est de 88 pieds six pouces de Paris. La colonne seule a à peu-près 63 pieds de haut, et 8 pieds 4 pouces de diamètre. Le chapiteau corinthien est orné d'un rinceau uni. Plusieurs voyageurs sont montés sur la plate-forme la plus élevée pour mesurer la colonne, et en 1733 huit Anglois y ont bu un bol de ponche. On ignore pour-quoi elle porte le nom de Pompée, car elle n'a point été érigée en son honneur.

GLACIERS REMARQUABLES COMME SOURCES DE GRANDS FLEUVES.

Les Glaciers de la Suisse sont des masses énormes de glace dans les Alpes, qui forment des réservoirs inépuisables pour alimenter les eaux courantes, qui en sortent. Deux de ces glaciers représentés ici, sont principalement remarquables, puisqu'ils donnent la naissance à deux des plus grands fleuves de l'Europe.

Fig. 1. Le Glacier du Rhin, source principale de ce fleuve.

Dans le fond de la vallée du *Rhin* dans le pays des *Grisons*, vallée entourée de hautes montagnes, se trouve le grand glacier du *Rhin*, masse énorme de glace, dans une contrée triste et déserte. Le *Haut-Rhin* ou *Rhin postérieur* (le *Rhin*, le fleuve le plus majestueux de l'Europe, se formant de trois bras principaux nommés le *Rhin antérieur* ou le *Bas-Rhin*, le *Rhin du milieu* et le *Haut-Rhin*) se précipite en torrent de la

voûte de glace, qui souvent est très-vaste et superbe et que nous voyons ici dessinée d'après nature; peu après 13 ruisseaux, qui tombent du haut d'une crête de rochers nommée *Muschelhorn*, se réunissent avec lui.

Fig. 2. Le Glacier du Rhone.

Semblable à l'origine du *Rhin* et même plus majestueuse est la naissance du *Rhone*, qui sort du glacier de la *Fourche*, nommée aussi glacier du *Rhone*, qui est l'un des plus beaux des Alpes; il se trouve sur les côtés du mont très-élevé de la *Fourche*, qui est l'aiguille du *Mont-Gothard* la plus avancée vers le Sud-Ouest, sur les limites du *Valais* et des Cantons d'*Uri* et de *Berne*, et entre le mont du *Galenstock* plus élevé encore, descendant dans la vallée dite *Gerenthal*; ce glacier est l'écoulement d'une vallée de glace longue de 6 lieues. Trois ruisseaux en sortent et forment les sources du *Rhone*.

DER STAUBBACH.

Einer der merkwürdigsten, berühmtesten und besuchtesten Wasserfälle der Schweiz ist der sogenannte *Staubbach*, in dem nicht minder merkwürdigen *Lauterbrunnen - Thale*, im Canton *Bern*. — Dieser *Staubbach* stürzt sich nahe bei dem Dorfe *Lauterbrunn* über die steile Felsenwand des *Pletsch* - oder *Fletschbergs*, ungefähr 900 Fufs hoch, herab. Er bildet eigentlich zwei Fälle über einander; der obere (Fig. 1.) fällt in ein Felsenbecken herab, aus welchem dann das Wasser wieder fortsprudelt und den untern Fall (Fig. 2.) bildet. Diefs Wasser löst sich bey diesem Falle in der Luft in den feinsten Staub auf (daher der Name *Staubbach*) und

schwebt als eine ätherische, blendendweisse, immer wechselnde Gestalt in den Lüften. Gegen Mittag, wenn die Sonnenstrahlen auf dieses stürzende Wasser fallen, hat die Schönheit dieses herrlichen Naturspiels den höchsten Grad erreicht, und wenn man sich ihm nähert, erblickt man in demselben zwei cirkelrunde Regenbogen. Man kann sich ohne Gefahr zwischen die Felsenwand und den obern Fall stellen, nur wird man dann von dem absprützenden Wasser durchnäfst. Im Winter sieht man in diesem *Staubbache* ganz eigene Eisgestalten. Weiter hinauf bildet derselbe noch andere, sehr prächtige, aber nicht so hohe Wasserfälle.

Fig. 1.

Fig. 2.

C A L M U C I

Calmuçi, nomades Mongolicae stirpis, Asiam mediam inhabitantes, partim Russorum, partim Sinensium ditioni subjacent. Plana faciei lineamenta eorum aspectum parum commendant: sunt tamen bonae indolis, dociles, et maximopere hospitales. Ut nomades per Asiae deserta cum gregibus a pascua ad pascuam commigrant; hac de causa viri et mulieres a primis annis in equis degunt, totusque eorum vestitus ad hanc vitam est comparatus. Eorum habitacula sunt tentoria ex lana coactili in formam infundibuli constructa, quae ubi aliorum commigrant, jumentis imponuntur. In figura 1. videmus castra Calmucorum, ubi in prima fronte commigratio incipit; a sinistra sepulchrum Lamae sive sacerdotis exsurgit. Opes Calmucorum in gregibus equorum, boum, vaccarum oviumque consistunt. Figura 2. nobis Calmucorum oeconomiam ostendit. Ab utroque territorii latere puellae mulgendis equabus et vaccis occupantur. In medio mulier pellem praeparat; juxta illam adstat puer cum equo tenens longam perticam cum laqueis, quibus equi, feri capiuntur. In spatio anteriore aliquot Calmuçi scachide ludunt, qui-lusus est praecipuum hujus stirpis oblectamentum.

K Á L M U K O K.

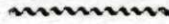

A' Kálmukok Mógoltörzsökből származott a' hol előleg már költözni kezdenek; balra páfztori népek, kik közép Ázsiát lakják, 's egy Láma vagyis Kálmuk-pap sírja látszik. A' részzerént Orofz, részzerént Khínai uralkodás Kálmukok gazdagsága, lóméneseiből, Ökör-, alatt vannak. Lapúlt artzulatjok nem kelleme- Tehén - és Juh-nyájjakból áll. A' 2-dik Kép egy tes tekintetü; de szelíd, tanítható és igen nyá- Kálmuk mezei gazdaságát mutatja. A' szür- jas emberek. Páfztori népek lévén az Azsiai posztó kunyhó mellett kétfelöl leányok fog- pufztákon egyik legelőről másokra hajtogatják lalatoskodnak, kik kantzákat és teheneket fej- nyájjaikat; a' honnan férjfaik 's fejerfzemély- nek. Belöl egy Kálmuk afzfzony bört készít jeik fiatal koroktól fogva lóháton járnak 's ru- ki; mellette egy fitzkó áll a' lovával, hofzfú háik is ahozképest készült. Lakásaik töltésér- hurkos botot tartván kezében, mellyel a' vad forma kunyhókból állanak szürposztóból ga- lovakat befogja. Előleg némelly Kalmukok balyítva, és ezeket midön tovább költöznek Sakkot játtzanak, melly ennek a' Népnek leg- terehordó állatokra kötözik fel. Az 1. Kép al- kedvesebb játéka.

latt egy ilyen tanyázó Kálmuksereget látunk;

DIE KALMUKEN.

Die *Kalmuken* sind ein Hirtenvolk von Mongolischem Stamme, bewohnen das mittlere Asien, und stehen theils unter Russischer, theils unter Chinesischer Oberherrschaft. Ihre platten Gesichtszüge machen ihren Anblick nicht angenehm; doch sind sie gutmüthig, gelehrig und sehr gastfreundschaftlich. Als Hirtenvolk ziehen sie in den Steppen von Asien mit ihren Herden von einer Weide zur andern; deswegen leben Männer und Weiber von Jugend an auf Pferden, und ihre ganze Kleidung ist dazu eingerichtet. Ihre Wohnungen sind trichterförmige Zelte von Filz, die beym Weiterziehen auf Lastthiere gepackt werden. *Fig. 1.* sehen wir das Lager einer solchen Kalmuken-Horde, wo im Vordergrunde die Wanderung anfängt; links erhebt sich das Grabmahl einer ihrer Lama oder Priester. Der Reichthum der Kalmuken besteht in ihren Herden von Pferden, Ochsen, Kühen und Schafen. *Fig. 2.* zeigt uns eine Kalmuken-Wirthschaft. Zu beyden Seiten des großen Filzzeltes sind Mädchen beschäftigt, Stuten und Kühe zu melken. In der Mitte bereitet ein Kalmukisches Weib ein Fell zu; dabey steht ein Junge mit dem Pferde, und hält einen langen Stock mit der Schlinge, wodurch die wilden Pferde eingefangen werden. Im Vordergrunde spielen mehrere Kalmuken *Schach*, das Lieblingsspiel dieses Volksstammes.

LES CALMOUCS.

Les *Calmoucs* sont un peuple de pâtres de race mongole; ils habitent le milieu de l'Asie, en partie sous la souveraineté de la Russie, en partie sous celle de la Chine. Leur physiologie aplatie ne rend pas leur figure agréable, cependant ils ont beaucoup de bonté de cœur et de docilité, et exercent l'hospitalité avec générosité. Comme Nomades ils mènent une vie errante dans les vastes plaines désertes de l'Asie en passant avec leurs troupeaux d'un pâturage à l'autre; pour cette raison les hommes et les femmes sont depuis leur jeunesse presque toujours à cheval; aussi leur habillement y est adapté. Leurs habitations sont des espèces de tentes en forme d'entonnoir faites de feutre, qu'en passant outre l'on transporte ployées sur des bêtes de somme.

Sous *Fig. 1.* nous voyons le camp d'une horde de *Calmoucs* et sur le devant le commencement d'une migration. A gauche s'élève le tombeau d'un de leurs Lamas ou prêtres. Les richesses des *Calmoucs* consistent dans leurs troupeaux de chevaux, de bêtes à corne et à laine. La *Fig. 2.* nous présente un ménage de *Calmoucs*. Des deux côtés de la grande tente de feutre se trouvent des filles occupées à traire des cavales et des vaches. Dans le milieu une femme *calmouque* prépare une peau; près d'elle se tient un garçon la perche à lags à la main moyennant laquelle on prend les chevaux sauvages. Sur le devant nous voyons des *Cal-moucs* jouant aux échecs, leur jeu favori.

CASUARIUS NOVAE HOLLANDIAE.

Casuarius Novae Hollandiae recentioribus (Fig. 1.) collo anteriore albidum magni voluminis torum constipant. Quamvis volare nequeat, singulari tamen celeritate decurrit, ob ferocitatem cicuratu difficilis. Propter carnem sapidam eum venari solent, ejusque ova pariter sunt esui. Pulli sunt primo mense ex fusco et albo fasciati, quales hic juxta matrem (Fig. 2.) depictos videmus; insequenti mense sunt ex toto cinerei. — *Casuarius Novae Hollandiae*, ut Asiaticus, alimento vegetabili nux ex cinereo fuscis, obtegitur, quae in masculi tritur.

Casuarius Novae Hollandiae (Lath.), septem pedibus longus, ubique pennis setaceis, ex cinereo fuscis, obtegitur, quae in masculi tritur.

AZ ÚJHOLLANDI KAZUÁR.

Az Ujhollandi Kazuárt csak a mai időkben kán elől (1. Kép.) nagy 's fejéres domborotalták fel ebben a nagy szigetföldében a dást formálnak. Nem tud ugyan repülni, de déli tengernek; a' mellynek itt lévő igen derék rendkívül sebesen fut, és vadsága miatt nehéz rajzolatját a' legújabb frantzia utazóknak kömegszelidíteni. A' húsa jóízű lévén, vadászfzönhetjük. Ez a' Kazuár az Afszaiától sokban különbözik, a' mellyet mi már a' 2-dik Darabjában napi korokban barna és fejr tsikosok; a' mint ezen Képeskönyvnek a' 3 Szám alatt előadtunk. itt (2. Kép.) az annya előtt látjuk; a' követ-

Az Ujhollandi Kazuárnak hofzfa 7 lábnyi, kező hónapban egészen megfzürkülnek. — *Az és mindenütt* fzurkebarna és serteforma tola- *Ujhollandi Kazuár*, valamint az Afszai, nő- kal van beborítva, mellyek a' hímnek a' nyavevényekkel él.

DER CASUAR VON NEU-HOLLAND.

Der *Casuar von Neu-Holland* wurde erst in neueren Zeiten auf diesem großen Insellande der Südsee entdeckt, und die neueste Französische Entdeckungsreise gibt uns davon beyfolgende treffliche Abbildung. Dieser Casuar unterscheidet sich beträchtlich von dem Asiatischen, den wir Band 1. No. 3. unsers Bilderbuches kennen lernten.

Der *Casuar von Neu-Holland* (*Casuarius novae Hollandiae* Lath.) hat eine Länge von 7 Fuß, und ist über und über mit graubraunen borstenähnlichen Federn bedeckt, welche bey dem Männchen (*Fig. 1.*) vorn am Halse einen großen weißlichen Wulst bilden. Ob er gleich nicht fliegen kann, so läuft er doch außerordentlich schnell, und ist wegen seiner Wildheit schwer zu zähmen. Da das Fleisch wohlschmeckend ist, so macht man Jagd auf ihn; auch die Eyer werden genossen. Die Jungen sind in dem ersten Monate ihres Alters braun und weiß gestreift, wie wir sie hier vor ihrer Mutter (*Fig. 2.*) abgebildet sehen; den nächsten Monath werden sie ganz grau. — Der Casuar von Neu-Holland nährt sich, so wie der Asiatische, von Vegetabilien.

LE CASOAR DE LA NOUVELLE HOLLANDE.

Ce *Casoar de la nouvelle Hollande* n'a été découvert que récemment dans cette grande île de la mer du sud, et la relation du dernier Voyage de Découvertes par les François nous en donne l'excellente peinture ci-jointe. Ce *Casoar* diffère considérablement de l'asiatique, que nous avons décrit dans le premier Tome, No. 3. de notre Porte-feuille d'enfans.

Le *Casoar de la nouvelle Hollande* a 7 piés de long, et est couvert en entier de plumes d'un brun grisâtre, semblables à des soies, qui forment au cou du mâle une espèce de bouffissure ou bourrelet blanchâtre. Quoiqu'il ne puisse pas voler, il ne laisse pas de courir avec une extrême vitesse, et il est très-difficile à apprivoiser. On le chasse parceque sa chair est de très-bon goût et que l'on peut manger ses oeufs. Le premier mois les petits sont rayés de brun et de blanc, tels que nous les voyons dépeints ici devant leur mère; Fig. 2. et le second mois ils sont tout-à-fait gris. Ainsi que l'asiatique, le *Casoar de la nouvelle Hollande* se nourrit de végétaux.

Pflanzen. CIX.

Planta. CIX.

Plantes. CIX.

NEPHELIUM ECHINATUM.

Nephegium echinatum in Java, Sumātra at-
 que in insulis Moluccis in arbore procera na-
 scitur, nostrae castaneae simillima. E floribus,
 qui specie gemmarum viridium protuberant,
 gignitur fructus, magnitudine juglandis, qua-
 quaversum pilis obductus. Hoc involucrum
 primo virescit, deinde in colorem aureum abit.
 Eo aperto inveniuntur (a) quinque nuclei e
 vertice juxta positi et in centro coeuntes, dulci
 quadam materia, quae pulti haud absimilis
 est, circumdati et subalbida cute obducti. Ne-
 phelii echinati fructus eodem cum Mangustana
 tempore maturescit, quam Tab. 24. depictam
 vidimus, atque propter vim refrigeratorem in
 India multum amatur.

A' RÁMBUSZTÁN FA.

A' Rámbusztán (*Nephelium echinatum*) a' Já- feltörik, találni benne (a) öt függőlegesen egy-
 va, Szumátra, és a' Molukki szigeteken te- más mellett álló, 's egy középpontba öfzve-
 rem, igen magas derekú fán; a' melly a' mi menő magot, és ezek édeses pépnemű maté-
 Gefztenyefánkhoz igen sokat hasonlít. Ennek riával körülvéve fejéres hárttyában vannak. —
 az ő zöld bimbóforma virágából lefzsz az a' A' Rámbusztán gyümölts a' Mangusztánnal
 gyümölts, melly akkora mint egy dió, és egélfz- együtt érik, mellyet a' 24-dik Táblán láttunk
 fzen szörös. Eleinte ez a' külső gúnyája zöld, lerajzolva, és azt hívesítő tulajdonságáért In-
 azután világos narantszínűvé lefzsz. Ha ezt diában szeretik enni.

DER RAMBUSTAN - BAUM.

Die *Rambustan-* oder *haarige Frucht* (*Nephelium echinatum*) wächst auf Java, Sumatra und den Molukkischen Inseln auf einem hochstämmigen Baume, der unserem Kastanienbaume sehr ähnlich ist. Aus den Blüten, die nur wie grüne Knösphen erscheinen, entwickelt sich die Frucht, welche von der Größe einer Wälschen Nuß, und über und über mit Haaren bedeckt ist. Anfangs ist diese äußere Bedeckung grün, dann wird sie hoch orangengelb. Bricht man sie auf, so findet man (a) fünf vertical neben einander in einem Mittelpuncte zusammen gehende Kerne, welche, mit einer süßlichen, breyartigen Substanz umgeben, in einer weißlichen Haut eingeschlossen sind. — Die *Rambustan-Frucht* reift gleichzeitig mit der Mangustane, die wir Tafel 24. abgebildet sahen, und wird wegen ihrer kühlenden Eigenschaft in Indien gern gespeiset.

LE RAMBUSTAN.

Le *Rambustan* (*Nephelium echinatum*) est un arbre à haute souche, dont le fruit est chevelu. Il croît à Java, Sumatra et dans les îles Moluques; et ressemble beaucoup à notre châtaigner. C'est des fleurs, qui paraissent n'être que de petits boutons verts, que sort le fruit, gros à peu près comme une noix, et qui est recouvert de cheveux. La peau extérieure est d'abord verte, puis d'un jaune foncé. Quand on l'ouvre, on trouve (a) cinq noyaux placés verticalement à côté les uns des autres et aboutissant à un centre, les quels sont entourés d'une substance douce et compacte comme de la bouillie. Le fruit du *Rambustan* mûrit en même tems que celui du *Mangustan*, que nous avons déjà vu dans la planche 24. On en fait un grand usage aux Indes, parcequ'il rafraîchit beaucoup.

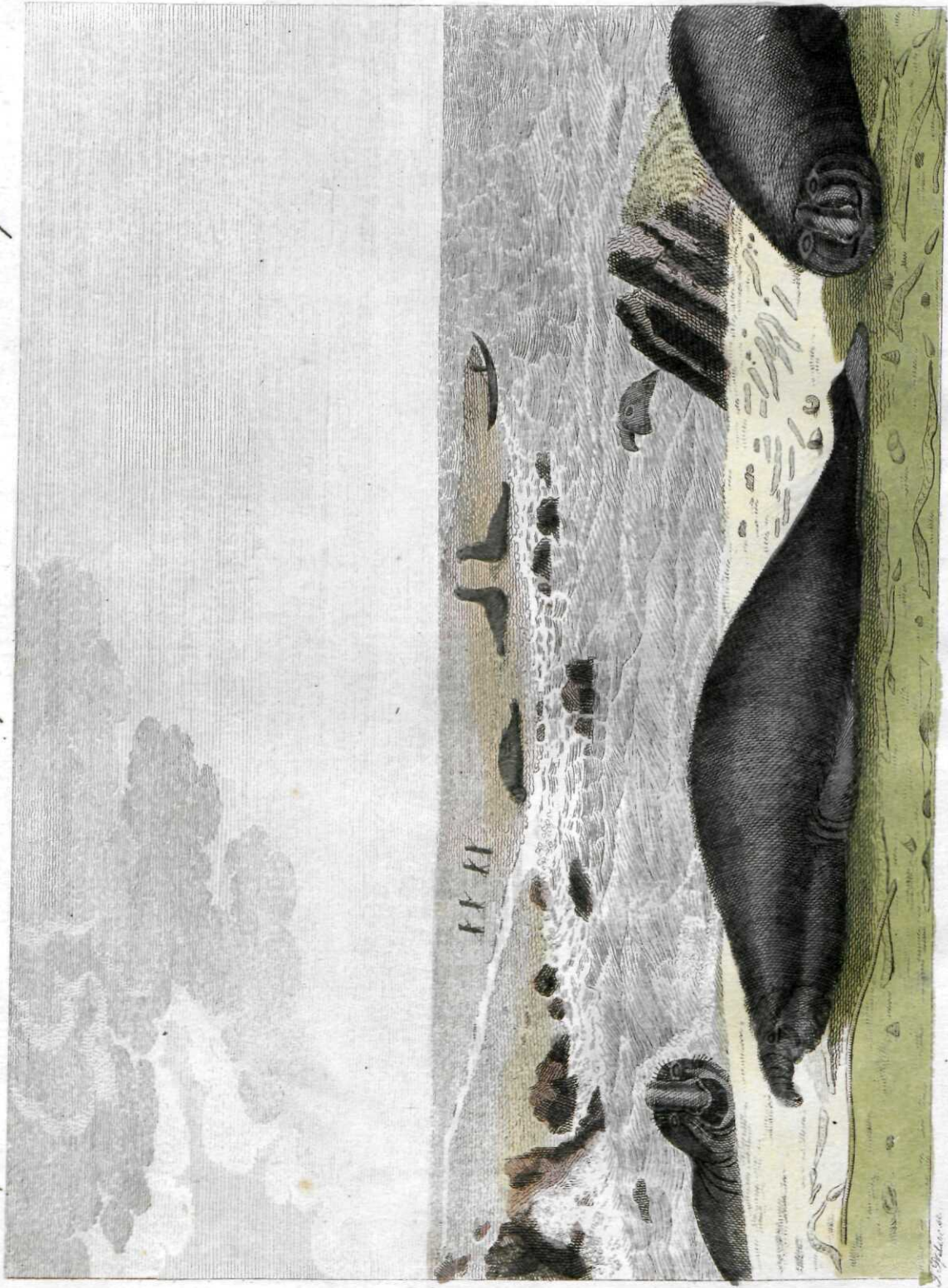

Amphibien. XXVII.

Amphibia. XXVII.

Amphibien. XXVII.

M.B. 45

PHOCA PROBOSCIDEA.

Phocae, prout jam novimus, sunt animalia mammalia, quae in mari vivunt, informi corpore deterius insignita. Commode natant, frequentius tamen in littus prorepunt, et piscibus, aliisque animalibus et plantis marinis vescuntur. In oris Novae Hollandiae, praecipuis ad Insulam Regiam, recentiores galli navigatores nuper speciem immani magnitudine, *Phocam proboscideam* invenerunt, 25 quin ad 30 pedes longam, cujus plura hic videmus depicta exemplaria. In hoc monstro informi superior rostri pars in proboscidem exit, inde cognomen ejus *). In longinguo videmus id genus phocas statu erecto, quas venatores, persequuntur.

*) Rerum naturalium indagatores, legum grammaticarum incurios, saepe in componendis nominibus halucinari, jam alibi adnotavimus. Secundum analogiae leges haec species *phoca proboscidoidea* aut *proboscidata* cognominanda est. *Span.*

AZ ORRMÁNYOS FÓKA.

Tudvavaló hogy a' *Fókák* azon emlősállatok Útazók égy rendkívül nagy faját találtak en-
 nemei közé tartoznak, mellyek rendszerént nek, melly az *Orrmányos Fóka* (*Phoca pro-*
 a' tengerekben élnek, és rutformájú testekre *boscidea*), és 25, 30 lábnyi hoszfzaságú, és a'
 nézve nem igen kellemetes tekintetűek. Ezek mellyek közül több is van itt lerajzolva. Ezen
 jó úszók, de gyakran kijönnek a' tengerpartra rútfomájú állat orrának a' felső része orrmány
 is; eledelek halakból, tengeri állatokból és módra lenyúlik, a' honnan vette a' nevét is.
 növényekből áll. Újholland partjain, neve Távolabb egynehányat fennállólag látunk,
 zetesen a' Kingszigetén, a' legújabb Frantzia mellyeket a' vadászók éppen üzőbe vettek.

DIE RÜSSEL-ROBBE.

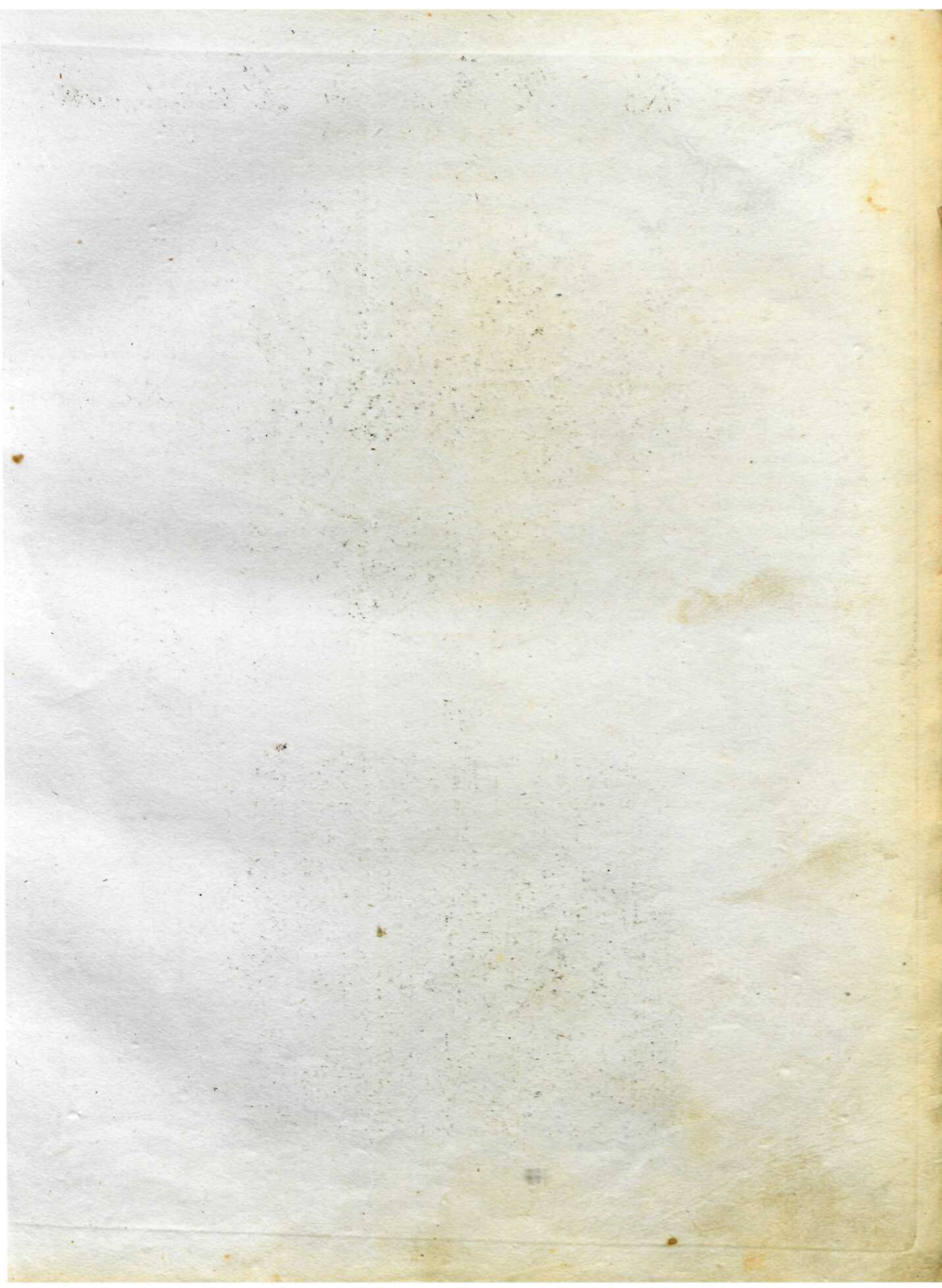
Die *Robben* sind bekanntlich ein Geschlecht von Säugthieren, die sich gewöhnlich in der See aufhalten, und sich durch ihren garstigen ungestalteten Körper nicht vortheilhaft auszeichnen. Sie sind fertige Schwimmer, doch kommen sie auch öfter heraus auf das Meerufer; ihre Nahrung besteht aus Fischen, Seethieren und Seegewächsen. — An den Küsten von Neu-Holland, vorzüglich bey der Kings-Insel, haben die neuesten Französischen Reisen eine ungewöhnlich große Art, die *Rüssel-Robbe* (*Phoca proboscidea*) gefunden, welche 25 bis 30 Fufs lang wird, und deren wir mehrere hier abgebildet sehen. Der obere Theil der Schnautze dieses unförmlichen Thieres verlängert sich in eine Art von Rüssel, wonach man diese Robben-Art auch benannt hat. In der Entfernung sehen wir einige in aufgerichteter Stellung, auf die man eben Jagd macht.

LE STAUBBACH (OU RUISSEAU DE POUSSIÈRE.)

Le *Staubbach* dans la vallée très-remarquable dite *Lauterbrunnen - Thal* dans le Canton de *Berne*, forme une des chûtes d'eau les plus curieuses, les plus renommées et les plus visitées de la Suisse. — Ce ruisseau se précipite tout proche du village de *Lauterbrunn* des rochers roides du *Pletsch* - ou *Fletschberg* de la hauteur d'environ 900 pieds. Il forme, à proprement dire, deux chûtes l'une audessus de l'autre; la chûte supérieure (Fig. 1.) tombe dans un bassin de roche, d'où l'eau ressort en bouillonnant et forme la chûte inférieure (Fig. 2.) L'eau se dissout en l'air dans cette chûte violente dans la poussière la plus fine et voltige dans les airs en

forme éthérique, d'une blancheur éblouissante et toujours changeante. Vers midi, quand les rayons du soleil dardent sur cette chûte d'eau, la beauté de ce spectacle de la nature atteint son plus haut degré, et en s'en approchant l'on aperçoit deux arcs - en - ciel circulaires. Sans aucun danger, si ce n'est celui de se mouiller, l'on peut se placer dans la chûte supérieure entre le rocher et l'eau tombante. En hiver l'on voit dans cette chûte d'eau des formes de glaces toutes singulières. Plus haut ce même ruisseau forme encore d'autres cascades très - magnifiques aussi, mais moins hautes.

L'ÉLÉPHANT MARIN OU PHOQUE À TROMPE.

Il est notoire que les Phoques sont une famille Hollande et surtout à *l'île King* une mille d'animaux à mamelles. Ils se tiennent espèce d'une grandeur extraordinaire (*Phoque habituellement dans la mer, et ne se distinguent pas avantageusement par la difformité de leur corps. Quoiqu'ils sachent parfaitement nager, ils viennent très-souvent sur le rivage de la mer; ils se nourrissent de poissons, d'animaux marins, et des plantes qui croissent dans cet élément. Les derniers voyageurs françois en ont trouvé sur les côtes de la nouvelle* *chasse.*

La partie supérieure du museau de ces bêtes informes s'allonge en une espèce de trompe, ce qui leur a fait donner le nom précité. Nous en voyons dans l'éloignement plusieurs, dressés sur leurs pattes, auxquels on donne la

Fig. 1.

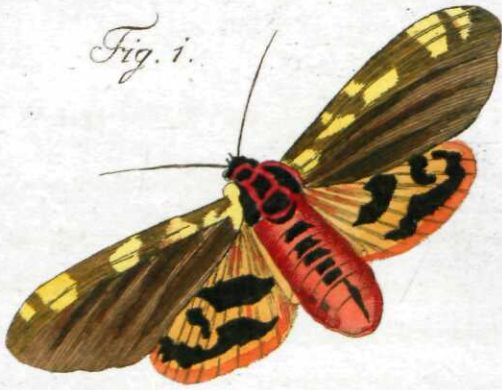

Fig. 2.

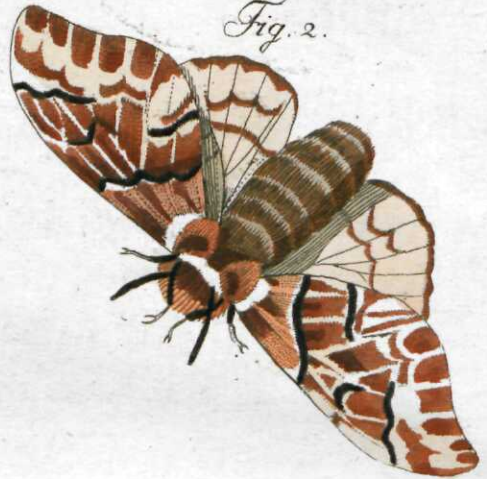

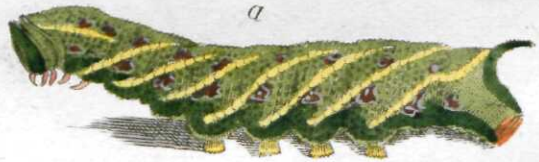
Fig. 3.

b

c

a

Fig. 4.

Fig. 5.

PHALAEENAE GERMANIAE PULCHRIORES.

Fig. 1. Phalaena bombyx ma-
tronula.

Haec pulchra phalaena nascitur ex eruca hirsuta, quae varias plantas inhabitat. Phalaena ipsa habet alas superiores colore Umbrico infuscatas flavisque lineamentis interstinctas, inferiores autem flavas, punctis nigris notatas. Corpus crassum est colore coccineo, fasciis obliquis nigris.

Fig. 2. Phalaena bombyx versicolor.

Haec phalaena, in Germania rarioribus adnumeranda, insignitur alis superioribus candore blando, item colore flavo fuscoque interstinctis.

Fig. 3. Sphinx fuciformis.

Haec sphinx (*b. c.*) primo intuitu similis est fuco bombo terrestri, unde et nomen habet. Nascitur eruca viridi, atque clara adhuc luce circa varios flores susurrans volitat.

Fig. 4. Diana.

Elegans phalaena, pariter rarius visa, alas superiores habet virides, albo nigroque marmoratas.

Fig. 5. Phalaena bombyx Hebe.

Alae superiores albae fasciis obliquis nigris, margine aureo, ornatae sunt. Alae inferiores coccineae hanc phalaenam aspectu magnificam reddunt.

NÉMETORSZÁGI SZÉP PILLÉK.

1. Kép. A' Dáma Pille.

(*Phalaena bombyx matronula.*)

Ez a' szép Pille egy borzas hernyóból lefz, melyet többféle plántákon találni. Maga a' pille árnyékbarna felsőszárnyú sárga tarkázattal. Az sárga alsó szárnyai fekete foltosok. A' vastag dereka skárlát piros fekete tsíkokkal kerezftbe.

2. Kép. A' Tarkamolypille.

(*Phalaena bombyx versicolor.*)

Ez a' Tarkamolypille Német Országban a' ritkább Pillék közé tartozik, és kellemetes fejtégű, sárga és barna tarkájú szárnyaival különbözteti meg magát.

3. Kép. A' Darázs Lepke.

(*Sphinx fuciformis.*)

Ez a' Lepke (b. c.) első tekintettel a' mi közönséges darázsunkhoz hasonlít, a' honnan

van a' neve is. Ez egy nagy zöld hernyóból lefz, és donogva repked világos nappal egyik virágról a' másikra.

4. Kép. A' Diánna Pille.

Ez szép Pille, mely hasonlóképpen ritka, és a' mellynek a' felső szárnyai zöld, fejtég és fekete színnel márványozottak.

5. Kép. A' Hébe Pille.

(*Phalaena bombyx Hebe.*)

Ennek a' felső fejtég szárnyai kerezftbe narans szín szélű fekete tsíkokkal ékesek. A skárlátzínű alsó szárnyai ennek a' pillének pompás tekintetet adnak.

SCHÖNE DEUTSCHE NACHTSCHMETTERLINGE.

Fig. 1. Die Dame.

(*Phalaena bombyx matronula.*)

Dieser schöne Nachtfalter entsteht aus einer rauhbehaarten Raupe, die sich auf mehreren Pflanzen findet. Der Nachtfalter selbst hat umbrabraune Oberflügel mit gelben Zeichnungen. Die gelben Unterflügel sind schwarz gefleckt. Der dicke Leib ist scharlachroth, mit schwarzen Querbänden.

Fig. 2. Die Elsenmotte.

(*Phalaena bombyx versicolor.*)

Diese Elsenmotte gehört in Deutschland zu den seltneren Nachtfaltern, und zeichnet sich durch die angenehm weifs, gelb und braun schattirten Oberflügel aus.

Fig. 3. Der Hummelschwärmer.

(*Sphinx fuciformis.*)

Dieser Dämmerungsfalter (*b. c.*) gleicht auf den ersten Anblick unserer gemeinen Hummel, woher auch sein Name kommt. Er entsteht aus einer grossen grünen Raupe, und fliegt summend am hellen Tage an mehreren Blumen herum.

Fig. 4. Die Diane.

Ein schöner Nachtfalter, der gleichfalls ziemlich selten ist, und dessen Oberflügel grün, weifs und schwarz marmorirt sind.

Fig. 5. Die Witwe.

(*Phalaena bombyx Hebe.*)

Die weissen Oberflügel sind durch schwarze Querbänder mit orangegelber Einfassung geziert. Die scharlachrothen Unterflügel geben diesem Nachtfalter ein prächtiges Ansehen.

BEAUX PHALÈNES D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. La Dame.

(*Phalaena bombyx matronula.*)

Ce beau phalène provient d'une chenille velue, que l'on trouve sur plusieurs plantes. Le papillon lui-même a les ailes supérieures d'un brun d'ambre, et tachetées de jaune. Les ailes inférieures sont marquetées de noir; le corps est d'un rouge d'écarlate avec des raies noires.

Fig. 2. La Versicolore.

(*Phalaena bombyx versicolor.*)

Ce phalène est du nombre de ceux, qui sont très-rares en Allemagne, et se distingue par ses ailes supérieures, qui sont agréablement chamarrées de blanc, de jaune et de brun.

Fig. 3. Le Sphinx-bourdon.

(*Sphinx fuciformis.*)

Ce *Sphinx-bourdon* (*b. c.*) ressemble au premier coup d'oeil à notre *bourdon*. C'est

aussi de là que lui vient cette dénomination. Il provient d'une grosse chenille grise, et vole en plein jour autour de plusieurs fleurs en bourdonnant.

Fig. 4. La Diane.

Un très-joli papillon nocturne, mais aussi fort rare. Ses ailes supérieures sont nuancées de vert, de blanc et de noir.

Fig. 5. La Veuve.

(*Phalaena bombyx Hebe.*)

Ce phalène a les ailes supérieures blanches, ornées de bandes noires transversales, et bordées d'un jaune d'orange. Les ailes inférieures d'un rouge d'écarlate rendent ce papillon charmant.

DEGENII MACHINA VOLATICA.

Hominum generi, cujus ingenium tam multa
 tamque varia excogitavit, jam olim debuit
 incessere cupiditas, avium volatum alis arti-
 ficialibus imitandi, seque adeo in immensa
 aëris spatia cum facilitate extollendi. Nuper
 Viennae in Austria doctus quidam horologio-
 poeus, *Jacobus Degenius*, alis artefactis in
 aërem ascendere feliciter tentavit. Hunc arti-
 ficem ejusque machinamentum volaticum hic
 (Fig. 1.) tepraesentatum videmus. Nimirum
Degenius duas alas ad formam cordis configu-
 ratas (quarum aspectum Fig. 2. ex alto exhi-
 bet) e charta tenui et oleo vernicis imbuta fa-
 brefecit, quarum superficies 116 pedes quadra-
 tos continet, in longitudinem decem pedum
 extenta. Ad obtinendam, quam dicunt, vim
 elasticam, artifex alas arundinibus radiavit,
 ope funiculorum bombycinorum junctis. Cor-
 pus! volantis, ut hic videmus, medias inter
 alas erectum pluribus bambi arundinibus (*aa*)
 ad machinam jungitur. Manus ejus (*bb*) cur-
 vam commovent perticam, quo alarum vibra-
 tio regimine perpendiculario sursum deorsum
 elaboratur. Primum artis suae tentamentum
Degenius Viennae fecit verno tempore anni
 1808 in hippodromo aulico, ubi ope aequi-
 pondii, funiculo alligati, ad 54 pedum altitu-
 dinem se extulit. Ad repetenda sub divo ten-
 tamenta *Degenius* cum machinamento junxit ae-
 quipondium follis minuti, inflammabili aëre
 impleti; atque ita duodecimo et decimo quinto
 Novembris anno 1808 apud Viennam in sylvā
 suburbana, quam Pratum vocant, obstu pen-
 tibus spectatoribus iterata vice varias versus
 coeli regiones in aërem adscendit, atque inde
 incolumis rediit. Haec tentamenta artifici de-
 cem millia florenorum caesareorum retulerunt.

DEGÉNNEK REPÜLŐMÍVE.

Talám az embernek, a' kinek elméssége már olly sokat kitalált, már gyakorta eszébe froghatott, hogy a' madarak repülését mesterséges szárnyok által hímezze, hogy úgy a' levegő megmérhetetlen térébe könnyűséggel felemelkedhessen. Nem régiben egy ügyes órás Bétsben *Dégen Jákob Úr*, szerentsés próbákat tett, az ő mesterséges szárnyaival a' levegőbe való felemelkedésre. Ezt a' Mívesmestert és az ő repülő mívét látjuk itt (1. *Kép.*) lerajzolva. *Dégen Úr* tudnillik két szívformájú szárnyakat készített magának, (mellyeket a' 2. *Képnél* felülről láthatni) firnáztal beitatott finom papirosból, mellyeknek a' felsőszínek 116 négyzetü lábura terjed, és 10 lábnyira a' hosszúságok. Hogy annál nagyobb rúgóereje legyen, az egélfz kézűletet kereftül fonta a' Míves nádvefzfő hasítmányokkal, 's ezeket selyem sinórral kötözte öfzve. A' Repülő teste, a' mint itt látjuk a' szárnyak között felegyene-

sedve áll, 's több bambufznád által (*aa*) van a' Mívhez hozzákötve. A' kezei hajtják (*bb*) a' meggörbített rúdat, a' melly által a' szárnyak vízerányos helyheztetésekben fel 's alá vergődnek. Az első próbát ezzel *Dégen Úr* 1808-dik esztendő tavaszfzán tette a' Bétsi lovaglópalotában, a' hol ő egy egyenlő tereherány segétségével, melly egy sinóron függött (*d*), 54 lábnyi magasságra emelkedett fel. Hogy pedig ezt a' próbatételt a' szabad ég alatt is megtehesse *Dégen Úr*, egy kis levegölaptát kötött öfzve az ő repülőmívével, 's így repült fel 1808-ban November 12-dik és 15-dik napján Béts mellett a' Práterben minden Nézők tsudájokra több ízben külömbféle tájjék felé intézve, 's minden kárvefzély nélkül ismét leszállott. Ezen próbatételek a' Mívesmesternek mintegy 10,000 forint jövedelmet hoztak bé, papiros pénzben.

DEGENS FLUG-MASCHINE.

Dem Menschen, dessen Geist schon so vieles erfand, mußte wohl schon oft der Gedanke kommen, den Flug der Vögel durch künstliche Flügel nachzuahmen, um sich so mit Leichtigkeit in die unermesslichen Räume der Luft zu erheben. Vor kurzen hat nun ein geschickter Uhrmacher in Wien, Herr *Jacob Degen*, glückliche Versuche gemacht, mit künstlichen Flügeln sich in die Luft zu schwingen. Diesen Künstler und seine Flug-Maschine sehen wir hier (*Fig. 1.*), abgebildet. — Hr. *Degen* verfertigte sich nämlich zwey herzförmig gestaltete Flügel, (wovon *Fig. 2.* die Ansicht von oben gibt,) von feinem, mit Firniß getränkten Papiere, welche 116 Quadrat-Fuß an Oberfläche enthalten, und eine Länge von 10 Fuß haben. Der Elasticität wegen durchzog der Künstler das Ganze mit Streifen von Schilfrohr, welche durch seidene Schnüre verbunden sind. Der Körper des Fliegenden steht, wie wir hier sehen, zwischen den Flügeln aufrecht, und ist durch mehrere Bambus-Rohre (*aa.*) mit der Maschine verbunden. Die Hände (*bb.*) bewegen die gekrümmte Stange, wodurch der Flügelschlag in wagerechter Richtung auf- und abwärts bewirkt wird. Den ersten Versuch machte Herr *Degen* im Frühjahre 1808 in dem kaiserlichen Reithause zu Wien, wo er mittels eines Gegengewichtes, das durch eine Schnur (*d.*) befestigt war, bis zur Höhe von 54 Fuß sich erhob. Um nun in freyer Luft seine Versuche zu wiederholen, verband Herr *Degen* als Gleichgewicht einen kleinen Luftballon mit seiner Maschine, und so flog er am 12. und 15. November 1808 im Prater bey Wien zum Erstaunen aller Zuschauer mehrere Mahle nach verschiedenen Richtungen in die Luft, und kam unbeschädigt zurück. Diese Versuche brachten dem Künstler eine Einnahme von 10,000 Kaisergulden ein.

MACHINE POUR VOLER DANS L'AIR.

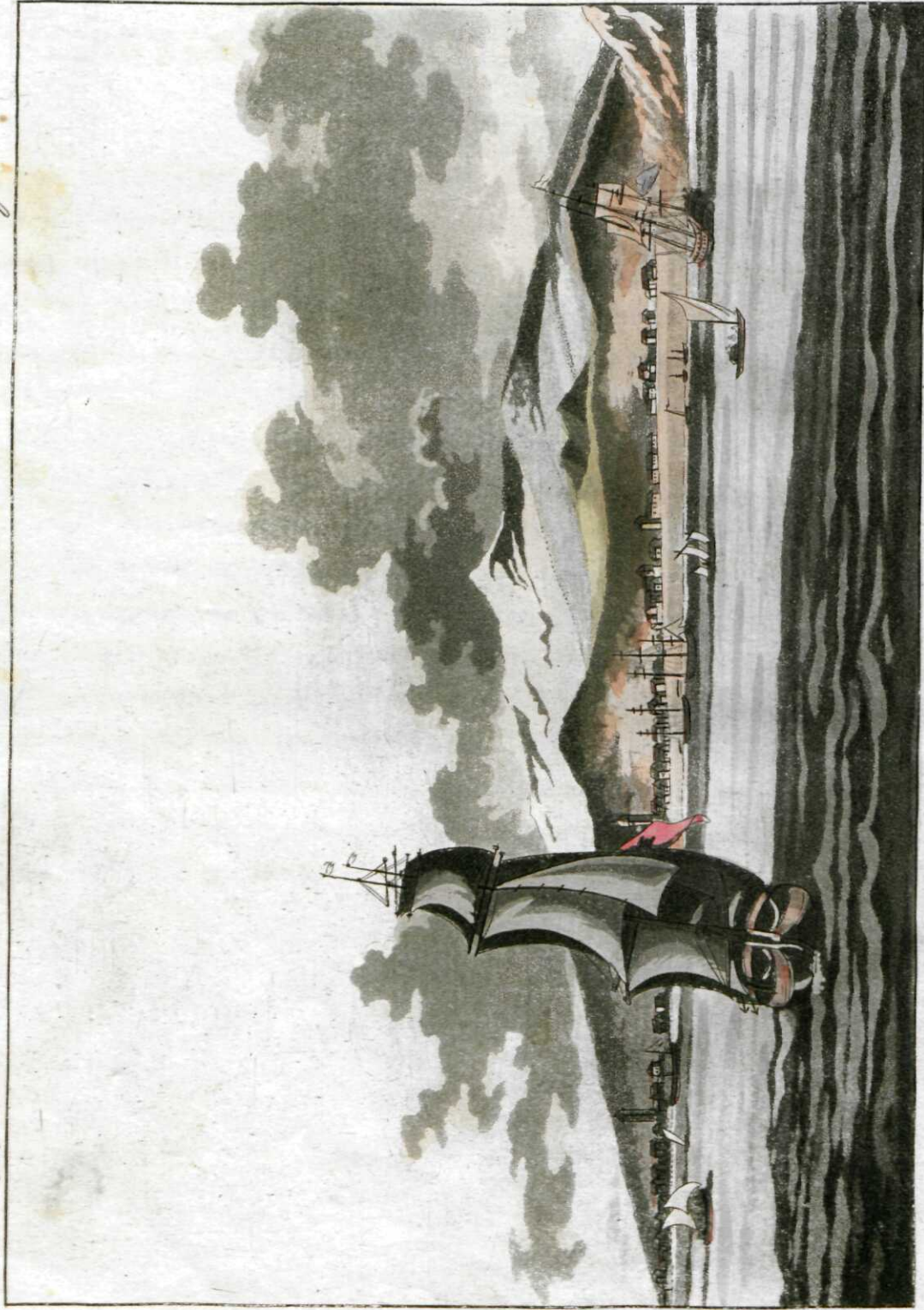

L'homme, dont l'esprit a inventé tant de choses, a dû sans doute s'occuper bien des fois des moyens d'imiter le vol des oiseaux par le moyen d'ailes factices, pour parvenir à s'élever facilement dans les espaces immenses de l'air. Il y a peu de tems qu'un habile horloger de Vienne, nommé *Jaques Degen*, a fait un heureux essai, de pareilles ailes factices. La première figure nous représente cet artiste et sa *machine à voler*. Mr. *Degen* se fit d'un papier fin, vernissé, deux ailes en forme de coeur, ayant 116 pieds carrés de surface et 10 de longueur. La seconde figure nous en donne la perspective d'en haut. L'artiste pour la rendre élastique passa au milieu du tout des cercles de jonc, les quels sont joints ensemble par des cordons de soie. Le corps de celui qui s'envole est debout entre les deux ailes, comme nous le voyons ici, et tient à la machine par plusieurs bamboux (*aa.*). Les mains (*bb.*) font mouvoir la perche courbée, qui fait déployer les ailes horizontalement en haut et en bas. Mr. *Degen* fit son premier essai au printemps en 1808 dans le manège impérial de Vienne, où il s'éleva à la hauteur de 54 pieds par le moyen d'un contre-poids, attaché par un cordon (*d.*). Pour réitérer ses essais en plein air, Monsieur *Degen* attacha à sa machine comme contrepoids un petit ballon, et de cette manière il plana plusieurs fois et dans différentes directions le 12 et 15 Novembre 1808 dans le Prater près de Vienne, et revint sain et sauf. Ces essais valurent à l'artiste une recette de 10,000 florins d'Empire.

Verm. Gegenst. XVIII. Miscellanea. XVII. Melanges. XVII.

65. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.

MONTES MEMORABILES.

Mons acuminatus insulae Teneriffae, nomine Picus.

Inter Fortunatas sive Canarias insulas, quae in Oceano Atlantico Africam septentrionalem praejacent, insula Teneriffa insignitur monte illo acuminato, quem hodiernae linguae *Picum* nominant. Is 12,420 pedes supra maris aequor escendit, ejusque prospectum hic a mari sive a sinu urbis Sanctae Crucis repraesentatum videmus. Ipsa urbs ante nos in littore maris apparet.

Mons, de quo loquimur, versus meridionalem insulae partem situs est. Cacumen ejus calvum amplissimam voraginem sive mon-

tis ignivomi craterem monstrat, quem 70 amplius crateres minores in variis materiae ejectae stratis circumdant. Haec materies eluta sive haec eluvies, quam Itali *Lava* vocant, montis cacumen incrustat; inferiora montis pumicibus obteguntur. Hic mons ignivomus nondum exstinctus est, sed continuo ex eo nubes vaporum sulphureorum exsurgunt. Ultima ejus eruptio vehementior anno 1707 accidit.

Cum omnes ferme naves, quae ad Indos orientales tendunt, ad insulam Teneriffam appellere solent, hac de causa hic mons apud nos est quam notissimus, eumque multi peregrinatores Europaei conscenderunt.

NEVEZETES HEGYEK.

A' Teneriffai Pikó.

A' Kanári szigetek között, mellyek éjféli Amérikanak napnyúgot felé az Atlanti Nagytengeren fekszenek, a' Teneriffa szigete a' benne lévő magas Pikó hegyre nézve leginkább nevezetes. Ez 12,420 lábnyira emelkedik a' tenger színe felett, a' mellyet itt a' tengerre fekvő oldaláról vagyis a' Sz. Kereszti öböl felől látnunk lerajzolva. Sz. Kereszt városa előttünk fekszik a' tenger parton.

A' Pikó a' sziget déli részében fekszik. A' teteje kopasz 's egy nagy tűzokádó Kráteren

végződik, mellyet 70-nél több kissebbek végződik körül különbözőféle láva omlásokon. A' Pikó tetejét láva fedi bé, az alább fekvő részeit tajtékzó fedezi. Ez a' tűzokádó hegy a' Teneriffán még el nem aludt, sőt tsaknem szüntelenül emelkednek fel belőle kénkögöz fellegek. Az utolsó nagyobb kirontása, melly rendkívül erős volt 1707-ben történt.

Minthogy tsaknem minden Keletindiába menő hajók Teneriffába kikötnek; ez a' most leírt Pikó igen esmeretes, és arra már több Európai utazók felmentek.

MERKWÜRDIGE BERGE.

Der Pik von Teneriffa.

Unter den Canarischen Inseln, welche westwärts von Nord-Afrika im Atlantischen Ocean liegen, zeichnet sich die Insel Teneriffa durch den auf ihr liegenden hohen *Spitzberg* oder *Pico de Teyde* aus. Er ist 12,420 Fufs über die Meeresfläche erhaben, und wir sehen ihn hier von der Seeseite, oder der Bay von Santa-Cruz aus, abgebildet. Die Stadt Santa-Cruz liegt vor uns am Meeresufer.

Der *Pik* liegt gegen den südlichen Theil der Insel. Sein Gipfel ist unbewachsen, und zeigt einen großen vulkanischen Krater, den

mehr als 70 kleinere auf den verschiedenen Lava-Schichten umgeben. Die Lava bedeckt die Spitze des Piks, die tiefer liegenden Theile sind mit Bimssteinen bedeckt. — Dieser Vulkan auf Teneriffa ist noch nicht erloschen, sondern fast immer steigen schwefelige Dampfwolken aus ihm hervor. — Der letzte Ausbruch von ungewöhnlicher Heftigkeit war im Jahre 1707.

Da fast alle Schiffe, welche nach Ost-Indien gehen, auf Teneriffa landen, so ist der eben beschriebene Pik auch sehr bekannt, und von vielen Europäischen Reisenden bestiegen worden.

MONTAGNES REMARQUABLES.

Le Pic de Ténériffe.

L'île de Ténériffe se distingue de toutes les autres îles Canaries, situées à l'ouest de l'Afrique septentrionale dans l'océan atlantique, par le *Pico de Teyde*, qu'elle renferme. Il s'élève de 12,420 pieds audessus de la surface de la mer; nous le voyons ici représenté du côté de la mer ou du côté de Sainte Croix. La ville de Sainte-Croix est devant nous sur le bord de la mer.

Le Pic est dans la partie méridionale de l'île. Son sommet ne produit aucune herbe, et montre un grand cratère volcanique, entouré

de plus de 70 autres plus petits, sur les diverses couches de lave. La lave couvre la pointe du Pic, et les parties inférieures sont couvertes de pierres poncees. Ce Volcan de l'île de Ténériffe n'a jamais cessé de jeter des nuages de vapeurs sulfureuses; cependant depuis l'an 1707 il n'a point fait de violente éruption.

Comme tous les vaisseaux, qui font voile aux Indes orientales, abordent à l'île de Ténériffe, le Pic, que nous venons de décrire, est très-connu, et plusieurs Européens l'ont même gravi.

Verm. Gegenst. *XCVIII*. Miscellanea. *XCVIII*. Melanges. *XCVIII*.

At. B. 47.

DRAMA MUSICUM COCHINCHINENSE.

Cochinchinenses, ad orientalem Asiae oram siti, spectacula, musicam et choreas in deliciis habent. Apud eos consociati fabularum actores, qui delectamenti gratia in domos accersuntur, agunt dramata historica, musica et orchestrica sive saltatoria, quae streperus tubarum, tympanorum et crepitaculorum concentus comitatur.

Macartneyus, Britanniae legatus, cum anno 1792 ad Sinenses iter faceret, in Cochinchina commoratus spectaculum vidit, quod nunc dicturi sumus. In penetralibus aedificii cujusdam histriones drama musicum serii argumenti cum choris agebant. Strepentia illa organa musica, de quibus locuti sumus, inconditum ciebant concentum in primo dramate. Deinde sequebatur actus intermedius, in quo tres puellae festive ludebant. Hoc fiebat ad honorandam primariam actricem, quae a sinistra habitu vetulae reginae inter spectatores assidebat. Tres illae adolescentulae comiter colloquebantur, colloquio suo jucundas subinde cantilenas intercinentes, ~~quidam~~ quidem voce, sed temporis modo satis bene servato. Totum spectaculum formatum est modulis musicis et choreis, hinc drama musicum et orchestricum recte dixeris. Senior quidam histrio habitu joculario subinde ad puellas accedebat, jocularia interserens. Hoc drama satis diu durabat, musica molliori intercinente, ad postremum autem strepitantia illa instrumenta resonuerunt. Ad significandum applausum spectatores, qui erant frequentes, ad actores iteratis vicibus nummos cupreos jaculati sunt.

Fig. 1.
B.

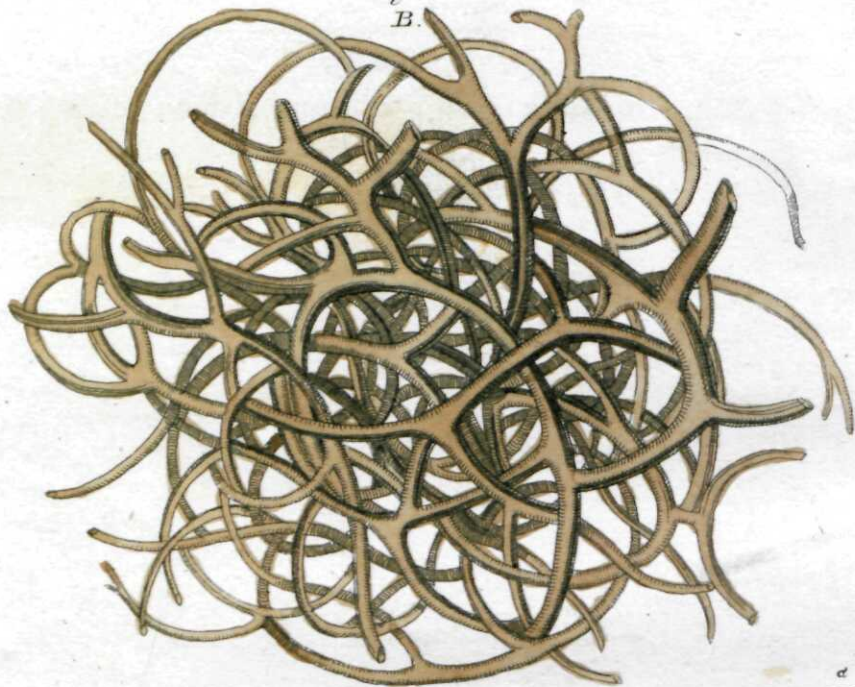

Fig. 2.
b.

OBSERVATIO MICROSCOPICA SPONGIAE OFFICINALIS ET MULTICII (TAPHETI) VERSICOLORIS.

Fig. 1. Spongia marina.

Spongia marina, e fusco flavescens atque innumeris foraminibus patens, qua lavantes purgamur, in Mari Mediterraneo plerumque adnascitur saxeo plurium insularum fundo, unde ab urinatoribus derepta colligitur. Eam facillime aquas imbibere, omnibus notum: qua autem ratione hoc fiat, animadvertimus, si frustulum spongiae (A) sub microscopio exactum (B) consideramus. Spongia enim constat multiplici tenuium flexiliumque tubulorum textura, in quos aqua celeriter penetrat, spongiam tumefactura. Propter tubulorum tenuitatem et flexibilitatem spongia aequae facile exprimitur,

cum manuum pressu aqua velut ex utribus exantletur.

Fig. 2. Multicium (taphetum) versicolor.

Varians colorum lusus, quem in multicio versicolore videmus (sicut in papillione Nymphali gemmata, Iride, volum. IX. num. 40), oritur bicolorum florum diversitate, id quod auctus microscopii aperte demonstrat. Stamen flavis componitur filis, subtemen purpureis. Prout multicium vertas, color vel flavus vel purpureus, vel elegans utriusque coloris mixtura obvertitur.

KOKINKHÍNAI OPERA.

A' Kokinkhíniaiak Azsiának keleti partjain az első játékosnénak tiszteletére adódott, a' fzeretik a' nézőjátékokat, a' muzsikát és a' ki balra, öreg királyné öltözetben, úgy ült tántzot. A' nézőjátékok, kiket magok mulatáságokra a' házaikhoz szoktak vitetni, históriai darabokat, operákat vagy énekes játékokat, és szoktak előadni, mellyek lármázó muzsikával, trombita, dob, 's káztanyéttal elegyeseek.

Midőn az Anglus követ Lord *Macartney* 1792-ben hivatalos útat tett, 's Kokinkhínába is megfordult, a' következő előadást látta. Egy épületben játszott valamely nézőjátékos társaság egy pompás Operát korussal. A' fenn említett lármázó muzsika szerzfámok irtóztató lármát tettek az első darab előadása alatt. Ezt egy más játék követte, mellyet három fiatal leány személy igen kellemetesen játszott. Ez az első játékosnénak tiszteletére adódott, a' ki balra, öreg királyné öltözetben, úgy ült mint néző. A' három leányzó könnyen folyó beszéllgetést tartott, mellyet Ariák szakasztottak felbe. Az éneklések sikoltó volt ugyan, de a' taktust meglehetősen megtartották. Az egész muzsika és tántz késérte, úgyhogy Opera és Ballét is volt egyfzersmind. Egy nevetséges öltözetű öreg néha néha a' leányzókhoz közelítvén, mindenféle bolondozó tréfákat üzött velek. Így tartott ez jó ideig. Ezen közbenvaló játék alatt lassúbb muzsika hallatott; végre ismét harsogni kezdetek a' lármázó szerzfámok. — A' számos nézők megelégedések jeléül néha néha rézpénzt hajigáltak a' játékosoknak.

COCHINCHINESISCHE OPER.

Die Cochinchinesen auf der Ostküste von Asien lieben Schauspiele, Musik und Tanz. Ihre Schauspieler-Gesellschaften, welche man zur Belustigung in die Häuser kommen läßt, führen historische Vorstellungen, Opern und Tänze auf, welche durch eine lärmende Musik von Trompeten, Pauken und Castagnetten begleitet werden.

Der Englische Gesandte Lord *Macartney*, als er im Jahre 1792 auf seiner Gesandtschaftsreise auch in Cochinchina war, sah folgende Vorstellung. Im Innern eines Gebäudes wurde von einer Schauspieler-Gesellschaft eine feyerliche Oper mit Chören gegeben. Die lärmenden, oben erwähnten Instrumente machten ein gräßliches Getöse, während der ersten theatralischen Vorstellung. Hierauf folgte ein Zwischenspiel, welches sehr angenehm von drey jungen Mädchen ausgeführt wurde. Dieses geschah zu Ehren der ersten Schauspielerinn, welche links in dem Anzuge einer alten Königin als Zuschauerinn da saß. Die drey Mädchen sprachen in einem leichten Dialog, welcher durch lustige Arien unterbrochen wurde. Ihr Gesang war kreischend, doch hielten sie ziemlich guten Tact. Das Ganze war mit Musik und Tanz begleitet, also Oper und Ballett zugleich. Ein alter, als Possenreißer gekleideter Mann näherte sich von Zeit zu Zeit den Mädchen, und machte allerhand Hanswurst-Spässe. So dauerte dieses geraume Zeit fort. Während dieses Zwischenspieles hörte man sanftere Musik; zuletzt ertönten wieder die lärmenden Instrumente. — Als Zeichen des Beyfalles warfen die zahlreich versammelten Zuschauer den Schauspielern von Zeit zu Zeit Kupfermünzen zu.

OPÉRA COCHINCHINOIS.

Les Cochinchinois, qui habitent la côte orientale de l'Asie, aiment beaucoup les spectacles, la musique et la danse. Leurs troupes d'acteurs, que l'on fait venir dans les maisons pour se récréer, donnent des pièces historiques, des danses et des opéra, qui sont accompagnés d'une musique bruyante de trompettes, de timbales et de castagnettes.

Lord Macartney, Ambassadeur anglais, qui dans son voyage d'ambassade se trouva en 1792 à la Cochinchine, vit la représentation suivante. Une troupe de comédiens joua dans l'intérieur d'un édifice un grand opéra avec des chœurs. Les instrumens bruyans, dont nous avons parlé plus haut, firent un vacarme affreux pendant la première représentation théâtrale. Il y eut ensuite un intermède qui fut joliment exécuté par trois jeunes filles. Il fut donné en l'honneur de la première actrice, qui, dans le costume d'une vieille reine, était assise à gauche comme spectatrice. Les trois jeunes filles déclamèrent un dialogue, entremêlé de jolies ariettes. Leur chant était criard, mais elles observèrent assez bien la mesure. Le tout étant accompagné de musique et de danse, il y eut donc en même tems opéra et ballet. Un vieillard habillé en polichinelle, s'approcha de tems en tems des jeunes filles en faisant toutes sortes d'arlequinades. Ceci dura assez longtems. Pendant l'intermède on entendit une musique assez douce, mais à la fin les instrumens bruyans retentirent de nouveau. — Les nombreux spectateurs jetèrent de tems en tems des pièces de cuivre aux acteurs en signe d'approbation.

A' SPONGYIA ÉS A' JÁTSZÓSZÍNŰ TAFOTA, NA- GYÍTÓÜVEGEN VIZSGÁLVA.

1. Kép. A' Spongylia.

A' *Spongylia*, ez a' sárgás-barna puha test, mellynek tisztogatásra és mosásra veszszük hasznát, kiváltképpen a' közép tengernek sok Szigetei körül a' kősziklás feneken terem, a' honnan azt a' bűvárok szaggatják fel. Hogy a' vizet könnyen magába szívja azt mind tudjuk. De hogy ez mimódon essék meg, azt itt láthatjuk meg, ha ezt a' kis darab Spongylát (A) nagyító üvegen által megvizsgáljuk (B). Ugyanis az egész Spongylia igen sok finom, hajlós hajforma tsövek szövevényéből állván, ezekbe a' víz hirtelen beléfut és az által a' Spongylia feldagad. Lágyak és hajlósak lévén a' tsövek, eppen olly könnyű

abból a' vizet kinyomni; mivel a' kéznek nyomása által, a' víz abból, mint valamelly tömlőből kiszorítódik.

2. Kép. A Játszósínű Tafota.

A' színeknek változó játszása, mellyet a' játszósínű Tafotában megjegyünk (valamint a' IX dik Darabban egy Pillangóról megjegyztük); itt tsupán tsak a' fonalak különböző színétől jö, mint ezt a' nagyítás (b) világosan megmutatja. Illyeakor tudnillik a' mellyékfonal sárga, a' bélfonal pedig piros színű szokott lenni. Ha már az ember a' Tafotát forgatja, majd a' sárga, majd a' piros szín erősebb világú, és ebből a' két szín szépen öszvekereredve látszik egymással.

Verm. Gegenst IXX.

Fig. 1.

Miscellanea LXX.

Melanges LXX.

Fig. 2.

M. G. 1840.

TORRENS IN ADSPERGINEM SOLUTUS.

Inter cataractas Helvetiae memoratu dignissimas, quae ob nominis celebritatem frequentissime a viatoribus invisuntur, numerandus est *Torrens in adsperginem solutus*, situs in quadam regionis *Arctopolitanae* valle quam *Fontigeram* vocant. Hic torrens prope *Vicum fontigerum (Lauterbrunn)* e *Montis obstreperi (Pletschberg)* praecipiti saxo, circiter 900 pedes alto, dejicitur, duabus cataractis se continuo subsequentibus. Quarum superior (Fig. 1) in saxeam pelvim injicitur, unde aquae bullantes erumpunt, cataractam inferiorem (Fig. 2) facientes. Hoc praecipiti casu aquae per aërem in tenuissimam adsperginem solvuntur (unde nomen torrentis), et figuris aethereis, candidis, identidem variegatis, per auras volitant. Sub meridiem, ubi solis radii in aquas incidunt, hoc magnificentum naturae spectaculum ad summum pulchritudinis gradum attingit, et si quis propius accedit, duas ibi irides forma circulari observat. Sine periculo inter parietem saxeam et cataractam superiorem stabis, si aquis dispersis madefieri non refugis. Hiemali tempore in hoc torrente peculiare glaciei figurae conspiciuntur. Idem torrens superius alias magnificentissimas quidem, minus tamen altas cataractas ostendit.

A' STAUBBACH (PORPATAK.)

Egy a' legnevezetesebb, leghíresebb és az útból leginkább megkerestetni szokott vízzuhanások közül Helvétziában az úgy nevezett *Staubbach*, melly a' Bernai Cántonnak *Lauterbrunnen* nevű nem kevésbé nevezetes völgyében fekszik. — Ez a' *Staubbach* közel *Lauterbrunn* faluhoz a' *Pletsch* vagy *Fleischberg* meredek kőszálairól mintegy 900 lábnyi magasságról rohan le. Tulajdonképpen két zuhanása van egymás felett; a' felső (1. Kép.) egy kivölgyelt kőszálra esik le, a' mellyből a' víz ismét habosan vissza tsapódván úgy formálja az alsó zuhanást (2. Kép.). A víz ezen lezuhanás közben a' levegőben egészen mintegy porrá válik, (a' honnan a' neve *Staubbach*) és úgy láttatik a' levegőben, mint valamely levegőbeli fejrő és változó tümeny lebegni. Délfelé, ha a' nap súgarai erre a' zuhanó patakra reá sütnek; ennek a' természet pompás játékának a' szépsége a' legnagyobb mértékben kitetszik, ha pedig hozzá közelit az ember, két kerek szívárványt szemlélhet benne. Minden veszedelem nélkül felmehet az ember és oda állhat a' felső vízzuhanás és a' kőszál közé, tsakhogy ott a' fetskendező víztől egészen általázik. Télen által ebben a' porpatakban különbféle formájú jegeket láthatni. Tovább felfelé még több, igen pompás, de nem olyan magas zuhanásokat is formál ez a' patak.

MIKROSKOPISCHE BETRACHTUNG DES BADE- SCHWAMMES UND DES SCHILLERTAFTS.

Fig. 1. Der Badeschwamm.

Der *Badeschwamm*, dieser gelblich - braune lockere Körper, dessen wir uns zum Reinigen und Waschen bedienen, wächst vorzüglich auf dem felsigen Grunde mehrerer Inseln des mittelländischen Meeres, wo er durch Taucher losgerissen und gesammelt wird. Dafs er sich sehr leicht voll Wasser saugt, wissen wir alle. Wie dieses aber zugeht, sehen wir hier, wenn wir das kleine Stückchen Schwamm (A) unter dem Mikroskop vergrößert (B) betrachten. Der ganze Schwamm besteht nämlich aus einem Geflechte vieler zarter, biegsamer Haarröhrchen, in die sich das Wasser schnell hineinsaugt und den Schwamm aufbläht. Vermöge der Weichheit und Biegsamkeit der Röhrchen läfst sich der Schwamm dann eben so

gut wieder ausdrücken, indem durch den Druck der Hand das Wasser wie aus Schläuchen wieder ausgepumpt wird.

Fig. 2. Der Schillertaft.

Das wechselnde Farbenspiel, welches wir bei dem Schillertaft (wie im Bd. IX. Nro. 40 bei dem Schillervogel) bemerken, rührt hier blofs von der Farbenverschiedenheit der Fäden her, wie es uns die Vergrößerung (b) deutlich beweist. Der Aufzug oder die Kette besteht nämlich in diesem Falle aus gelben, der Einschufs oder der Einschlag aber aus purpurrothen Fäden. Je nachdem man nun den Taft dreht, so gewinnt die gelbe oder purpurrothe Farbe die Oberhand, oder es entsteht ein schönes Gemische von beiden Farben.

OBSERVATION MICROSCOPIQUE DE L'ÉPONGE ET
DU TAFFETAS CHANGEANT.

Fig. 1. L'Éponge.

L'Éponge, ce corps brun jaunâtre, dont nous nous servons pour laver et nettoyer, croit principalement sur le fond rocailleux de plusieurs îles de la Méditerranée, d'où les plongeurs la détachent et la recueillent. Nous savons fort bien que ce corps s'imbibe très-facilement d'eau; la manière de laquelle ceci se fait se conçoit aisément, quand on regarde ce petit morceau d'éponge (A) grossi par le microscope (B). Nous voyons alors, que toute l'éponge ne consiste qu'en une tresse ou entrelacement de beaucoup de tubes capillaires très-déliés et flexibles, dans lesquels l'eau se glisse et enfle l'éponge. A cause de la mollesse et flexibilité des petits tuyaux l'é-

ponge peut en la pressant entre la main très-facilement être débarrassée de l'eau, qui en découle comme d'un outre.

Fig. 2. Le taffetas changeant.

Le changement de couleurs que nous remarquons dans le taffetas changeant (a) (comme dans le papillon changeant Vol. IX. Nro. 40.) ne provient que de la différence de couleur des fils, comme cela est prouvé évidemment par le grossissement (b). C'est parceque dans ce cas la chaîne est composée de fils jaunes, et la trame de fils couleur de pourpre. A mesure que l'on tourne le taffetas de l'un ou de l'autre côté la couleur j'aune ou la couleur de pourpre domine, ou il en résulte un beau mélange de deux couleurs.

Fig. 2.

Fig. 1.

A.

B.

A C A N T H U S.

Acanthus ideo memorabilis est, quod jam antiquissima architectura Graecorum et Romanorum elegantia ejus folia ad ornandum columnarum, imprimis Corinthii ordinis, capitulum adhibuit, eaque ipsa elegantiori formatione condecoravit; quod ornamentum tam Gothica quam recentior architectura itidem retinuit. Hucusque acanthi 14 species innotuerunt, quarum duas sequentes architectura potissimum imitandas suscepit.

Fig. 1. *Acanthus mollis*.

Acanthus genuina sive mollis, planta pe-

rennis, in Sicilia atque in inferioris Italiae regionibus sponte nascitur. Folia (A) instar rosae in orbem conglomerantur, unde petiolus duos aut tres pedes altus floribus (B) tum violaceis tum albis exsurgit.

Fig. 2. *Acanthus spinosa*.

Haec species itidem in humidis Italiae locis procrecit. Folium amplum est eleganterque formatum, ejusque processus, ut folia cardui, spinis horrescunt.

A' B A R T S.

A' *Barts* előttünk azért nevezetes, minthogy már a' legrégebb Görög és Római építésmódban is ennek szép formájú levelei az oszlop fejezetek ékesítésére, főként a' Korinthusi oszloprendben, felvették, és az által még tsinosabbakká tettek. Megtartotta ezt az ékesítő plánta levelet mind a' Gothusi, mind pedig az újabb építésmesterség. Eddig az ideig 14 fajai esmeretesek a' Bartsnak; melyek közül a' két következőt szokták leginkább az építésmesterségben követni.

1. Kép. Az Olaszországi Barts.

(*Acanthus mollis.*)

Az Olaszországi Barts kitelelő növény,

melly Sziziliában és alsó Olaszországban vadon terem. A' levelei (A) rozzásodva fodrosak, a' melyek közül nő ki annak 2—3 lábnyi magasságú szára violaszín és fehér (B) virágokkal.

2. Kép. A' Tövises Barts.

(*Acanthus spinosa.*)

Ez a' faj hasonlóképpen Olaszországban terem nedves helyeken. A' levele nagy és szép formájú; a' levelek hasítékjainak tsútsaintövisek vannak, mint a' bogáts vagy a' szá mártövis levelein.

DIE ACANTHUSSTAUDE.

Die *Acanthusstau*de oder die *Bärenklau* ist uns merkwürdig, weil schon die älteste Griechische und Römische Baukunst ihre schön geformten Blätter als Verzierung in die Capitäle der Säulen, vorzüglich der Corinthischen Ordnung, aufnahm, und dieselben durch Regelmäßigkeit noch verschönerte. Sowohl die Gothische als neuere Baukunst hat diese Zierpflanze beibehalten. Wir kennen bis jetzt 14 Arten der Bärenklau: die zwei nachfolgenden Arten werden aber vorzüglich in der Architectur nachgeahmt.

Fig. 1. Die ächte Bärenklau.

(*Acanthus mollis.*)

Die ächte oder weiche Bärenklau ist eine

ausdauernde Pflanze, und wächst wild in Sicilien und in den untern Theilen von Italien. Die Blätter (A) bilden eine Blätterrose, aus welcher der 2 bis 3 Fufs hohe Stängel mit den violet und weissen Blüten (B) hervorschießt.

Fig. 2. Die stachelige Bärenklau.

(*Acanthus spinosa.*)

Diese Art wächst gleichfalls auf feuchten Plätzen in Italien. Das Blatt ist groß und schön geformt; an den Enden der Blättchen sitzen Stacheln, wie an den Distelblättern.

LACANTHE OU BRANCHE - URSINE.

L'*Acanthe* est un arbuste remarquable, puisque déjà l'Architecture ancienne grecque et romaine adopta ses feuilles joliment formées pour ornemens des chapiteaux des colonnes, principalement de l'ordre corinthien, et les embellit encore en leur donnant plus de régularité. L'Architecture gothique aussi-bien que celle des Modernes a conservé cet ornement. Nous connaissons aujourd'hui 14 espèces d'*Acanthe*; mais les deux suivantes sont celles que l'on aime le plus à imiter en Architecture.

Fig. 1. L'*Acanthe* molle.

(*Acanthus mollis*.)

L'*Acanthe* molle ou véritable est une

plante perenne, qui croît en Sicile et dans l'Italie inférieure. Ses feuilles (A) forment une rose feuilletée de la quelle sort la tige avec les fleurs violettes et blanches.

Fig. 2. L'*Acanthe* épineuse.

(*Acanthus spinosa*.)

Cette espèce croît pareillement en Italie dans des contrées humides. La feuille est grande, joliment formée et aux bouts des petites feuilles se trouvent des épines pointues comme aux feuilles du chardon.

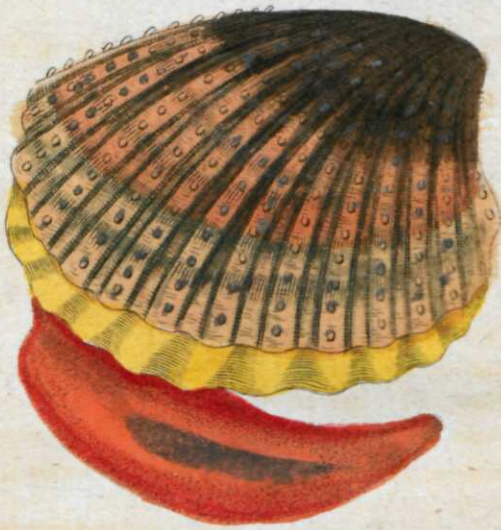

A.

Fig. 1.

B.

C.

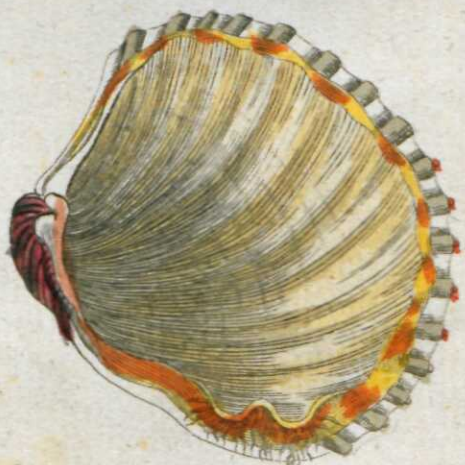
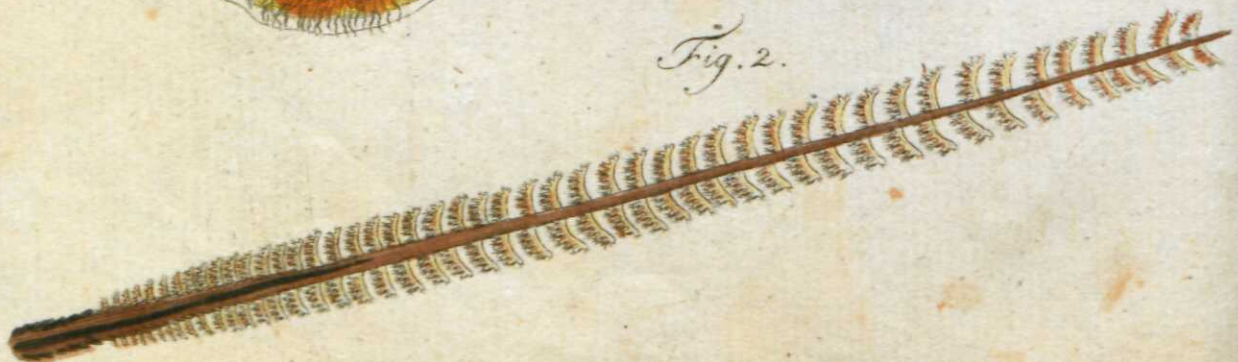

Fig. 2.

ANIMALIA MARINA:

Fig. 1. *Cardium echinatum*.

Cum cochleas et conchylia, eleganti colorum varietate insignia, in rerum naturalium collectionibus non nisi vacua videre consuevimus: facile est ut ea ab animalibus non inhabitari credamus. Contrarium autem hac *Cardii echinati*, maris septentrionalis incolae, pictura A. B. C. docemur. In figura A videmus animal in conchae paulum apertae acuta crepidine; fig. autem B ab illo latere, ubi pes, quo animal loco movetur atque erigitur, forma falcata luteoque colore cernitur.

Fig C utraeque valvae a se discissae sunt quo totum animal aperte cernatur.

Fig. 2. *Pennatula mirabilis*.

Pennatula mirabilis est concha delicate contexta et coralliis simili, quam vermis, a polyporum genere non abludens, inhabitat, item pinnis delicatis a latere, pennarum vexillo similibus. Haec animalia, 6 aut 8 pollices longa, in maribus, Europae atque Americae conterminis, ubi libere quaquaversum navigant, inveniuntur.

TENGERI ÁLLATOK.

1. Kép. A' tüskés Szívkagyló.

(*Cardium echinatum.*)

Mint hogy mi a' szép tarka tsigákat és kagylókat rendszerént csak üresen látjuk a' Természeti Tárházakban; könnyen azt gondolhatnánk, hogy ezekben a' héjjakban talán nem is szokott eleven állat lakni. De ellenkezőképpen van a' dolog, a' mint arról benünket az itt lerajzolt formája a' *tüskés Szívkagylónak* A, B es C eléggé meggyőzhet, a' melly kagyló az éjszaki tengerben lakik. Az A-nál ezt az állatot a' megnyíló kagyló szélén látjuk, és a' B-nél oldalról, a' hol ennek sarlóforma, narantszínű lába is szembetűnik,

mellynél fogva mász és magát felemeli. A' C-nél a' héjja ketté van szakasztva, úgy hogy itt osztán az állatot egészen lehet látni.

2. Kép. A' tsudálatos Tengerirugó.

(*Pennatula mirabilis.*)

Ez a' *Tengerirugó* igen finomszabású, klárisnemű héjj, mellyben egy habarnitza nemű féreg lakik, és finom tollászlóforma ágai vagynak oldalról, mint a' tollnak. Ezek az állatok 6, 7, 8 hüvelyknyi hosszúságra nőnek, és az Európai és Amerikai tengerekben találatnak, a' mellyekben szabadon úszkálnak.

S E E G E S C H Ö P F E .

Fig. 1. Diestachelige Herzmuschel.

(*Cardium echinatum.*)

Da wir die schönen buntfarbigen Schnecken und Muscheln gewöhnlich nur leer in den Naturalien-Sammlungen sehen, so könnten wir leicht auf den Gedanken kommen, kein lebendiges Geschöpf bewohne diese Schaa-len. Von dem Gegentheile überzeugt uns aber diese Abbildung A, B und C der *stacheligen Herzmuschel*, einer Bewohnerin der Nordsee. Bei A sehen wir das Thier in der etwas geöffneten Muschel auf der scharfen Kante, und bei B von der Seite, wo man den sensenförmigen, orange gelben Fuß des

Thiers erblickt, der zum Fortbewegen und Aufrichten dient. Bei C sind die beiden Schaa-len auseinander gerissen, wodurch man das ganze Thier deutlich sieht.

Fig. 2. Die wunderbare Seefeder.

(*Pennatula mirabilis.*)

Diese *Seefeder* ist ein zart geformtes, korallenartiges Gehäuse, welches von einem polypenartigen Würme bewohnt wird, und zart gefiederte Seitenäste, wie die Fahnen einer Feder, hat. Diese Geschöpfe werden 6 bis 8 Zoll lang, und finden sich in Europäischen und Amerikanischen Meeren, wo sie frei herum schwimmen.

ANIMAUX DE LA MER.

Fig. 1. Le Bucarde frangé.

(Cardium echinatum.)

Ne voyant ordinairement dans nos Cabinets d'histoire naturelle que des coquilles vides de limaçons et de testacées, l'on pourrait facilement être induit dans l'erreur de croire, que ces coquillages n'étaient point habités par des animaux vivans. La table ci jointe nous en démontre le contraire, en nous présentant sous A, B et C le *Bucarde frangé*, habitant de la Mer du Nord. Sous A nous voyons l'animal dans la coquille un peu ouverte du côté du bord aigu, et sous B, du côté, où l'on voit le pied falciforme couleur d'orange, qui sert à l'animal pour

marcher et pour se lever. Sous C nous voyons les deux coquilles toutes ouvertes en sorte, que l'on aperçoit l'animal tout entier.

Fig. 2. La Penne marine.

(Pennatula mirabilis.)

Cette *Pennatule* qu'on nomme aussi la *merveilleuse*, est une chasse ou un étui corallin très-tendrement formée, habitée par un ver du genre des polypes, et garni de branches pennées, semblables à la barbe d'une plume. Ces animaux parviennent à la grandeur de 6 à 8 pouces, et se trouvent dans les mers de l'Europe et de l'Amérique, où ils nagent librement.

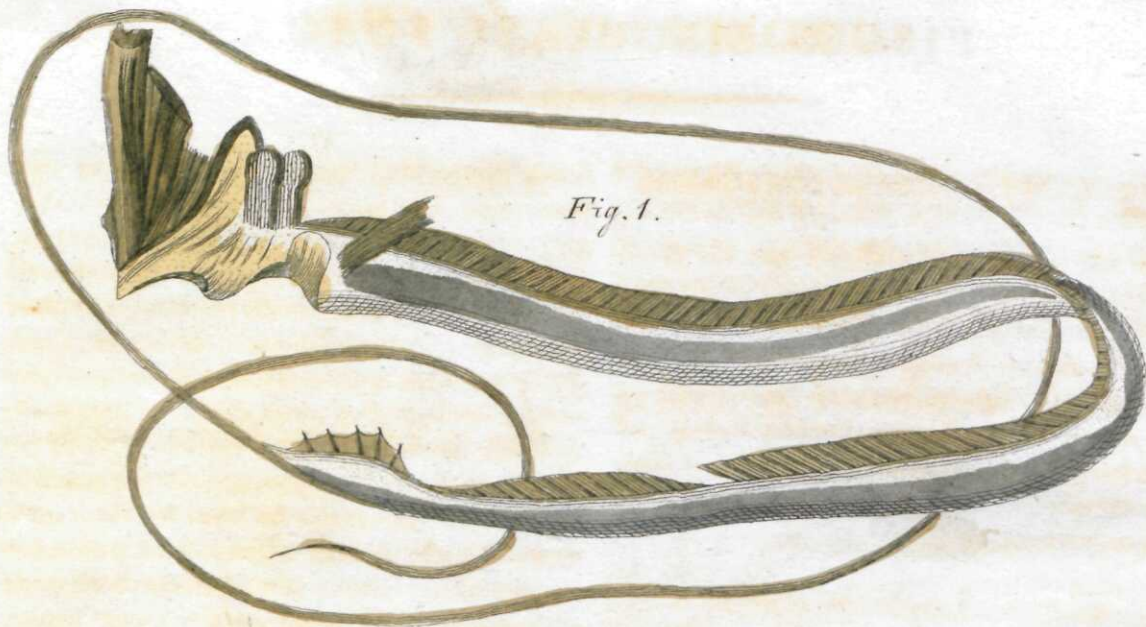

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Jarosh sculps.

PISCES SINGULARI FORMA.

Fig. 1. *Stylophorus chordatus.*

Non nisi viginti sunt anni, ex quo hic piscis singulari forma insignis innotuit, a maribus Indiae occidentalis in Angliam advectus. Oculi ejus insident duobus processibus cylindricis, cutisque fusca et plicatilis caput componit, rostro sursum erecto. Corpus decem pollices longum desinit in caudam chordae similem unoque pede ac decem unciis sive pollicibus longam.

Fig. 2. *Lophius pictus.*

Lophius pictus inhabitat Oceanum Paci-

ficum Novae Hollandiae atque Otaheitae terminum. Ori longe patulo insidet fibra longior barbae similis, qua pisciculos allicit abliguriendos. In dorso duo tubera eminent; corpus fuscum, maculis flavis rubrisque conspersum.

Fig. 3. *Lophius marmoratus.*

Hic quoque piscis in Mari Pacifico reperitur. Corpus colore nigro, albo rubroque marmoratum; nasus fibra furcata barbatus; et pinnae thoracis instar pedum, quin tamen re ipsa sint pedes, formatae videntur.

K Ü L Ö N Ö S H A L A K .

1. Kép. A' húr farkú Stilofór.

(Stylophorus chordatus.)

Ez a' különös formájú hal még csak húsz esztendő óta ismeretes, midőn azt a' nyugot-indiai vizekből Angliába hozták. Ennek a' szemei azon két hengerforma kidudorodásokon vannak, a' feje pedig felfelé görbült orrával együtt, valami barna rántos bőrből áll. A' teste egy húrszabású nyúlátságán végződik, a' melly egy lábnyi és 10 hüvelyknyi hosszúságú; holott az egész testének csak 10 hüvelyk a' hossza.

2. Kép. A' tarka Békahal.

(Lophius marmoratus.)

A' tarka Békahal Tsendes-tengerben lakik

Újhollandia és Otahiti körül. Tátott nagy szája felett hosszú bajuszai vannak, mellyek által az apróbb halakat magához tsalja, és felfalja. Ezenkívül még a' hátán hét púpja van; testének főbb színe barna, sárga és veres foltokkal.

3. Kép. A' márványos Békahal.

(Lophius marmoratus.)

Ez is a' Tsendes-tengerben él. A' teste fekete, fejjel és veressel márványozva; az orran egy villaforma bajuszsza van, a' mejj-szárnyai pedig tsaknem olyanok mint az aprólábak, de a' mellyeket azért azoknak nem mondhatni.

SONDERBARE FISCHE.

Fig. 1. Das saitenschwänzige Stiel-Auge.

(*Stylophorus chordatus.*)

Dieser sonderbar gebildete Fisch ist erst seit 20 Jahren bekannt, wo man ihn aus den westindischen Gewässern nach England brachte. Seine Augen stehen auf den beiden cylindrischen Erhöhungen, und der Kopf, mit aufwärts gerichtetem Rüssel, besteht aus einer braunen, faltigen Haut. Der Leib endigt sich in eine saitenähnliche Verlängerung, die 1 Fuß 10 Zoll lang ist, während die Länge des eigentlichen Körpers nur 20 Zoll beträgt.

Fig. 2. Der gemahlte Froschfisch.

(*Lophius pictus*)

Der gemahlte *Froschfisch* bewohnt den

stillen Ocean um Neuholland und Otaheite. Über dem weitgeöffneten Munde sitzt eine lange Bartfaser, wodurch er kleine Fischchen anlockt, die er verzehrt. Außerdem sieht man auf dem Rücken noch zwei Erhöhungen; die Grundfarbe des Körpers ist braun, mit gelb und rothen Flecken.

Fig. 3. Der marmorirte Frosch- fisch.

(*Lophius marmoratus.*)

Dieser Fisch findet sich gleichfalls im stillen Ocean. Der Körper ist schwarz, weiß und roth marmorirt; auf der Nase sitzt eine gabelförmige Bartfaser, und die Brustflossen sind beinahe wie kleine Fülse gestaltet, die es aber keineswegs sind.

POISSONS SINGULIERS.

Fig. 1. Le Styléphore cordé.

(*Stylophorus chordatus.*)

Ce poisson singulièrement conformé n'est connu, que depuis une vingtaine d'années, où il fut porté des Indes occidentales en Angleterre. Ses yeux se trouvent sur deux éminences cylindriques, et la tête à trompe élevée est composée d'une peau brune à plusieurs plis. Le corps se termine en un prolongement semblable à une corde, qui a 1 pied 10 pouces de longueur, tandis que le corps même n'en a que 10 pouces.

Fig. 2. La Baudroie peinte.

(*Lophius pictus.*)

Ce poisson habite l'Océan pacifique dans

les environs de la Nouvelle Hollande et de l'île d'Otaheite. Au-dessus de sa bouche béante se trouve un long banon, moyen-nant lequel il attire les petits poissons, dont il fait sa nourriture; en outre on remarque deux éminences sur son dos. La couleur principale de son corps est brune tachetée de noir et jaune.

Fig. 3. La Baudroie marbrée.

(*Lophius marmoratus.*)

Ce poisson se trouve pareillement dans l'Océan pacifique. Son corps est marbré de noir, de blanc et de rouge; au-dessus de son nez ou museau l'élève un fanon fourchu, et ses nageoires pectorales ont presque la figure de petits pieds, sans pourtant l'être.

1881. JANUÁR 15.

Fig. 1.

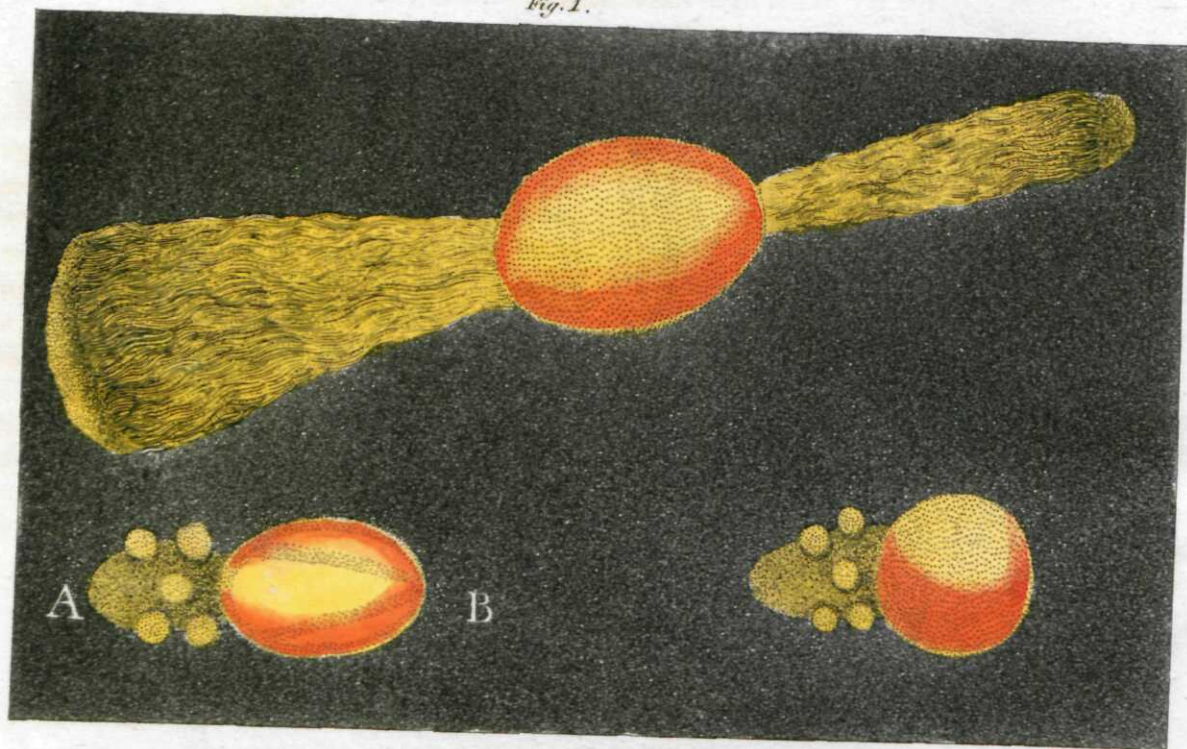
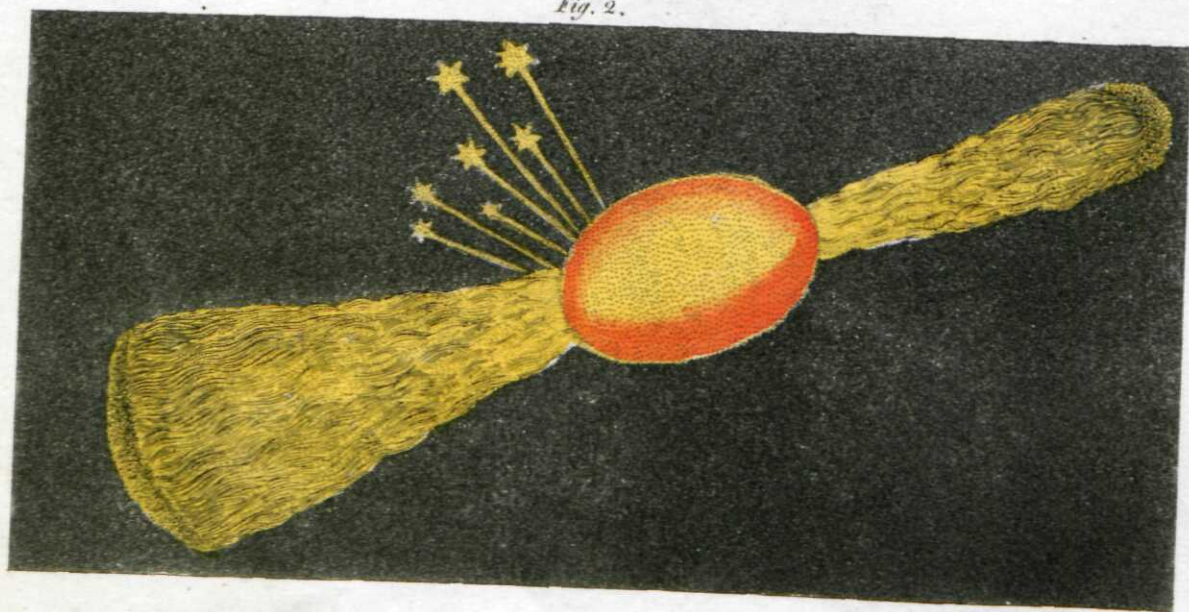

Fig. 2.

M E T E O R A.

Rarioribus *Meteoris* accensentur globi ignei, qui subito non nunquam in aëre conspiciuntur. Quamvis eorum origo inquirentibus extricari hucusque non potuit: non tamen, prout homunculi desipientes et superstitiosi delirant, imminentem calamitatem praenunciare, sed potius, ut aurora borealis aliaque id genus phaenomena, ortum suum certis nosque latentibus naturae institutis debere censendi sunt.

Meteoron hac in tabula pictum 13tio Novembris anno 1803 vesperi sub horam mediam nonam Londini visum est. Cuidam observatori (Fig. 1.) massa ignea orbiculata primum et undique praecisa apparuit, pluribus globulis igneis comitantibus; deinde per aërem mota in caudam igneam extendebatur. Fuit alius qui videret (Fig. 2.) e corpore elliptico radios erumpentes inque stellulas desinentes.

M E T E O R Á K.

A' ritka Meteorák vagyis Levegőbeli tűnemények közé tartoznak a' tüzes golyóbisok, melyek néha véletlenül látszanak az éerben. Jól lehet ezeknek támadások módját meg nem fejthetjük azért nem következik, hogy ezek az elkövetkezendő szerentsétlenség jelei volnának, mint azt az együgyű és babonás nép véli; sőt inkább azt kell erről feltennünk, hogy ezek, valamint az éjszakpirulás és más meteorák, támadásokat fundamentomos okoktól veszik, de a' mellyeknek szövevényes, természeti ös-

vényjeit még eddig ki nem tanulhatuk. — Az itt lerajzoiva lévő levegőbeli jelenség vagy tűnemény Londoban láttatott 1803-ban November 13 dikán estve kilentzedfél óra felé. Egy valakinek a' ki ezt látta, a' tűz matéria eleinte ép szélűnek látszott (1. Kép.), és hogy azt több apró tüzes golyóbisok késérték. Előre haladván pedig, tüzes farka lett. Egy más a' ki nézte, azt vette észre, hogy annak elliptikus testből sűgárok szóródtak széllyel, melyek végre tsillagokon végződtek.

M E T E O R E.

Zu den seltenen *Meteoren* oder Lufterscheinungen gehören die feurigen Kugeln, die man bisweilen unerwartet in der Luft sieht. Ob wir gleich ihre Entstehungsart noch nicht enträthseln können, so sind sie doch keineswegs ein Zeichen bevorstehenden Unglücks, wie einfältige und abergläubige Leute wähen; vielmehr müssen wir annehmen, daß sie, wie das Nordlicht und andere Lufterscheinungen, ihr Daseyn wohl begründeten, aber für uns noch unerforschlichen Naturgesetzen verdanken. — Das hier abgebildete Meteor wurde am 13. November 1803 Abends gegen halb neun Uhr in Londen gesehen. Einem Beobachter erschien (Fig. 1.) die Feuermasse anfangs scharf begrenzt, mit mehreren kleinen feurigen Kugeln begleitet. Als sie sich fortbewegte, erhielt sie einen feurigen Schweif. Ein anderer Beobachter bemerkte (Fig. 2.) aus dem elliptischen Körper Strahlen hervorbrechen, die sich in Sternchen endigten.

M É T É O R E S.

Aux *Météores* ou phénomènes atmosphériques rares appartiennent les boules de feu, que l'on voit quelquefois dans l'air sans s'y attendre. Quoique nous ne soyons pas encore capables de découvrir leur origine, ils ne sont pourtant pas des indices d'un malheur imminent, comme des gens sots et superstitieux le croient ; au contraire il nous faut croire qu'ils doivent leur existence comme l'aurore boréale et d'autres phénomènes à des loix de la nature très-bien combinées quoiqu'encore impénétrables. Le Météore représenté sur la table ci-jointe a été vu à Londres le 13. Novembre 1803 vers huit heures et demie du soir. Un observateur vit premièrement cette masse de feu bien contournée, et accompagnée de petites boules ignées (Fig 1.). En se mouvant en avant cette masse gagna une queue de feu. — Un autre observateur remarqua des rayons, qui sortaient du corps elliptique, et se terminaient en petites étoiles (Fig. 2.).

REPORT OF THE BOARD

The Board of Directors of the [Company Name] has the honor to acknowledge the receipt of the [document] from the [recipient] and to express its appreciation for the [information] furnished. The Board has carefully reviewed the [document] and finds that the [information] is [correct] and [reliable]. It is the policy of the Board to [maintain] the [highest] standards of [integrity] and [accuracy] in all of its [business] transactions. The Board is confident that the [information] furnished will be [useful] to the [recipient] and that it will [contribute] to the [success] of the [company].

Fig. 1.

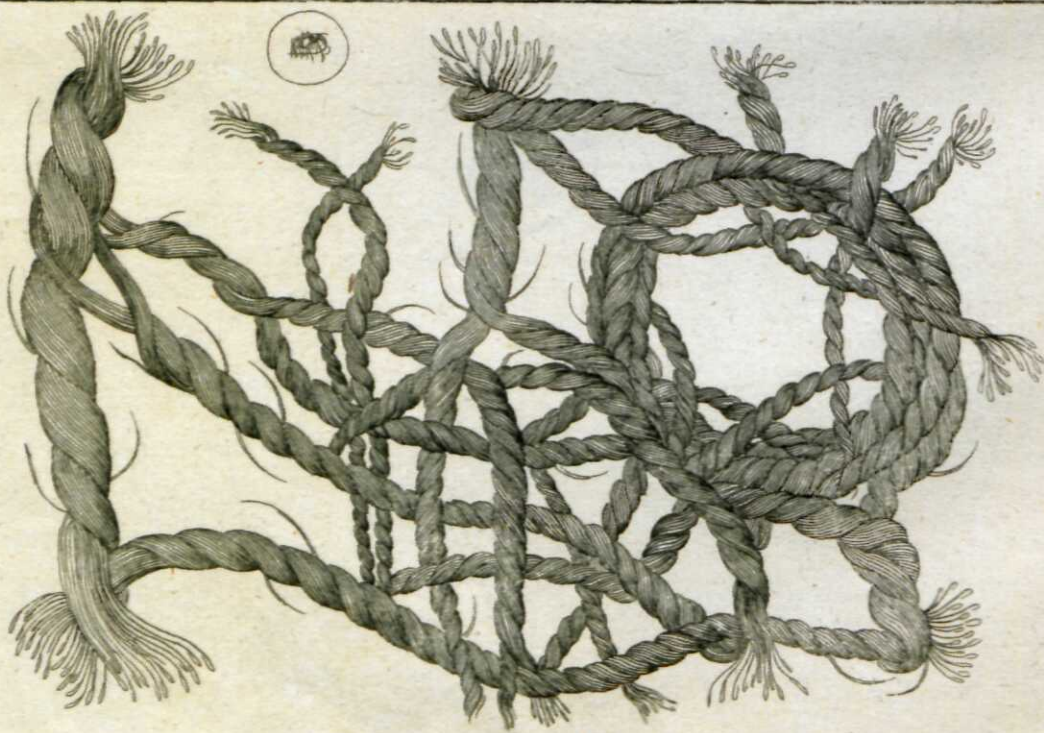
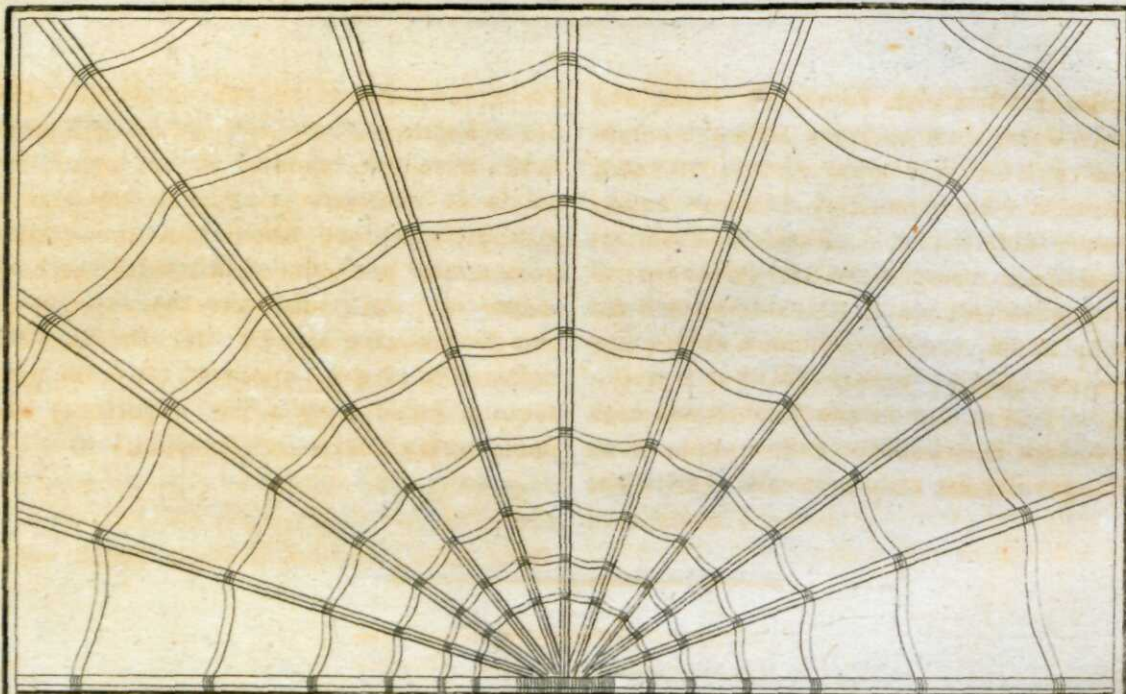

Fig. 2.

OBSERVATIONES OPE MICROSCOPII FACTAE.

Jam antea (Orb. pict. volum. IV. Num. 48.) naturae opera cum operibus artis sub microscopio considerata comparavimus, videntes, quantum illa his antecellant. Idem nunc quoque nobis videre licet, duas telas omnium artificiosissimas, nempe telam araneae et frustulum taeniae denticulatae Brabantinae, sub microscopio comparantibus. Summa ubique perfectio in singulis aranei partibus cernitur (Fig. 1.); tam stamina quam subtemina eadem habent crassitudinem et distantiam. Contra longe alia est ratio in taeniis denticulatis Brabantinis, manu hominum factis, quae partim e bombyce, imprimis autem e lino vel tudiculis vel acu texuntur. E lini crudi libra pondo in Brabantia taeniae denticulatae ad manupretium 7000 florenorum elaborantur, quibus nihil perfectius, nihil pulchrius oculo inermi occurrat: sub microscopio autem earum forma longe alia videtur. Pulchrae illae taeniae hic (Fig. 2.) apparent tanquam tricae funium (adeo singula fila augescunt) sine omni norma inter se implexorum.

NAGYÍTÓ ALÁ VETT TÁRGYAK.

Már feljebb (a' IV. dik Darabban a' 48 dik Szám alatt) megvizsgáltuk és összehasonlítottuk a' természet munkáit a' mesterség műveivel nagyító üvegek segítségével által megismerjéztük, mennyivel tökéletesebbek legyének az elsőbbek. Ezt itt is látjuk, a' midőn most két legmesterségesebb szövénnyt, a' pókhálót és egy darabka Brüsszeli tsipkét nagyító üveg alá véve összehasonlítottunk. Rendkívülvaló regulásság látszik a' pókhálónak egyes részeiben (1. Kép.); mind hosszára, mind keresztbe egyenlő a' szálaknak vastagságok és egymástólvaló távolságok. — Mennyire különböznek ellenben attól az emberi kezek

által készült Brüsszeli tsipkék. Ezeket részszereént selyemből, részszereént 's főként lenből vetve kötik, vagy pedig varrják. Egy font fonatlan lenből Belgiumban 7000 forint árrú tsipkét készítenek, és ennél tökéletesebbet és regulásabb szépséget pusztá szemmel alig lehet látni. — De a' nagyító üvegen által egészen másként látszik ez. Itt ez a' szép tsipke olyannak tetszik (2. Kép.), mintha azt kötél darabokból fonták volna össze (mert itt az egyes szálak olyanoknak látszanak), mivel ezek minden regula nélkül vannak itt összeviszsa fonva.

MIKROSKOPISCHE GEGENSTÄNDE.

Schon früher betrachteten und verglichen wir (Bilderbuch Bd. IV. Nro. 48.) die Werke der Natur mit denen der Kunst unter dem Vergrößerungsglase, und bemerkten, um wie viel vollkommener die ersteren wären. Dieses sehen wir auch hier, wo wir die zwey kunstvollsten Gewebe, das Spinnennetz und ein Stückchen Brabantspitze, unter dem Mikroskop vergleichen wollen. Die größte Regelmäßigkeit herrscht in den einzelnen Abtheilungen des Spinnennetzes (Fig. 1.); sowohl die Längen- als Querfäden haben einerlei Dicke und Entfernung. — Wie ganz anders verhält es sich dagegen mit den durch

Menschenhände gefertigten Brabanter Spitzen. Diese werden theils aus Seide, vorzüglich aber aus Flachs, entweder geklöppelt oder genähet. Ein einziges Pfund rohen Flachses wird in den Niederlanden bis zu 7000 Gulden an Spitzen verarbeitet, und man kann mit bloßen Augen nichts Vollkommeneres und regelmäsig Schöneres sehen. — Doch unter dem Vergrößerungsglase erscheint es ganz anders. Die schöne Spitze erscheint hier (Fig. 2) als ein Gewirre einzelner Stricke (denn so zeigen sich hier die einzelnen Fäden), die ganz regellos durch einander geschlungen sind.

OBJETS MICROSCOPIQUES.

Nous avons déjà comparé (voyez le No. 48. Vol. IV.; de ce Recueil) les ouvrages de la nature, avec les productions de l'art vûs par le microscope, et avons observé, de combien plus parfaits sont les premiers que les derniers. C'est de quoi nous pourrions encore nous convaincre en comparant ici les deux tissus artificiels de la toile d'araignée avec celui d'un morceau de dentelles de Bruxelles. La plus grande régularité se fait voir dans les compartimens de la toile d'araignée (Fig. 1.), où les fils perpendiculaires de la trame ont la même épaisseur que les fils transversaux, et sont bien espacés les uns des autres.

Quelle différence cette pièce de dentelles de Bruxelles, ouvrage d'homme, ne nous présente-elle! Ces dentelles sont fabriquées en partie de soie, mais principalement de lin, tant au fuseau, qu'à l'aiguille. Dans la Belgique une seule livre de lin crû peut produire pour 7000 florins de dentelles, et avec les yeux non armés on ne peut rien voir de plus beau, de plus parfait et de plus régulier. Mais ceci paraît tout autre sous le microscope. Nous n'appercevons alors (Fig. 2.) qu'un entortillement irrégulier de cordes (car c'est ainsi que se présentent les simples fils) tissues ensemble sans aucun dessin.

A' LÓ ÉS ENNEK FAJAI.

A' Ló ez az embernek annyira hasznos házi állat, megérdemli, hogy azt a' Fajaival együtt közelebbről esmerjük; a' mint mi már ezen Képeskönyvnek a' III-dik Darabjában a' *Vad Lónak* és a' *Lónak* általjában a' rajzolatját előadtuk.

Ezen és a' következő öt más Táblán im e' nevezetes Ló-fajokat látjuk lerajzolva: a' Fríziai, Holsteini, Dániai, Anglus-, Frantzia-, Nápolyi-, Spanyol-, Magyar-, Lengyel-, Orosz-, Török-, Arabs-, és Barbariai Lovakat.

1. Kép. A' Fríziai és Holsteini Ló.

A' Fríziai Ló nagy és erős, nehezske fejjü, erős nyakú, széles hátú, és széles farú, alatt álló farkkal. A' tzombjai izmosok, gömbölygek és tömött szőrűek.

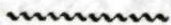
A' *Holsteini Lovak* rendszerént kosorrúak, az elejek jó alkatású, de a' hátulsó részek többnyire gyenge; a' körmeik nagyok és nehezek. Mind a' két faj inkább kotsiba való mint lovagolni. A' nedves égally és a' vizes természetü fű, a' mellyel élnek, az oka, hogy ezek a' Lovak sok betegségeknek ki vagynak tétetve.

2. Kép. A' Dániai Ló.

Ez nehéz fejjü, erős nyakú, széles szügyü, hofzfü alatsony ágyékú; és a' fara a' szügyéhez képest igen keskeny. Ez igen erős és tartós Lófaj, a' mellyet kivált a' mai időben, némelly ahoz értő értelmes férjfiak sok utánna való járás által nagyon megjavítottak.

A' fejer ellésü lovak, mellyek különös betsben vagynak Dániai eredetűek, és már ma tsak nem egyedül a' Királyi ménésekben tenyésztetnek. Ezek igen megkülömböztetik magokat igen szép fejer fénylő szörök által. A' izemeik, izájok és orrok körül testszínűek fekete pontokkal bépettetve. Bajuszszörök erős nagy; körmeik sárgák; fejek meglehetős nagy, széles homlokú, és domborútska. Nem különben megkülömböztetik őket nagy, setétbarna izemeik, mellyek testszínü fekete pontos szélűek. Az elejek igen magas, a' lábaik állása és alkotása regulás és jó. Egyébaránt a' termetek tömött s többnyire szép kerekded szabású az állások. Egy iga (egy kotsibeli) fejer ellésü lovakat együtt látni kétség kívül a' legnagyobb gyönyörködés a' mit ebben találhatni.

EQUUS EJUSQUE VARIAE SPECIES.

Equus, animal domesticum et homini quam utilissimum, meretur, ut eum una cum variis speciebus penitus noscamus, postquam in orbis picti volumine tertio imagines equi feri seu sylvestris et equi in genere vidimus.

In hac et quinque sequentibus tabulis has celebriores equi species depictas videbimus, nempe equum *Frisium*, *Holsatium*, *Danicum*, *Anglicum*, *Galicum*, *Neapolitanum*, *Hispanicum*, *Hungaricum*, *Polonicum*, *Russicum*, *Turcicum*, *Arabicum*, et *Barbarum*.

Fig. 1. Equus Frisius et Holsatius.

Equus Frisius est grandis et robustus corpore, capite paulo crassiori et collo firmo, dorso lato et lumbis dispansis, cauda inferius prodeunte, femoribus et cruribus robustis, rotundis, multum pilosis.

Equi Holsatii sunt capite potissimum arietino, pectore firmo, sed ilibus plerumque debilioribus; calcibus grandioribus nimiumque ponderosis. Utraque species vecturae quam equitationi aptior. Humida coeli temperies et gramina, quibus pascuntur, multum aquae continentia faciunt, ut multis adfectentur morbis.

Fig. 2. Equus Danicus.

Est capite crasso, collo robusto, pectore lato, ilibus longis depressisque, lumbis, si cum pectore comparaveris, angustioribus. Firma et durabilis haec species equorum, recentiori potissimum tempore, assiduis solertium viro- rum studiis in melius mutata est.

Equi nativo candore, qui non immerito magni habentur, sunt originis Danicae, atque nunc temporis solum in regiis equariis educantur. Pilis pulcherrimis ac splendide candentibus inprimis praecellunt, circa oculos, rostrum nasumque colore roseo punctisque nigris interstincti, densa itidem barba, calcibus flavis, capite grandiusculo, fronte lata atque incurva. Oculi majusculi et ferruginei, circumdati margine rosea nigrisque notulis compuncta, eos pariter insigniunt. Corpus anticum magno- pere exsurgit, habitu crurumque structura regulariter conformatis. Ceteroquin sunt figura quadrata et lumbis plerumque eleganter fornicatis. Equorum candidorum quadrigis, certe non est, quod in hoc genere pulchrius videas.

1.

2.

EQUUS EJUSQUE VARIAE SPECIES.

Fig. 1. Equus Anglicus.

Equus Anglicus nobilioris speciei, a specie Arabica vel Barbarica ortus, multa, si majorem corporis staturam exceperis, habet utriusque speciei similia. Est capite pulchro siccoque, collo formoso, tereti et macra colli suffragine, scapulis levibus, dorso recto, et cauda elegantibus lumbis eleganter insita. Equi hujus speciei solum modo ad cursus aemulatum, atque aetate proveciores et fama celebres ad propagandam speciem adhibentur. Inter illos inveniuntur equi singulari celeritate, ut de more duo milliaria Anglica quatuor minutis, et quatuor milliaria novem minutis emittantur. Hunc ad finem jam pulli biennes hieme aequae atque aestate quotidie cursitando bis exercentur, eorumque nutrimenta et omnia diaeta ad acquirendam hanc celeritatem accommodantur.

Equus Anglicus communis a priore quam plurimum differt, ejus enim caput est crassum

et carnosum, collum breve, lumbi plani et crura robusta pilis robustis obsita. Maximam partem in comitatu Eboracensi educantur, atque ad equitatum campestem et militarem adhibentur.

Fig. 2. Equus Gallicus.

Gallia sive Francia praeter nobiles suas equorum species, inter quas equi cursores Lemovicorum et Normannorum praecellunt, peculiarem equorum ad vecturas aptorum speciem progigni, turpitudine sua notabilem. Sunt enim capite suillo, auribus longe a se distantibus et pendulis, collo brevi et crasso jubeis setaceis obsito, lumbis planis, cruribus, quae supra genu pilis obsita sunt, quam robustissimis, firmi tamen, et laboribus infatigabiles, arundinibus aliisque vilioribus graminibus facile nutriuntur.

A' LÓ ÉS ENNEK KÜLÖMBFÉLE FAJAI.

1. Kép. Az ánglus Ló.

A' jóféle Anglus paripa-ló arabs vagy Barbáriai lótól származik, a' honnan mind a' kettőhöz igen hasonlít, tsak hogy ez sokkal nagyobb. Ennek szép tsontos húsatlan feje, jóalkatású nyaka, magas sovány tsipeje, könnyű vállai, egyenes háta; a' farka pedig szépzabású fartsikáján függ. Ezt a' fajt tsupán tsak versentfuttatásra fordítják, 's ha idősödnek és nevezetesekek lettek szaporításra. Találni ezek között rendkívül sebesfutókat; rendszerént két ánglus mértföldet futnak el 4 minúta alatt, 's négy mértföldet is 9 minúta alatt. De ezeket már két ezteendő tsikó korokban naponként kétfzer gyakorolják a' futásban télen nyáron egyre, és mind az eledekek mind az egész tartások módja ahoz képest van elrendelve.

A' közönséges ánglus ló az elébbenitől egészfen különbözik; ennek a' feje vastag,

husos; a' nyaka rövid, a' fartsikája tompa-zabású, és az izmos lábai igen szörösek. Legtöbbet tenyésztetnek Yorkshire kerületben, és háta 's igás lovakra fordítatnak.

2. Kép. A' Frantzia Ló.

Frantzia Országának némelly részeiben, azon derék és nemes fajú lovakon kívül, mellyek között a' Limousineri és Normandiai paripák leghíresebbek, vannak különös fajú igás-és parafzt lovak, a' mellyek rút formájokról ismeretesek. A' fejek a' díznófőhöz hasonlít; a' füleik távol állanak egymástól és lefüggenek, a' nyakok rövid, vastag, serteforma serényű, fartsikájok igen tompa zabású, igen erős, lábai bojhos szörrel egész térdek haladásáig bénöttek. Ezek erős tartós dolgozó lovak (igáslovak) a' mellyek kákával és más alávaló füvel is megeleégsznek.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

Fig. 1. Das Englische Pferd.

Das feine *Englische Race-Pferd* stammt vom Araber oder Barben ab, hat daher von diesen beyden viel Aehnlichkeit, nur dafs es weit gröfser ist. Es hat einen schönen trockenen Kopf, wohlgebauten Hals, ein hohes, mageres Widerist*), leichte Schultern, einen geraden Rücken, und der Schweif ist an eine schöne Kruppe gut angesetzt. Diese Gattung wird blofs zum Wettrennen, und wenn sie älter werden und sich berühmt gemacht haben, zur Zucht benutzt. Man findet unter ihnen Pferde von auferordentlicher Schnelligkeit; gewöhnlich laufen sie zwey Englische Meilen in 4 Minuten, 4 Meilen in 9 Minuten. Sie werden aber auch als zweyjährige Fohlen schon täglich, im Winter wie im Sommer, zwey Mal im Laufen geübt, und ihre Fütterung und ganze Lebensweise ist darauf berechnet.

Das gemeine Englische Landpferd ist ganz von dem vorigen verschieden; sein Kopf ist

dick, fleischig; der Hals kurz, die Kruppe abgeschliffen, die starken Beine sehr mit Haaren besetzt. Die meisten werden in der Provinz Yorkshire gezogen, und zu Reitkleppern und Dienstpferden der Cavallerie benutzt.

Fig. 2. Das Französische Pferd.

Frankreich hat aufer seinen feinen und edlen Racen von Pferden, unter welchen sich die Limousiner und Normänner vorzüglich als Reitpferde auszeichnen, in einigen Gegenden einen ganz eigenen Schlag von Arbeits- und Bauerpferden, die ihrer Häfslichkeit wegen bekannt sind. Ihr Kopf gleicht dem eines Schweines, die Ohren stehen weit aus einander und hängen herab; der Hals ist kurz und dick, mit borstenartigen Mähnen besetzt, die Kruppe ist sehr abgeschliffen, die sehr starken Füfse sind bis über das Knie mit Haaren besetzt. Es sind feste, dauerhafte Arbeitspferde, die mit Schilf und andern schlechten Grasarten zufrieden sind.

*) Widerrist, der erhabene Theil an dem Halse der Pferde, zwischen der Mähne und Schulter.

A' LÓ ÉS ENNEK KÜLÖMBFÉLE FAJAI.

1. Kép. Az ánglus Ló.

A' jóféle Anglus paripa-ló arabs vagy Barbáriai lótol származik, a' honnan mind a' kettőhöz igen hasonlít, tsak hogy ez sokkal nagyobb. Ennek szép tsontos húsatlan feje, jóalkatású nyaka, magas sovány tsipeje, könnyű vállai, egyenes háta; a' farka pedig szépszabású fartsikáján függ. Ezt a' fajt tsupán tsak versentfuttatásra fordítják, 's ha idősödnék és nevezetesek lettek szaporításra. Találni ezek között rendkívül sebesfutókat; rendszerént két ánglus mértföldet futnak el 4 minúta alatt, 's négy mértföldet is 9 minúta alatt. De ezeket már két esztendőts tsikó korokban naponként kétfzer gyakorolják a' futásban télen nyáron egyre, és mind az eledelek mind az egélsz tartások módja ahoz képest van elrendelve.

A' közönséges ánglus ló az elébbenitől egélszfen különbözik; ennek a' feje vastag,

husos; a' nyaka rövid, a' fartsikája tompaszabású, és az izmos lábai igen szörösek. Legtöbbet tenyésztetnek Yorkshire kerületben, és hátas 's igás lovakra fordítatnak.

2. Kép. A' Frantzia Ló.

Frantzia Országának némelly részeiben, azon derék és nemes fajú lovakon kívül, mellyek között a' Limousineri és Normandiai paripák leghíresebbek, vannak különös fajú igás- és paraszt lovak, a' mellyek rút formájokról esmeretesek. A' fejek a' difznóföhöz hasonlít; a' füleik távol állanak egymástól és lefüggenek, a' nyakok rövid, vastag, serteforma serényű, fartsikájok igen tompa szabású, igen erős, lábai bojhos szörrel egélsz térdek haladásáig bénöttek. Ezek erős tartós dolgozó lovak (igáslovak) a' mellyek kákával és más alávaló füvel is megelégsznek.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

Fig. 1. Das Englische Pferd.

Das feine *Englische Race-Pferd* stammt vom Araber oder Barben ab, hat daher von diesen beyden viel Aehnlichkeit, nur dafs es weit gröfser ist. Es hat einen schönen trockenen Kopf, wohlgebauten Hals, ein hohes, mageres Widerist*), leichte Schultern, einen geraden Rücken, und der Schweif ist an eine schöne Kruppe gut angesetzt. Diese Gattung wird blofs zum Wettrennen, und wenn sie älter werden und sich berühmt gemacht haben, zur Zucht benutzt. Man findet unter ihnen Pferde von auferordentlicher Schnelligkeit; gewöhnlich laufen sie zwey Englische Meilen in 4 Minuten, 4 Meilen in 9 Minuten. Sie werden aber auch als zweyjährige Fohlen schon täglich, im Winter wie im Sommer, zwey Mal im Laufen geübt, und ihre Fütterung und ganze Lebensweise ist darauf berechnet.

Das gemeine Englische Landpferd ist ganz von dem vorigen verschieden; sein Kopf ist

dick, fleischig; der Hals kurz, die Kruppe abgeschliffen, die starken Beine sehr mit Haaren besetzt. Die meisten werden in der Provinz Yorkshire gezogen, und zu Reitkleppern und Dienstpferden der Cavallerie benutzt.

Fig. 2. Das Französische Pferd.

Frankreich hat aufer seinen feinen und edlen Racen von Pferden, unter welchen sich die Linousiner und Normänner vorzüglich als Reitpferde auszeichnen, in einigen Gegenden einen ganz eigenen Schlag von Arbeits- und Bauerpferden, die ihrer Häfslichkeit wegen bekannt sind. Ihr Kopf gleicht dem eines Schweines, die Ohren stehen weit aus einander und hängen herab; der Hals ist kurz und dick, mit borstenartigen Mähnen besetzt, die Kruppe ist sehr abgeschliffen, die sehr starken Füfse sind bis über das Knie mit Haaren besetzt. Es sind feste, dauerhafte Arbeitspferde, die mit Schilf und andern schlechten Grasarten zufrieden sind.

*) Widerrist, der erhabene Theil an dem Halse der Pferde, zwischen der Mähne und Schulter.

DIVERSES RACES DE CHEVAUX.

Fig. 1. Le cheval Anglais.

Les beaux chevaux Anglais tiennent leur origine des chevaux arabes ou barbes, aussi ont-ils beaucoup de ressemblance avec ces deux espèces, cependant ils sont beaucoup plus grands. Ils ont la tête superbe et sèche, l'encolure magnifique, le garrot très-maigre, les épaules déliées, le dos droit; leur queue est bien placée et tient à une très-jolie croupe. On ne se sert de ces chevaux que pour les courses; lorsqu'ils sont vieux, et qu'ils se sont rendus célèbres, on les place dans les haras. Il y en a d'une vitesse extrême, ils font ordinairement deux milles anglais en quatre minutes et quatre milles en neuf. Dès l'âge de deux ans on les exerce deux fois le jour à la course tant en hiver qu'en été, et leur nourriture est calculée sur ce rapport.

Le cheval Anglais ordinaire est tout différent du premier; il a la tête grosse et charnue, le cou très-court, la croupe effilée, les jambes

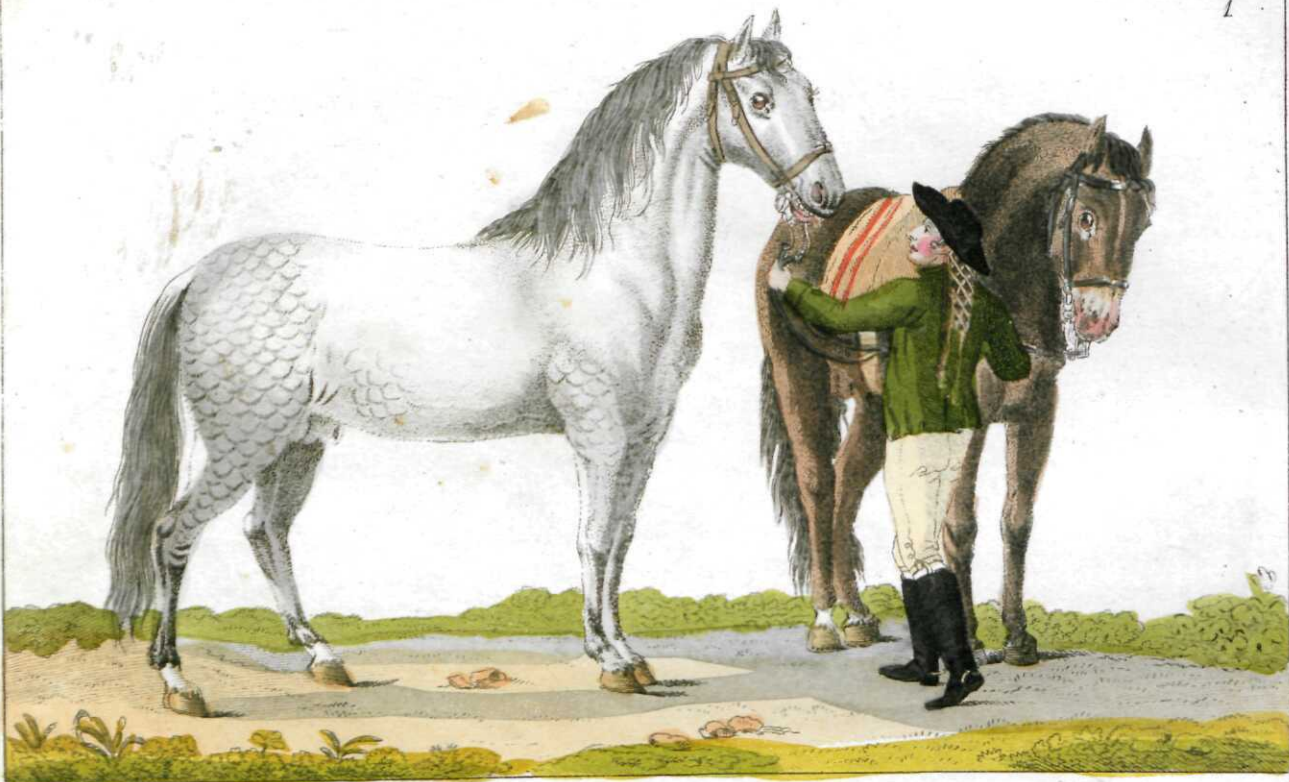
fortes et couvertes de poil. On les élève pour la plupart dans la province d'Yorkshire. On s'en sert pour monter la cavalerie, et pour courir la poste.

Fig. 2. Le cheval Français.

La France a plusieurs races nobles de chevaux, parmi lesquelles se distinguent les Limousins et les Normands comme chevaux deselle; mais elle a aussi dans certaines contrées une espèce toute particulière, propre à la fatigue. Ces chevaux sont très-connus par leur laideur. Ils ont la tête d'un cochon, les oreilles très-séparées et pendantes, le cou gros, court, avec une crinière, dont le crin ressemble à de la soie de cochon, la croupe très-effilée, les pieds très-gros et couverts de poil jusqu'au-dessus du genou. Ce sont des chevaux de travail forts et durables, qui se contentent de roseau et d'autres mauvaises herbes.

1

2

PAPILIONES EXOTICI ELEGANTES.

Fig. 1. Argus Indiae Orientalis.

Elegans hic papilio Indiae orientalis indigena, naturali magnitudine, quem admodum et tres reliqui, depingitur, alas anticas habens ex fusco nigras, luteis maculis et figuris interstinctas, posticas oculo majusculo nigro caeruleoque ornatas.

Fig. 2. Podalirius Indiae occidentalis lineis viridibus.

Hic papilio, Surinamiae incola, nostrati Podalirio forma fere similis, coloribus solummodo differt; est enim viridibus nigrisque lineis pictus.

Fig. 3. Papilio macula ignea, Americanus.

(Pap. Eq. H. Ricini.)

Papilio alis posticis vivide rubris festive ornatus: in binis anticis fuscis binae maculae flavae conspiciuntur.

Fig. 4. Papilio Surinamiae alis luteis.

Sicut praecedens, longiusculis quidem sed arctioribus alis, item corpore longiusculo et tereti distinguitur. Color luteus fuscusque festiva varietate miscetur.

KÜLSŐORSZÁGI SZÉP PILLANGÓK.

1. Kép. Keleti- Indiai Árgus.

Szép egy Pillangó, mellynek hazája Keleti-India; ez is, valamint szinte a' többi három is, természeti nagyságában van lerajzolva. A' szárnyának fala barna - fekete, világos sárga foltokkal és tarkasággal. Az alsó szárnyait egy - egy nagy fekete és kék szem fólt ekestíti.

2. Kép. A' zöldtsíkos Kardos Pillangó Nyúgoti Indiában.

Ez a' külsőországi Kardos Pillangó, melly Amerikában Szurinámból való, a' miénkhez hasonlít; tsakhogy ennek a' színe különböző, zöld, és fekete tsíkos.

3. Kép. Az Amérikai Halmaszlag Pillangó.

(*Pap. Eq. H. Ricini.*)

Ennek az ő piros alsó szárnyai igen eleven tekintetet adnak: mind a' két barna felsőszárnyán két sárga foltot láthatni.

4. Kép. A' Szurinámi Narantszárny Pillangó.

Ez is valamint az elébbeni, hosszá de keskeny szárnyai, és hoszas sűgár teste által különbözteti meg magát. A' színe kellemetes elegyedéssel változtatja fel a' narants színt a' barnával.

SCHÖNE AUSLÄNDISCHE SCHMETTERLINGE.

Fig. 1. Der Ostindische Argus. Fig. 3. Der Amerikanische Feuerfleck.

Ein schöner Tagfalter, welcher sich in Ostindien findet; er ist hier, so wie die drei übrigen, in natürlicher Grösse abgebildet. Der Grund der Flügel ist braunschwarz, mit hellgelben Flecken und Zeichnungen. Die Unterflügel ziert ein grosser, schwarz und blauer Augenfleck.

(*Pap. Eq. H. Ricini*)

Die hochrothen Unterflügel geben ihm ein munteres Ansehen; auf jedem der braunen Oberflügel bemerken wir zwei gelbe Flecken.

Fig. 2. Der grüngestreifte westindianische Segelvogel. Fig. 4. Der Surinamische Pomeranzenflügel.

Dieser ausländische Segelvogel aus Surinam in Amerika gleicht in Gestalt dem unsrigen; nur in der Färbung ist er verschieden, grün und schwarz gestreift.

Er zeichnet sich wie der vorige durch seine langen, aber schmalen Flügel, so wie durch den langen dünnen Leib aus. Seine Färbung besteht aus einer angenehmen Abwechslung von orangegelb und braun.

BEAUX PAPPILLONS ETRANGERS.

Fig. 1. L'Argus des Indes orientales.

L'Argus est un charmant papillon que l'on trouve aux Indes orientales; il est, ainsi que les trois autres, représenté dans sa grandeur naturelle. Le fonds des ailes est d'un brun qui tire sur le noir avec des taches et des dessins d'un jaune clair. Une grande marque ovale, noire et bleue, pare les ailes inférieures.

Fig. 2. Le Flambé à raies vertes des Indes occidentales.

Ce Flambé indigène à Surinam en Amérique, semblable au nôtre pour la figure,

n'en diffère que par la couleur, en ce qu'il a des raies vertes et noires.

Fig. 3. Le tache-feu d'Amérique.

(*Pap. Eq. H. Ricini,*)

Les ailes inférieures d'un rouge de feu lui donnent un air très-gai, et l'on remarque sur chacune des ailes supérieures deux taches jaunes.

Fig. 4. Le papillon de Surinam à l'aile d'orange.

Des ailes longues mais étroites, un corps long mais effilé le caractérisent ainsi que le précédent. Un heureux mélange d'orange, de jaune et de brun forme sa couleur.

QUA RATIONE NIGRITAE IN AMERICA SERPENTEM BOAM CONSTRICTOREM EXCORIENT.

Jam ex orbis picti tomo sexto Nro. 35. novimus, boam constrictorem, animal horrendum, ad 40 vel 50 pedum longitudinem excrescere. Hic serpens etiam in America, nempe in Surinamia invenitur, ubi eum indigenae *Abomam* nominant. *Stedmannus*, natione Anglus, qui in exercitu Hollandico plures annos in Surinamia militaverat, cum mancipio suo nigrita, nomine *Davide*, pluribus sclopi pyrobolarii ictibus ejus generis serpentem necavit. *Davides* cadaver, laqueis collo ejus implicitis, ab aliis nigritis in altum tolli jussit. Quo facto ipse, serpentem amplectendo, in altum enisus animal prius eventratum excoriavit. Adeps copiosa, quam sanandis contusionibus aptam dicunt, magna cura colligebatur. Carnem autem coctam nigritae avide comederunt.

MI MÓDON HÚZZÁK LE AZ ÁMERIKAI NÉGEREK. A' BÁLVÁNYKÍGYÓNAK A' BŐRÉT.

Milyen iszonyú teremtés légyen ez a' Bálványkígyó azt már láttuk ezen könyvnek 35 Számja alatt, t. i. a' mellynek a' hossza 40 's 50 lábíg is el nyúlik. Ez a' Kígyó Amerikában Szurinàmban is találtatik, a' hol ötet az odavaló lakosok *Abomának* nevezik. *Stedman* egy Anglus, katonai szolgálatban lévén a' Hollandusoknál, sok ideig lakott Szurinàmban, ott az ő Néger szolgájával Dáviddal együtt egy ilyen Kígyót sok puska lövés által ölt meg. Dávid egy kötélhurkot vetett a' nyakára ennek az állatnak, és egy néhány Néger által valami magas helyre fel akasztatta. Ekkor osztán a Kígyóra felmászott, a' hasát ki hasította, es a' bőrét lenyúzta. Ennek az ő sok kövérit mind öszve szedte, mert azt tartják, hogy hasznos szer az eliört tagoknak orvoslására. A' Husát pedig a' Négerek jó ízűen megették.

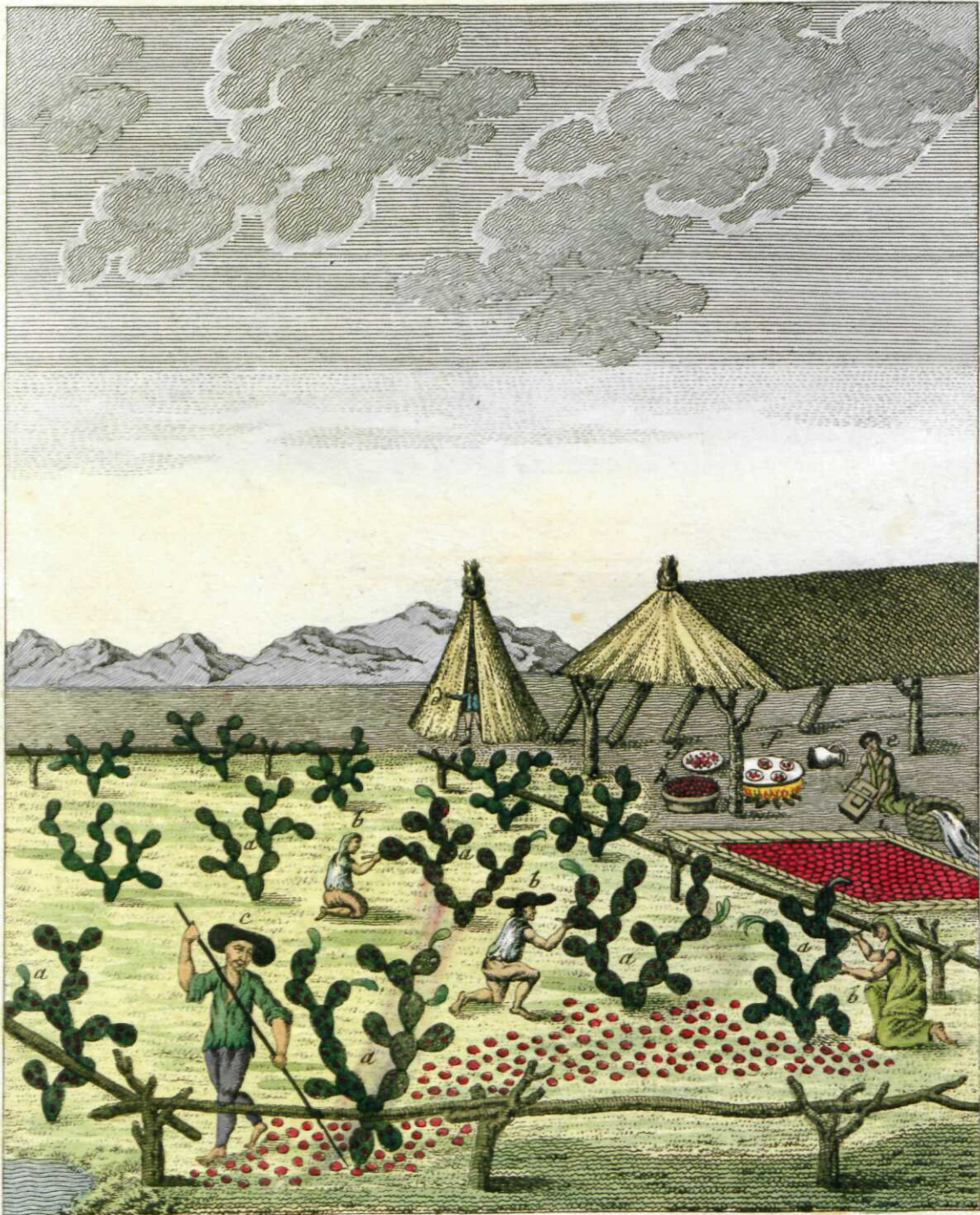
DIE ART WIE DIE NEGERN IN AMERIKA DIE ABGOTTSSCHLANGE ABZIEHEN.

Wir wissen aus dem VI. Bd, Nro. 35. unseres Bilderbuchs, daß die *Abgotts-Schlange* (*Boa constrictor*) ein fürchterliches Geschöpf ist, welches die Länge von 40 bis 50 Fuß erreicht. Diese Schlange findet sich auch in America in Sarinam, wo die Eingebornen sie *Aboma* nennen. Der Engländer *Stedman*, welcher in holländischen Kriegsdiensten in Surinam mehrere Jahre war, erlegte mit seinem Neger-Sclaven *David* eine solche Schlange durch mehrere Flintenschüsse. David befestigte die Schlinge eines Seiles am den Hals des Thieres, und liefs sie so durch einige andere Neger in die Höhe ziehen. Dann kletterte er an der Schlange selbst hinauf, schnitt den Bauch auf und streifte die Haut ab. Das häufige Fett, welches für Quetschungen gut seyn soll, wurde sorgfältig gesammelt: das Fleisch bereiteten sich die Neger zu, und verzehrten es mit vielem Appetit. —

MANIÈRE DONT LES NÈGERS ÉCORCHENT LE DEVIN.

Nous avons vu dans le sixième tome Nro. 35 de notre Portefeuille que le Devin (Boa constrictor) est un serpent redoutable, de 40 à 50 pieds de long. On le trouve aussi en Amérique à Surinam, où les indigènes la nomment *Aboma*. L'anglois *Stedman*, qui a passé plusieurs années à Surinam au service des Hollandois, et son nègre *David*, ayant tiré plusieurs coups de fusil à un pareil serpent, parvinrent à le tuer. David passa un noeud coulant à la tête du reptile, et le fit élever de cette manière par d'autres nègres. Alors il grimpa lui-même le long du reptile, lui ouvrit le ventre et l'écorcha. Comme il avoit beaucoup de graisse on la recueillit soigneusement, parce que l'on prétend qu'elle est excellente pour les meurtrissures. Quant à la viande, les nègres la mangèrent d'un très-grand appetit après l'avoir préparée a leur guise.

COLLECTIO COCCORUM CACTI.

Cocum cacti, qui in cacto opuntia in America meridionali habitat, jam ex orbis picti volumine tertio Nro. 31. novimus. Propter purpurei coloris elegantiam multum in commercio viget, atque in regno Mexicano in propriis cacti opuntiae plantariis colitur atque educatur. Quare hic plantas cacti opuntiae (a) ex ordine satas et homines (c) solo assidue solvendo occupatos videmus. His plantis bestiolae magna cura imponuntur, et post aliquot menses, ubi ad consuetam magnitudinem adoleverunt, peniculis ex pilo capreoli factis deteris (b) colliguntur. Deinde, vel candentibus laminis prius superinjectae (f), vasis (g, h) induntur, vel in corbibus collectae ferventi aquae immerguntur, ac postea in storeis sparsae (i) siccantur. Posterior necandi ratio priorre melior est. In his plantariis cocci tribus vicibus per annum colliguntur a mense Decembri usque ad Majum.

A' KOSENILLA' BÉSZEDÉSE.

Már mi Kosenillát, a' melly egy Kaktuson él déli Amerikában, ezen Képeskönyv III. 31 dik Számja alatt megvizsgáltuk. Ezzel az ő szép piros színére nézve igen nagy kereskedést űznek; és a' Kosenillát Mexicóban a' végre szént tulajdon helyeken tenyésztetik. Erre nézve a' Kaktust (a) sorjába ültetik, és a' földet munkások által (c) szüntelen miveltetik, hogy mindég puha legyen. Az apró állatokkákat a' plántára szorgalmatosan felrakják. Egynehány hónap múlva, mikor egészen meg-

nőttek, öz szörből készített borostákkal a' plántákról leseprik (b) és öszveszedik. Ezután a' Kosenillákat megölik, vagy úgy, hogy forró meleg vas táblákra töltik őket (f) és azután edényekbe töltegetik, (g, h); vagy úgy, hogy a' kosarakba szedett Kosenillákra forró vizet töltenek, 's azután azokat szőnyegekre kitergetik és megszáragatják (i). Ez az utolsó legjobb mód. — Háromszor szokták a' Kosenillát a' tenyésztető helyeken egy esztendőben megszedni ú. m. Detzembertől Májusig.

DAS EINSAMMELN DER COCHENILLE.

Die *Cochenille*, welche auf der Nopalpflanze (*Cactus opuntia*) in Süd - America lebt, lernten wir bereits im III. B. Nro. 31. d. Bilderb. kennen. Ihrer schönen rothen Farbe wegen wird großer Handel damit getrieben, und die Cochenille in Mexico in eigenen Nopalpflanzungen gepflegt und gezogen. Die Nopalpflanzen (a) sehen wir hier reihenweise gepflanzt, und das Erdreich durch Arbeiter (c) stets locker erhalten. An die Pflanzen werden die kleinen Thierchen sorgfältig gesetzt. Nach einigen Monathen, wenn sie ihre völlige Gröfse erreicht haben, werden sie mit Pinseln von Rehhaaren abgebürstet (b) und gesammelt. Hierauf tödtet man die Cochenillen entweder auf heißen Platten (f) und schüttet sie in Gefäße (g, h); oder das Tödten geschieht in Körben in heißem Wasser, wo die Thierchen dann auf Matten (i) ausgebreitet und getrocknet werden. Die letztere Art ist die beste. — Man sammelt die Cochenille in den Plantagen dreimahl im Jahre, vom December bis zum Mai.

RECOLTE DE LA COCHENILLE DU NOPAL.

La cochenille du Nopal vit dans l'Amérique méridionale sur le cactier en raquette, (*Cactus opuntia*) comme nous l'avons déjà vu dans le troisième volume de notre Portefeuille Nro. 31. Elle est d'un si beau rouge qu'on en fait un très-grand commerce; aussi élève-t-on avec le plus grand soin au Mexique les cochenilles sur des cactiers en raquette, que l'on plante à cet effet. Nous voyons ici les cactiers en raquette, (a) plantés sur plusieurs lignes, et les ouvriers (c) s'occupent continuellement à entretenir la terre spongieuse et légère. On place soigneusement les petites bêtes sur les plantes. Lorsque quelques mois après elles ont atteint la grandeur, dont elles sont susceptibles, on se sert de pinceaux de bourre pour les ôter (b) de dessus les plantes et pour les assembler. Alors on fait mourir les cochenilles sur des plaques (f) brûlantes, après quoi on les verse dans des vases (g, h); ou bien on met les corbeilles, où on les a rassemblées, dans l'eau bouillante, puis on place et sèche ces petites bêtes sur des nattes. Cette dernière méthode est la meilleure. On fait la récolte des cochenilles dans les plantages trois fois depuis le mois de décembre jusqu'au mois de mai.

Verm. Gegenst. LXXVI. Miscellanea. LXXVI. Melanges. LXXVI.

Fig. 1.

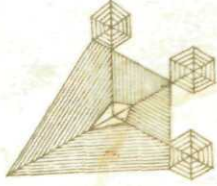

Fig. 2.

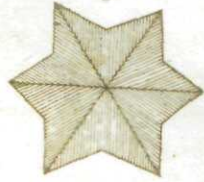
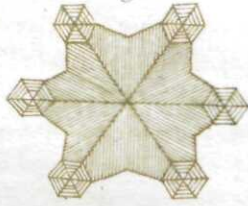

Fig. 3.

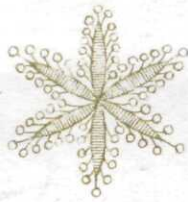
F. 4.

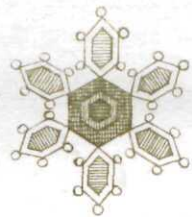
F. 5.

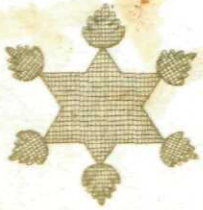
F. 6.

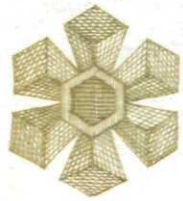
F. 7.

F. 8.

F. 9.

F. 9.

F. 10.

NIX FORMIS, QUAS INDUIT, CRYSTALLINIS.

Agite, consideremus nivem. Atmosphaera nostra continuo aqueis repletur vaporibus, qui cum hiemali frigore congelantur sive in formam crystalli condensantur, inde nascitur massa mollis candido colore; quae, aëre gravior, in terram decedit, eamque albo quasi tapete induit. Hanc vocamus *nivem*, quae obscuros hiberni temporis dies exhilarat et sata contra vim frigoris obtegit. In alpibus autem minor pila nivea, ab aliorum montium vertice derepta et cadendo immanem in molem adaucta, quem nivium globum *Lavinam* nominant, totas non raro domos, quin et integros vicos obruendo destruit.

Saepe ubi nix tempestate tranquilla singulis floccis decedit, occasio offertur multifarias ejus formas observandi, quae pleraeque hexagono sive sexangulo oriuntur. Tabula nostra varios nivis crystallos, microscopio multum auctos, ostendit. Figurae 1. 2. 3. in Styria observatae fuerunt; in figuris autem 4. 5. 6. 8. 9. videmus nivis crystallos in Helvetia, et 7 demum Vratislaviae in Silesia a rerum naturalium indagatoribus observatas et delineatas. Naturalem niveorum crystallorum magnitudinem hic sex numeris (4. 5. 6. 7. 8. 9.) depictam cernimus.

A' HÓ ÉS ANNAK MEGKRISTÁLYOSODÁSA.

Itt a' havat vizsgáljuk meg. — A' mi atmosféránk ugyanis szüntelen meg van telve vizes gőzzel. Ha a' gőznek részei a' téli hidegben megfagynak vagy kristályozódnak, abból valamely puha fehér test léssen, melly a' levegőnél nehezebb lévén, a' földre lehull, és azt mintegy fehérbe öltözteti. Ez a' hó, melly a' borongós téli napokat világosabbakká teszi, és a' vetéseket a' nagy hideg ellen oltalmazza. De gyakran megésik a' hegyes környékeken, hogy egy kis hógujából, melly a' hegy tetőről szakad le, és lefelé hengeregvén végre irtóztató nagy hóhalommá léssen, hólavína támad, és ez egész házakat, sőt kissebb falukat is elborít eltemet és elpusztít.

Gyakran, ha a' hó tsendes időben és egyenként finom pejhekben hull le, akkor annak külömbbféle, de regulás formáját módunk van megvizsgálni, a' mellyek többnyire mind hatszegű figurából származnak. A' mi réztáblánk több ilyen hó kristályozódásokat ad előnkbe, mellyek nagyítóüveg által jól megnagyítottak. Az 1. 2. 3-dik Figúrákat Stáyerországban látták és rajzolták le; a' 4. 5. 6. 8. 9-diket egy természetvizsgáló Helvétziában látta; a' 7 diket pedig Breslauban. A' kristályozódott hó természeti nagyságában hat szám alatt van előadva.

VON DER SCHNEE MIT SEINEN KRYSTALLISATIONEN.

Wir betrachten hier den *Schnee*. — Unser Luftkreis oder die Atmosphäre ist nämlich stets mit wässerigen Dünsten angefüllt. Wenn diese bey der Winterkälte erstarren oder sich krystallisiren, so bildet sich daraus eine lockere weisse Masse, die, schwerer als die Luft, auf die Erde herunterfällt, und dieselbe wie mit einem weissen Kleide überzieht. Dieses ist der *Schnee*, der die trüben Winterstage erhellet, und die Saaten bey grosser Kälte schützt. Oft wird aber auch in Gebirgländern ein kleiner Schneeball, der sich von hohen Berggipfeln losreißt, und durch das Fortrollen endlich zu einer fürchterlichen Masse anwächst, als *Schnee - Lawine* der Zerstörer ganzer Häuser, ja sogar kleiner Dörfer, die darunter begraben werden.

Oft, wenn der Schnee bey ruhigem Wetter in einzelnen feinen Flocken fällt, so haben wir Gelegenheit seine mannigfaltigen, jedoch regelmässigen Gestalten zu bemerken, die fast alle aus dem Sechsecke entstehen. Unsere Tafel zeigt uns mehrere solcher Schnee - Krystallisationen, durch das Mikroskop beträchtlich vergrössert. Fig. 1. 2. 3 wurden in Steyermark bemerkt; unter Fig. 4. 5. 6. 8. 9. sehen wir Schnee - Krystallisationen, die von einem Naturforscher in der Schweiz, Fig. 7., welche in Breslau beobachtet und aufgezeichnet wurden. — Die natürliche Grösse der Schnee - Krystallen finden wir unter sechs Nummern angegeben.

LA NEIGE AVEC SES DIFFERENTES CRISTALLISATIONS.

La neige sera ici l'objet de nos réflexions. — Notre atmosphère abonde constamment en vapeurs aqueuses, qui, dans l'hiver, gèlent ou se cristallisent, et forment une masse blanche, légère et peu solide, mais qui plus pesante que l'air, tombe sur la terre et le couvre comme d'une robe blanche. C'est la neige, qui par son reflet donne de la clarté dans les jours sombres de l'hiver, et qui met les semences à couvert du froid le plus rigoureux. Mais aussi il arrive souvent dans les pays montueux, qu'une petite pelotte de neige, se détache du sommet d'une haute montagne, e parvient, en roulant, à former une masse monstrueuse, qui, comme *une lavine de neige*, détruit des maisons entiè-

res, et même des hameaux, qu'elle ensevelit sous ses décombres.

Quand la neige tombe en petits flocons séparés par un tems calme, on peut considérer ses formes variées, mais régulières, qui proviennent pourtant presque toutes de l'hexagone. Notre planche nous offre plusieurs pareilles cristallisations de neige considérablement grossies par le microscope. On a observé les fig. 1. 2. 3. en Styrie; les cristallisations de neige, que nous offrent les figures 4. 5. 6. 8. 9. ont été observées et dessinées en Suisse par un naturaliste. La fig. 7. a été observée à Breslau. Quant à la grandeur naturelle des cristallisations de neige, les fig. No. 4. 5. 6. 7. 8. 9. nous la représentent.

Fig. 1.

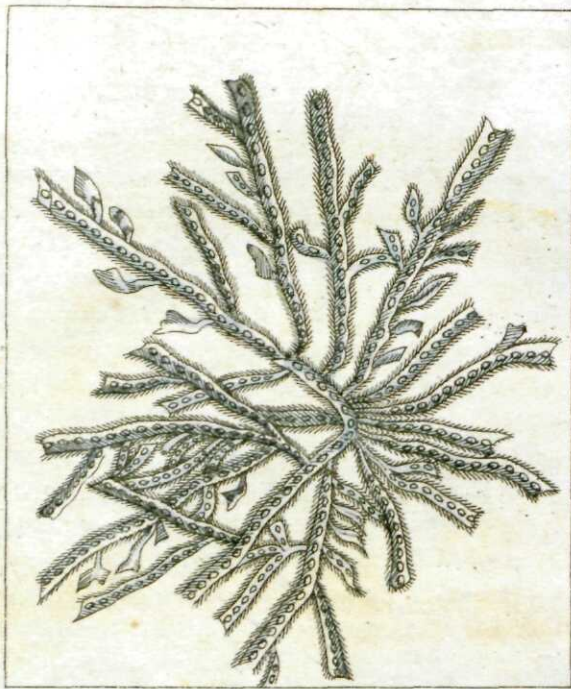

Fig. 2.

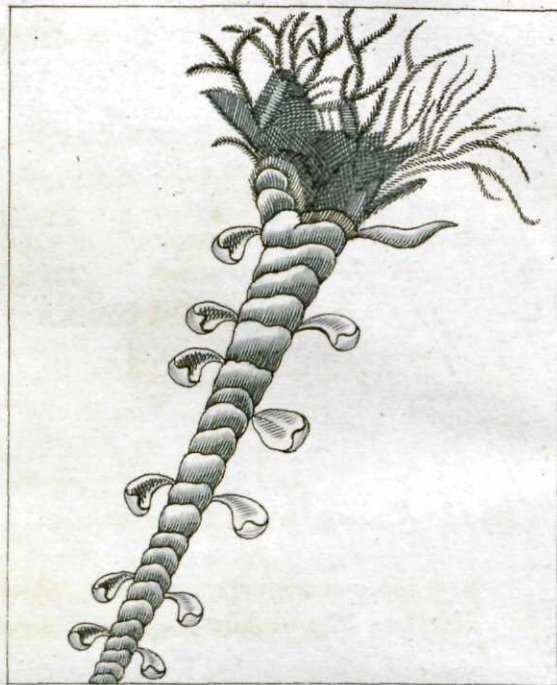

Fig. 3.

Fig. 4.

F E N E S T R A E G E L A T A E.

Hiemali tempore ubi ad certum frigoris gradum (quod *punctum glaciei* nominant) aquae subtrahitur pars potior caloris, tunc aqua congelatur seu in massam duram atque elasticam, quam *glaciem* vocamus, condensatur. Quod cum fit, in aqua primum acus glaciatae formantur, quae diversis angulis se invicem tangunt et paulatim molem solidam coagulant, quod et in crystallorum formatione fieri solet. Haec massa tam firma est et solida, ut olim joci gratia, quod imposterum audiemus, e glacie vel palatium construeretur.

Item hiberno tempore vapores conclavium calefactorum, frigidis fenestris adhaerentes,

variis glaciei figuris congelascunt, quarum varietas e varia vaporum indole enasci videtur. Hic videmus plura idgenus fenestrarum exemplaria.

Figura 1ma et 2da a professore *Haqueto* Leopoli dura illa anni 1788 et 1789 ieme observatae fuerunt. Fenestrae gelatae formam Zoophytorum accurate imitabantur.

Figura 3tia et 4ta, foliaceae, rigida anni 1740 hieme apud Venariam in fenestris gelatis palatii, quod Belvedere seu Prospectum amoenum nominant, observatae et delineatae fuerunt.

A F A G Y O S Ü V E G A B L A K .

Ha télben a' víz, egy bizonyos grádusánál fogva a' hidegnek (t. i. mikor a Fagyópontot, el éri.) egy részét az ő meleg matériájának elveszti, akkor megfagy, vagy egy kemény hajlós rúgó erejű testé válik a' mit mi *Jégnek* nevezünk. Ez a' Fagyás így megy végbe: hogy a' vízbe először csak egyes tű forma Jegek lesznek, ezek osztán különböző szegeletekre egymáshoz ragadnak és lassan lassan egy me-revény testet formálnak, a' mint szokott a' Kristályoknak formálódása rendszerént meges-ni. Ez a' Jég pedig olly kemény testé is va-lik hogy már egyszer tréfából Jégpalotát is építettek a' mint majd oda alább erről is látni fogunk.

Télben a' meleg szobában való gőzölgés a' hideg üvegablakra verődvén, ott külömb külömbféle Jég figurába fagy meg. Ezt a' kü-lömbözőséget kétségkívül a' gőznek minémüsé-ge okozza. Az illyen fagyos üveg ablakoknak lássunk itt egy néhány példáit.

1. és 2. Kép. Ezt Lembergi Professor Hacquet az 1788 és 1789 - diki nagy télben jegyzette fel. A' megfagyott ablakok, tökélel-tes formáját mutatták az Allatplántáknak.

3. és 4. Kép. Ezeket a' levelesforma figú-rákat pedig az 1740 - diki kemény télben a' Weimari múltató Belvedérnek az ablakán vet-ték észre és arról rajzolták le.

GEFRORENE FENSTERSCHEIBEN.

Wenn dem Wasser im Winter, bey einem gewissen Grade der Kälte (dem *Gefrierpuncte*), ein Theil seines Wärmestoffes entzogen wird, so gefriert es, oder verwandelt sich in einen harten elastischen Körper, den wir *Eis* nennen. — Dieses Gefrieren geschieht, indem sich im Wasser erst einzelne Eis-Nadeln bilden, die unter verschiedenen Winkeln zusammenstoßen und nach und nach einen festen Körper machen, wie es bei der Bildung der Krystalle vor sich geht. Diese Masse ist so fest, daß man zum Spasse selbst einmahl einen Eispallast gebauet hat, wie wir in der Folge sehen werden.

Im Winter setzen sich die Dünste der war-

men Zimmer an den kalten Fensterscheiben ab, und gefrieren da zu mannigfaltigen Eisfiguren. Ihre Verschiedenheit hängt wahrscheinlich von der Beschaffenheit der Dünste ab. Wir sehen hier einige Beyspiele solcher gefrorenen Fensterscheiben.

Fig. 1 und 2. Diese beobachtete Herr Professor *Hacquet* in Lemberg im harten Winter von 1788 bis 1789. Die gefrorenen Fensterscheiben zeigen vollkommen die Gestalt von Zoophyten oder Pflanzenthieren.

Fig. 3 und 4. Diese laubförmigen Figuren wurden im harten Winter 1740 an den Fensterscheiben des Lustschlosses Belvedere bey Weimar bemerkt und abgezeichnet.

LES CARREAUX DE VITRE GELES.

Quand, en hiver, un certain degré de froid (*le point de congélation*) prive l'eau d'une partie de son calorique, elle gèle, ou se métamorphose en un corps solide et élastique, que nous nommons *glace*. Cette congélation l'opère en ce qu'il se forme dans l'eau plusieurs aiguilles séparées d'abord, adhérant cependant les unes aux autres sous plusieurs angles, et qui finissent par former un corps solide. La cristallisation nous offre le même phénomène. Cette masse est si solide, qu'on s'est donné le plaisir de bâtir un palais de glace, comme nous le verrons dans la suite.

En hiver les vapeurs s'attachent dans les chambres chaudes aux vitres froides, et en

gelant elles forment diverses figures de glace. Leur variété dépend sans doute de la qualité des vapeurs. Voilà quelques exemples de pareilles vitres glacées.

Le Professeur *Hacquet* à Lemberg observa les fig. 1 et 2. pendant le rigoureux hiver de 1788 à 1789. Les vitres glacées représentoient parfaitement la figure des Zoophites.

Hes figures en feuillage, que les Nro. 3. et 4. représentent, furent observées en 1740 sur les vitres de Belvédère, château de plaisance près de Weimar, et on les dessina sur le champ.

VESTITUS INDICI.

Ex hac et sequentibus tabulis plura cognoscimus, quae pertinent ad mores et instituta Indorum, mediam Asiae meridionalis partem inhabitantium.

Fig. 1. Pandarus sive monachus Indicus mendicans.

Indi sunt genus hominum innocens, simplex, benignum, sed et maxime superstitiosum. Hac indole abutitur innumera fraudatorum multitudo, qui ut monachi mendicantes sive Brachmanicae sive Mahometanae religionis, Indiam peragrant, plebem, quae ipsos tamquam sanctos veneratur, praestigias exercendo et divinando decipientes.

Hujus furfuris sunt et *Pandari*, qui vestitum singularem induti vagam ducunt vitam, praestigiarum studiosi.

Fig. 2. Facirus.

Facri sunt monachi mendicantes religionis Mahometanae, qui templis inserviunt, religionis causa Meccam commeant, et regio-

nem peragrantes, credulos ejusdem superstitionis asseclas decipiunt.

Fig. 3. Scriba Indicus.

Indi accensendi sunt populis ad medium vitae cultioris gradum provectis, jamjam scribere scientes. Inscribunt palmarum folia, quas *ollas* vocant, ope styli acuti, quo armatus scriba, simplici vestitus habitu, hic pingitur.

Fig. 4. Currus idolophorus.

Indi, religionis Brachmanicae, in templis idola adorant, quae saepius in pompa per vias portantur aut curribus, quos ornamenta et vexilla condecorant, provehuntur.

Fig. 5. Currus viatorius.

Unicum vehiculi genus, ad itinera per Indiam facienda accommodatum, est *Haequeris*, cista aperta, currui biroto imposita et bobus juncta. Non capit nisi singulos homines; boves autem ope funis per nares ducti reguntur.

INDIAI VISELETEK.

Ezen, és a' következő három Táblán sok dolgokat fogunk tanulni, mellyek az Indusok erköltseit és szokásait illetik, a' kik déli Aziának közepén Hindofztánban laknak.

1. Kép. Egy Pandarum, vagy Indus Koldulóbarát.

Az *Indusok* szelíd együgyű, jóindulatú népek, de a' mellett felette babonások. Ezt számtalan Amítók fordítják hafznokra, a' kik mint Koldulóbarátok, mind a' Bramín mind a' Muhamed Vallásából, az egész Hindofztánt békoldulják és varázslásokkal 's jövődö mondással a' népet ámitják, a' melly őket Szenteknek tartja.

Ide tartoznak a' *Pandarumok* is, a' kik igen szembetűnő módon lévén öltözve szarandokoskodnak és jövődölnek.

2. Kép. Egy Fakír.

A' Fakírok Muhamedvalló Koldulóbarátok, a' kik a' Metsetekben szolgálnak, Mekába vándorlanak, és benn a' tartományban kóborolnak, hogy könnyen hívő hitek-sorsosít megtsalják.

3. Kép. Egy Indiai Író ember.

Az Indusok félig meddig a' pallérozott népek közé tartoznak, és írni is tudnak. Írnak pedig Ollás nevű Palma levelekre, valamelly hegyes író eszközzel, — a' mint az itt lerajzolja lévő együgyű öltözetű Író Indus mutatja.

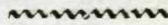
4. Kép. Egy Bálványhordó Szekér.

A' Brámát valló Indusok a' Templomjaikban vagy Pagodáikban bálványokat tisztelnek. Ezeket a' bálványokat gyakran Protzezfzfióval hordozzák gyalog vagy szekeren az úttzákon. Az ilyen szekér sokféle tziifraságokkal és záfzókkal fel van ékesítve.

5. Kép. Egy Hekkeri.

Az egyetlen egy útazó szekerek az Indusoknak a' Hekkeri, a' melly egy fedeletlen nagy láda, 's ezt két kerekű lektikán ökrök húzzák. Ebben csak egy személy ülhet; az ökröke az orraik lyukain kereftül húzott köteleknél fogva kórmányozzák.

INDISCHE TRACHTEN.

Wir lernen auf dieser und den folgenden drey Tafeln mehreres von den Sitten und Gebräuchen der Indier oder Hinduer, welche Hindostan im mittleren Theile des südlichen Asiens bewohnen, kennen.

Fig. 1. Ein Pandarum, oder Hinduischer Bettelmönch.

Die *Hinduer* sind ein harmloses, einfaches, gutmüthiges, aber dabey sehr abergläubiges Volk. Dieses benutzt eine zahllose Menge von Betrieger, die als Bettelmönche so wohl der Bramanischen, als Muhammedanischen Religion Hindostan durchziehen, und als Zauberer und Wahrsager das Volk täuschen, welches sie für Heilige hält.

Hierzu gehören auch die *Pandarums*, welche auffallend gekleidet umher ziehen, und sich mit Wahrsagen abgeben.

Fig. 2. Ein Fakir.

Die *Fakirs* sind Muhammedanische Bettelmönche, welche den Dienst bey den Moscheen verrichten, nach Mekka wallfahrten, und im Lande herum ziehen, ihre leichtgläubigen Glaubensgenossen zu betriegen.

Fig. 3. Ein Indischer Schreiber.

Die *Hinduer* stehen auf der Stufe halb cultivirter Völker; und können selbst schreiben. Dieses geschieht auf Palmblättern, *Ollas* genannt, mittelst eines scharfen Griffels, — so wie hier der einfach gekleidete Schreiber damit abgebildet ist.

Fig. 4. Ein Götzenwagen.

Die *Hinduer* von der Religion des Brama verehren in ihren Tempeln oder Pagoden Götzenbilder. Diese Götzen werden öfters in Procession durch die Strafsen getragen oder gefahren. Letzteres geschieht auf solchen mit vielen Zierathen und Fahnen versehenen Wagen.

Fig. 5. Ein Häckery.

Das einzige zum Reisen in Indien bestimmte Fuhrwerk ist der *Häckery*, ein offener Kasten, der auf einem zweyrädrigen Karren ruhet und von Ochsen gezogen wird. Nur eine Person kann darin sitzen; die Ochsen werden mittelst eines durch die Nasenlöcher gezogenen Strickes regiert.

COSTUMES INDIENS.

Cette table et les trois suivantes nous donnent de nouvelles lumières sur les moeurs et les usages des Indiens ou *Indous*, qui habitent l'Indostan dans le milieu de l'Asie méridionale.

Fig. 1. Un Pandare, ou moine mendiant indien.

Les Indous sont un peuple paisible, simple, débonnaire, mais très superstitieux. Une foule d'imposteurs habillés en moines mendiants, bramins ou mahométans, parcourent le pays, se donnent pour sorciers ou devins, et abusent de la crédulité du peuple, qui les révère comme des saints.

De ce nombre sont aussi les *Pandares*, qui ne se montrent que dans un costume bizarre et se mêlent de dire la bonne aventure.

Fig. 2. Un Fakir.

Les Fakirs sont des moines mendiants mahométans, chargés de desservir les mosquées, qui vont en pèlerinage à la Mèque, et se répandent dans le pays pour tromper leurs trop crédules sectaires.

Fig. 3. Un écrivain indien.

Les Indiens sont à moitié cultivés et même ils savent écrire. Ils écrivent sur des feuilles de palmier, nommé *Ollas*, par le moyen d'un style très aigu, semblable à celui que tient l'écrivain, que nous avons peint ici dans la simplicité de son habillement.

Fig. 4. Un char d'idole.

Les Indiens, qui professent la religion de Brama, adorent dans leurs Pagodes les images de leurs idoles. Très souvent les idoles sont portées ou trainées en procession dans les rues. Pour ce dernier effet on se sert d'un char, paré de plusieurs ornements et drapeaux, tel qu'il est peint ici.

Fig. 5. Une Haeckery.

La Haeckery est la seule voiture, dont se servent les Indiens dans leurs voyages. C'est une caisse ouverte, placée sur un chariot à deux roues, auquel sont attelés des boeufs. Elle ne contient qu'une personne; les boeufs sont dirigés par le moyen d'une corde, qui passe dans leurs narines.

Fig. 1.

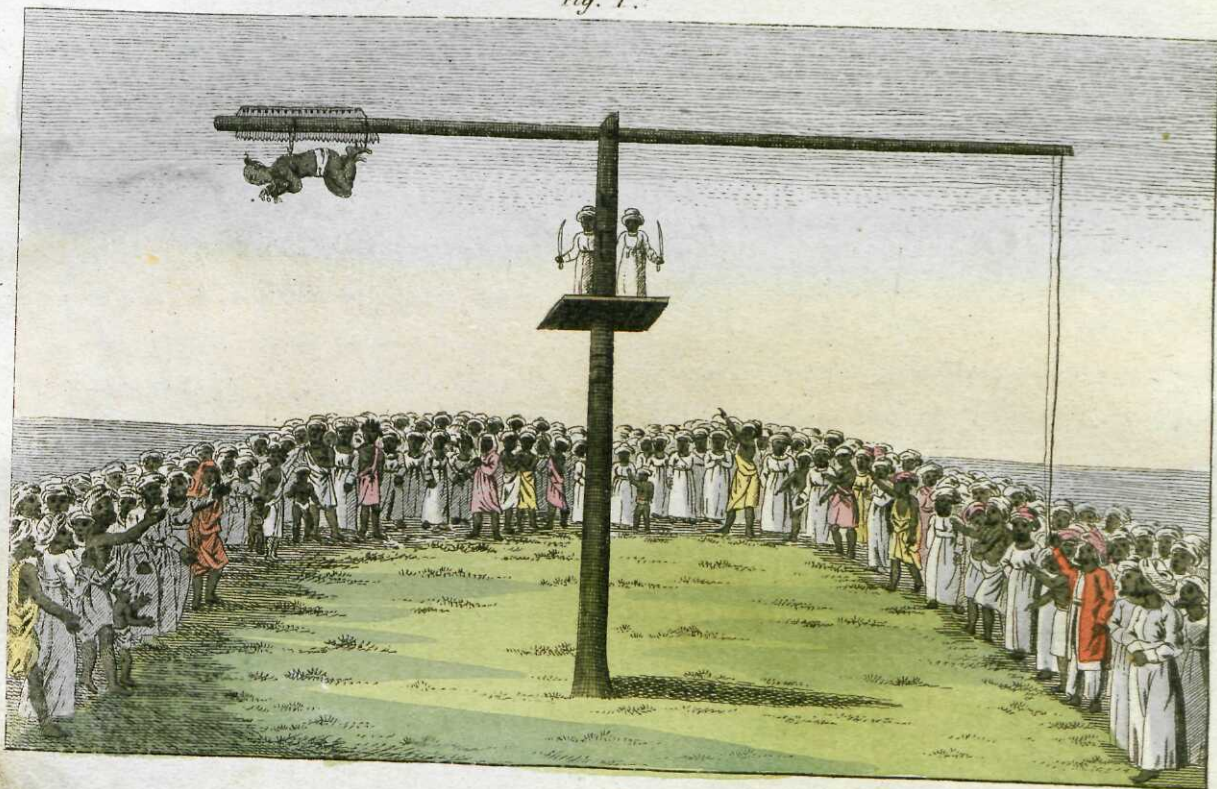
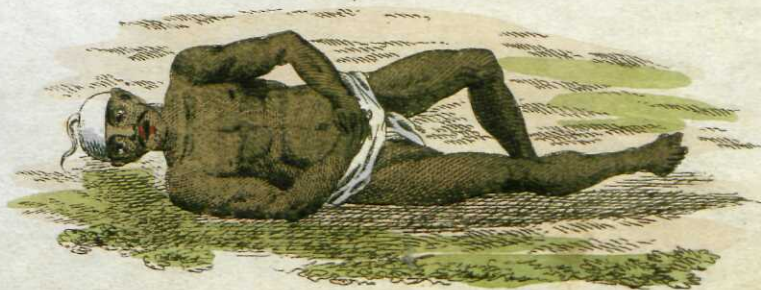

Fig. 2.

Fig. 3.

POENITENTES IN INDIA ORIENTALI.

Indi, in superstitionibus suis omnem modum excedere consueti, voluntariis corporum tormentis deos placare suaque expiare peccata sibi videntur. Qui hoc modo poenitentiam agunt, ii a plebe ut sancti suspiciuntur. In hac tabula plures id genus poenitentes videmus repraesentatos.

Fig. 1. Poenitens trochlea cruciaria sublatus.

In honorem deae Bagavadios festo ejus die hic poenitens uncinum ferreum musculis humeri incuti passus, et in patibulum trochleatum sublatus, plures precum formulas recitat vultu tranquillo, deinde discerpit coronam floream, cujus folia populus circumfusus studiose collecta, tamquam res sacras, adservat.

Fig. 2. Dacambarus.

Dacambari sunt asseclae cujusdam poenitentium sectae, qui fanatica cum superbia ad omnes dolores indolentiam praeseferunt. Hic unus eorum pelvim igne repletam nuda manu portat et dolore suppresso totam comburit manum. Storeae spinis intextae, quam laevo sub humero portat, incumbit, dormire cupiens.

Fig. 3. Poenitens qui instar cylindri se volvit.

Hic superstitiosus viator 30 milliarium Germanicorum iter, cylindri more se circumvolutando, quin unquam surget, emensus est, deorum laudes decantans. Eum, utpote divitem, semper duo servi antecedeabant, obstacula removentes et cibum ei potumque ministrantes.

BÜNEIKÉRT SZENVEDŐ INDUSOK.

Az Indusok az ő babonás vallásbéli képzelődéseikben igen mezfzemennek; így p. o. azt gondolják, hogy ha önnön magok testeket kinozzák az Isteneik előtt kedves dolgot téznek, és hogy ez által bünéikért megszenvednek. Az ilyen bünéikért szenvedőket a' köz-nép Szenteknek tartja. A' jelenvaló Táblán látunk egynehány ilyeneket.

1. Kép. A' Tsaptatón szenvedő Indus.

Itt egy büneiért szenvedő Indus, Bagavadi Isten afzony tífzeletére ennek az innepen egy vashorgot aka'ztatott a' lapotzkája alá. Így húzatván fel magát egy Tsaptatófára, imádságokat mond, ábrázatját legkissebbé sem változtatván; végre egy bokrétát fzélyel tép, a' mellynek az öfzetódúlt nép minden levelét. vágyódva felkapkodja, azt szent maradvány-nak tartván.

2. Kép. Egy Dakambari.

A' Dakambarik tulajdon felekezetét tefzik a' Bün szenvedőknek, a' kik fanátikos kevélységből semmi fájdalmat sem láttatnak megérezni. Imé itt egy a' fzenes serpenyöt tele eleven szénnel a' pufzta kezén hordozza, öfzve égeti a' kezét 's még sem mutatja, hogy az fájna. Ugyan ez tövissel tele font szönyegen hál, a' mellyet a' bal hona alatt hordoz.

3. Kép. Egy Bünért szenvedő hengergő Indus.

Ez a' Szarándok go német mértföldnyire hengergett, addig soha fel nem kelvén, énekelvén azonközben az Isteneinek. Minthogy pedig gazdag volt, mindenkor két rabfzolgája ment előtte, a' kik az útjából minden akadályokat elhárítottak, és neki enni és inni adták.

INDISCHE BÜSSENDE.

Die Hinduer sind in ihren abergläubigen Religions-Begriffen sehr zur Uebertreibung geneigt; so glauben sie sich durch Selbstpeinigungen des Körpers den Göttern angenehm zu machen, und ihre Sünden abzubüßen. Solche Büßende gelten bey dem Volkshaufen dann für Heilige. Wir sehen auf dieser Tafel einige abgebildet.

Fig. 1. Der Büßende an der Wippe.

Zu Ehren der Göttinn Bagawadi hat sich hier ein Büßender an ihrem Feste einen eisernen Haken durch das Fleisch an den Schultern schlagen lassen. An einer Wippe in die Höhe gezogen, spricht er nun mehrere Gebethe, ohne eine Miene zu verziehen, und zerpfückt zuletzt einen Blumenkranz, wovon das versammelte Volk jedes Blättchen eifrig aufrafft und als Heiligthum bewahrt.

Fig. 2. Ein Dakambari.

Die *Dakambaris* sind eine eigene Secte der Büßenden, die aus fanatischem Stolze fühllos gegen alle Schmerzen zu seyn scheinen. — So trägt hier einer ein Feuerbecken auf bloßer Hand, und verbrennt sich, ohne Schmerz zu zeigen, die ganze Hand. Auf einer mit Dornen durchflochtenen Decke, die er unter dem linken Arme trägt, schläft er.

Fig. 3. Ein sich fortrollender Büßender.

Dieser Pilgrim rollte sich, ohne aufzustehen, eine Strecke von 30 Deutschen Meilen fort, und sang dabey Lieder zum Lobe der Götter. Da er reich war, so gingen stets zwey seiner Sclaven vor ihm her, um alle Hindernisse aus dem Wege zu räumen, und ihm Speise und Trank zu reichen.

LES PÉNITENTS INDIENS.

Les idées superstitieuses, que les Indous mêlent à leur religion, les portent très aisément à l'exaspération; ils croient par exemple, qu'en mettant d'eux-mêmes leur corps à la torture, ils se rendent agréables à leurs divinités, et par là ils obtiennent la remission de leurs péchés. Ces pénitents passent aux yeux de la foule pour des saints. En voilà quelques-uns de représentés sur cette table.

Fig. 1. Le pénitent à l'estrapade.

Le jour de la fête de la déesse Bagawadi, un pénitent s'est fait enfoncer dans l'épaule, en l'honneur de cette divinité, un croc de fer. Pendant qu'on l'élève avec une estrapade, il prononce à haute voix plusieurs prières, sans faire la moindre grimace, et finit par effeuiller une guirlande. Toute la foule s'empresse d'en ramasser les plus petites feuilles, et chacun les conserve comme des reliques.

Fig. 2. Un Dakambari.

Les Dakambari sont une secte particulière de pénitents, qui par un orgueil fanatique, affectent d'être insensibles à toute espèce de douleur. En voilà un, qui tient un réchaud ardent dans la main, et la laisse bruler entièrement sans témoigner la moindre douleur. Il dort sur une couverture, entrelacée d'épines, qu'il porte sous le bras gauche.

Fig. 3. Un pénitent qui se roule.

Ce pèlerin fit trente milles d'Allemagne, toujours en se roulant, et sans se lever. Il ne cessa point de chanter des hymnes en l'honneur de ses dieux. Comme il était riche, il eut continuellement deux esclaves, qui marchant devant lui, enlevaient tout ce qui pouvoit s'opposer à cette manière de voyager, et qui lui donnaient les aliments nécessaires à sa subsistance.

Fig. 2.

Fig. 3.

INDI JOCOLATORES.

Indi in omnibus corporis motibus magnam exhibent membrorum agilitatem habilitatemque; itaque et tamquam artifices tenendi aequilibrium et schoenobatae magna mirabilium artificiorum multitudine excellunt. Praesens tabula plura hujus rei exempla commonstrat.

Fig. 1. Joculatrix Indica.

In foro castelli Georgii in urbe Madras aliquot jocolatores Indici coram Anglis sua exhibent artificia. A sinistris mulier jocolatoria instabilem in arundinem bambi, 30 pedes altam, enisa, ibi suo ipsius aequilibrio sustinetur atque ad numeros musicos simul cum arundine loco movetur. Alia atque alia artificia reliqui quinque jocolatores ostentant. A dextra duae mulieres Indicae super funem saltant, se invicem iteratis vicibus praetereuntes. Una earum fidibus canit, altera manibus tenet duo vasa aquae plena.

Fig. 2. Serpentum domitor.

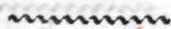
Hic jocolator Indicus colubrum *Najam*, cujus dentes venenosi effracti fuerunt, ad instrumentum musicum, cucurbita excavata et arundine bambi compositum, sursum deorsum moveri jubet. Id quod ostendit, quantopere Musica et in animalia penetret.

Fig. 3. Jocus cum tauro.

Jocolator Indicus supinus humi jacet. Is imponit corpori suo vas ligneum poculo haud absimile, in quod taurus, hanc artem edoctus, quatuor pedibus paulatim ingreditur. Dein jocolator illi vas aliud offert, in quod iterum taurus escendit, et quod jocolator mox priori vasi superimponit. Idem facit et tertia vice. Ad postremum in alto taurus suo ipsius aequilibrio sustinetur.

INDUS KAUKLER.

Az Indusok igen hajlongók és mindenféle testi mozgásokra felette alkalmasok, a' honnan mint equilibristák, és kötelen tántzolók, sok különös mesterségek által megkülönböztetik magokat. A' Jelenvaló Táblán ennek több bizonyosságait láthatjuk.

1. Kép. Egy Indus Kauklerné Fort Georgban.

Madrászban, Fort Georg-nak parádé piatuzán, itt némelly Indus Kauklerek mutogatták mesterségeiket az Anglusok előtt. Balra egy Kauklerné egy szabadon álló 30 láb magas bábushoz szállra félmászott, azon balanzíroz és a' muzsika szerént azzal együtt előbb megy. Az öt más Kauklerek többféle mesterségeket mutatnak. Jobbon két Indus aszfony tántzol a' kötelen, és több ízben elmennek egymás mellett. Az egyik muzsikál, valami húros muzsikán, a' másik két vízzel tele edényt tart a' két tenyerén.

2. Kép. A' Kígyó fzelidítő.

Itt egy Indus egy megfzelidített pipa fzelmes kígyót tántzoltat, a' mellynek ő a' méregtartó fogait kitördelte, a' muzsikája egy üres tökből és egy darab bábushoz áll. Ez is azt bizonyítja, hogy a' muzsika ereje még az állatokba is behat!

3. Kép. Kauklerség a' Bikával.

Itt egy Indus Kaukler fekszik a' földön. Először valami pohár forma fát tesz magára, a' mellyre az ő megtanított bikája lassan lassan mind a' négy lábával felmegy. A' Kaukler másik fát is tart eleibe, a' bika arra is felhág, azomba az Indus az elsőre taszítja. Így tesz a' harmadik fával is. Végére a' bika fennmarad 's balanzíroz.

INDISCHE GAUKLER.

Die Hinduer haben sehr viel Behendigkeit und Gewandtheit in allen Bewegungen des Körpers, und zeigen sich daher auch als Aequilibristen und Seiltänzer, durch eine Menge vorzüglicher Kunststücke aus. Gegenwärtige Tafel gibt mehrere Beweise davon.

Fig. 1. Indische Gauklerinn im Fort George.

Auf dem Parade-Platze des Forts George zu Madras machen hier mehrere Indische Gaukler den Engländern ihre Kunststücke vor. Links ist eine Gauklerinn auf eine unbefestigte, 30 Fuß hohe Bambusstange geklettert, balancirt darauf herum, und bewegt sich selbst nach der Musik mit der Stange fort. Mannigfache Kunststücke führen die fünf andern Gaukler aus. Rechts tanzen zwey Indische Frauen auf dem Seile mehrere Mahle an einander vorüber. Die eine spielt ein Saiten-Instrument, die andere hält zwey ganz vollgefüllte Gefäße mit Wasser in den Händen.

Fig. 2. Ein Schlangenbändiger.

Hier läßt ein Hinduer eine gezähmte Brillenschlange, der er die Giftzähne ausgebrochen hat, nach seinem Instrumente, das aus einem hohlen Kürbisse mit einem Stücke Bambusrohr besteht, sich auf und nieder bewegen. Ein Beweis, wie sehr die Musik auch auf Thiere wirke!

Fig. 3. Gaukelspiel mit dem Stiere.

Ein Indischer Gaukler liegt hier auf dem Boden. Er setzt sich zuerst ein becherförmiges Holz auf den Leib, auf welches sein abgerichteter Stier nach und nach mit allen vier Füßen steigt. Der Gaukler hält ein zweytes Holz vor, der Stier klettert auch auf dieses, während es der Hinduer auf das erste schiebt. So geschieht es auch mit dem dritten Holze. Zuletzt bleibt der Stier oben balancirend stehen.

VOLTIGEURS INDIENS.

Les Indiens mettent une adresse et une agilité étonnante dans tous les mouvements du corps ; aussi l'emportent-ils sur les autres danseurs de corde et équilibristes par une quantité de tours d'adresse qui leur sont propres. Cette planche nous en offre plusieurs preuves.

Fig. 1. Voltigeurs indiens dans le fort George.

La place d'armes du Fort George à Madras est le lieu, où les bateleurs indiens font leurs tours d'adresse aux yeux des anglois. A gauche est une danseuse de corde, qui, après avoir grimpé sur la tige mal assurée d'un bambou de 30 pieds de haut, se balance dessus et se meut elle-même avec la tige au son de la musique. Les autres cinq voltigeurs font tous des tours différents. Deux femmes indiennes se croisent plusieurs fois sans cesser de danser sur la corde. L'une joue d'un instrument à cordes, et l'autre tient dans les mains deux vases pleins d'eau.

Fig. 2. Un Indien qui apprivoise un serpent.

Voici un Indien, qui après avoir enlevé à un serpent à lunettes apprivoisé la dent vénimeuse, le fait mouvoir au son de son instrument, fait d'une citrouille creuse et d'un morceau de bambou. Ce qui prouve combien la musique agit sur les animaux.

Fig. 3. Tours d'adresse avec le taureau.

Un bateleur indien se couche par terre. Il commence par se placer sur le corps un morceau de bois, de la forme d'un gobelet, sur lequel monte peu-à-peu avec ses quatre pieds le taureau dressé à cet effet. Le bateleur lui en présente un second ; le taureau monte aussi sur celui-là, pendant que l'Indien le pousse sur le premier. Il en est de même du troisième bois. Enfin le taureau reste en haut debout et se balance.

Verm. Gegenst. LXXXI. Miscellanea. LXXXI. Melanges. LXXXI.
Fig. 1.

Fig. 2.

MOSCHEAE ET PAGODAE IN INDIA.

Templa Indorùm indigenarum, qui religioni Bramae adhaerent, *Pagodae* dicuntur, templa autem Mahometanorum advenarum *Moscheae*. Utrumquè genus hic pictum videmus.

Fig. 1. Magna Moschea apud Arcotum.

Haec Moschea, vivo lapide constructa, extat apud urbem Arcotum. Porticibus ornata est, ejusque introitus occidentem versus aperitur. Interiora templi, ubi sacerdos orationibus praecit et locos ex *Corano*, sic libri sacri vocantur, praelegit, tapetibus obteguntur, cum alioquin calceos et crepidas exuere moris sit. Ex utroque templi latere exsurgunt turres altae

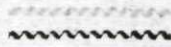
et teretes, quas *minareta* nominant, ex quibus sacerdotes populum ad orationem convocant. Ad sinistram Moscheae conspicitur sepulcrum cujusdam regis sive *Nabobi*.

Fig. 2. Pagoda apud Wira-Mally.

Saxo undique praerupto superimposita est *Pagoda* apud *Wira-Mally* in regno Tanschaurino. In ejusmodi templis gentilitiis, quae turribus pyramidatis, atriis tectis, et porticibus constant, idola asservantur. Solis Brachmanis sive sacerdotibus, qui in propylaeis habitant, adytum ingredi licet, ubi mysteria divini numinis, ut sibi persuadent, revelantur.

HINDOSTÁNI METSETEK ÉS PAGODÁK.

A' tulajdonképpen való Indusok Templomait, a' kik t. i. Brámát vallják Pagodáknak nevezik; az ott megtelepedett Muhamed vallóinak templomait pedig Metseteknek. Mind a' kettőt látjuk imé itt lerajzolva.

1. Kép. Arkotnál a' nagy Metset.

Ez az erős épületű Metset Arkot városánál fekszik; napnyúgot felé nyitva van, és ott boltozatok által van ékesítve. A' belseje, a' hol a' pap imádkozik, és a' Koránból az ő Szent-könyvökből némelly helyeket kiolvas, fönnyegekkel van bévonva, minthogy a' láb-
belit, a' paputsot az ajtóba le kell vetni. Két felől nagy keskeny tornyok vagy *Minarétek*

emelkednek fel, a' mellyből a' pap a' népet imádkozni öfzve hívja. Balra a' Metset mellett látzík egy Nabob sírja.

2. Kép. Egy Pagoda Wira Mallyban.

A' *Wira-Mallyi* Pagoda egy meredek kösziklán fekszik Tanschaur országban. Ezen pogány templomokban, a' mellyek piramis formára épült tornyokból, boltozatokból és öfzlopokból állanak, tartatnak a' bálványok. A' Bramínoknak vagy papoknak, kik ezeknek tornáttzaiban laknak, szabad egyedül a' Szentek szentébe bémenni, a' hol, a' mint ők vélekednek az istenség titkai kinyilatkoztatnak.

MOSCHEEN UND PAGODEN IN HINDOSTAN.

Die Tempel der eigentlichen Hinduer, welche der Religion des Brama anhängen, heißen Pagoden; die der eingewanderten Muhammedaner aber Moscheen. Beyde Arten sehen wir hier abgebildet.

Fig. 1. Grofse Moschee bey Arkot.

Diese massiv gebaute Moschee liegt bey der Stadt Arkot; gegen Abend zu ist sie offen, und durch Schwibbogen verziert. Das Innere, wo der Priester Gebethe hersagt, und Stellen aus dem *Koran*, ihrem heiligen Buche, lieset, ist mit Teppichen belegt, da man die Schuhe und Pantoffeln am Eingange ablegen muß. Zu beyden Seiten erheben sich die grofsen schmalen Thürme oder *Minarets*, von wo die Prie-

ster das Volk zum Gebethe rufen. Links neben der Moschee sieht man das Grabmahl eines Nabobs.

Fig. 2. Die Pagode von Wira-Mally.

Auf einem steilen Felsen liegt die *Pagode von Wira-Mally* im Königreiche Tanschaur. In diesen heidnischen Tempeln, welche aus pyramidalisch gebauten Thürmen, Hallen und Säulengängen bestehen, werden die Götzenbilder aufbewahrt. Die Braminen oder Priester, welche in den Vorhöfen wohnen, dürfen allein das Allerheiligste betreten, wo, wie sie meinen, die Geheimnisse der Gottheit geoffenbaret werden.

MOSQUÉES ET PAGODES DANS L'INDOSTAN.

Les temples des Indous proprement dits, qui suivent la religion de Brama se nomment pagodes; mais ceux des Mahométans, qui s'y sont établis, ont le nom des mosquées. Ces deux espèces sont représentées sur cette planche.

Fig. 1. Grande mosquée près d'Arkot.

Cette mosquée, construite en pierres de taille, se trouve près de la ville d'Arkot. Elle est ouverte du côté du couchant, et ornée d'arcades. Le planché de l'intérieur, où le prêtre récite les prières et lit les passages de l'alcoram, leur livre saint, est recouvert de tapis, parcequ'à l'entrée on est obligé de quitter ses souliers et ses pantoufles. Des deux côtés s'élèvent les

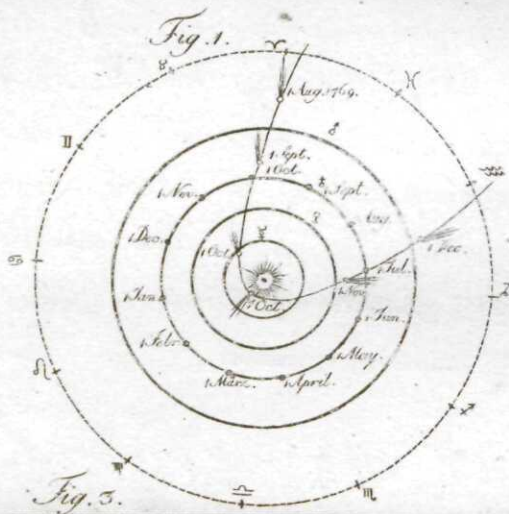
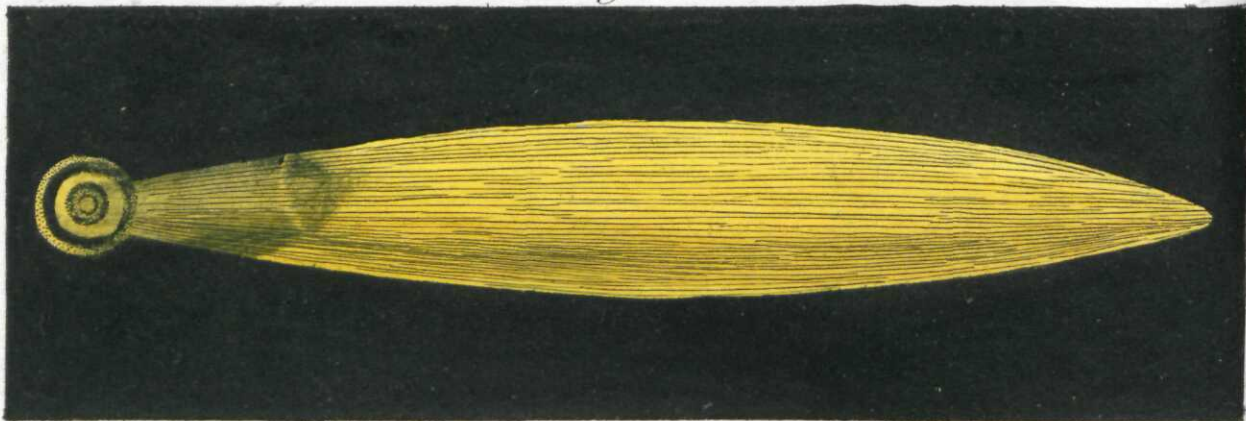
deux grandes tours effilées, ou *minarets*, d'où les prêtres appellent le peuple à la prière. On voit à gauche de la mosquée le mausolée d'un Nabob.

Fig. 2. La pagode de Wira-Mally.

La pagode de *Wira-Mally* est située sur un rocher escarpé dans le royaume de Tanschour. C'est dans ces temples payens, composés de tours pyramidales, de portiques et de colonnades, que l'on garde les idoles. Les bramines ou prêtres, qui habitent dans les avant-cours, sont les seuls qui osent pénétrer dans le saint des saints, où les dieux, disent-ils, révèlent leur secrets.

C O M E T A E.

Cometae numerandi sunt in phaenomenis, effluit, qui si ipse corpus praecedit, *barba*, quae in coelo stellato rarius apparere solent. si illud sequitur, *cauda* vocatur. Posterioris Itaque homines superstitiosi eos tamquam mala speciei (Fig. 2. et 3.) duos cometas depictos omina suspexerunt, stulte credentes, his prae- videmus. Cometes Fig. 3. Dantisci mense Fe- euntibus bella, pestilentias aliaque mala prae- bruario et Martio anni 1661 ab astronomo He- nuntiari. Cometae lumen suum a sole acci- velio fuit accurate observatus. Tertio Februa- piunt, non autem eadem regulari orbita circa rii (A.) discus ejus apparuit luce flava, intus eum gyrantur ut planetae, sed tramite elliptico, subrubicunda. Cauda longior, prope discum angusta et densa, paulatim latior patuit et per- quod non nunquam soli quam proxime acce- lucidior. Sexto Februarii (B.) Hevelius in disco plures observavit maculas; exinde cauda mi- dunt, deinde ab eo longius removentur, ut nor, languidior acutiorque visa est.

Fig. 1. in resecta cometae orbita ob oculos poni videmus. Haec sidera constant corpore rotundo et lucido, unde pellucidus splendor

AZ ÜSTÖKÖSTSILLAGOK.

Az üstökösstsillagok a' tsillagos ég ritka tüne-
 ményei közé tartoznak. A' honnan a' babonás
 emberek azokat eddig roszsz jeleknek vélték,
 és balgatagúl azt hitték, hogy azoknak meg-
 jelenésekből hadak, nyavalyák és más gono-
 szok származnának. Az üstökösstsillagok a' nap-
 tól vezzik világosságokat; de azok nem kifza-
 bott regulás karikában forognak a' nap körül,
 mint a' planéták, hanem ellipfzisben, a' melly
 miatt néha a' naphoz igen közel mennek, az-
 után pedig igen mezfzze távoznak attól, a'
 mint azt az I. Kép alatt, egy üstökösstsillag
 útjának előadott egy részéből látjuk. Ezeknek
 az égi testeknek világító kerek főformájok
 van, a' mellyből világító és általlátzó ságár
 lövellik ki. Ha ez a' ságárzat a' feje előtt
 megy, akkor azt üstökének nevezzük, ha pe-
 dig utánna nyúlik, farkának. A' 2-dik és 3-dik
 Képnél kétilyen utolsó nemü üstökösstsillagot
 látunk lerajzolva. A' 3-dik Kép alatt lévőt
 1661-ben Februarius és Martziusban Hevel Tsil-
 lagvizsgáló látta, és vizsgálta meg Dántzig-
 ből. Februárius 3-dikán a' feje (A.) sárgás vi-
 lágú volt, belől veresetske. A' hozfzú farka
 keskeny de tömött ságárú volt, de lassan
 lassan szélesebb és ritkább lett. Februárius
 6-dikán (B.) Hevel a' fejében némelly foltokat
 vett észre; a' farka most már kisebb volt,
 homályosabb és hegyes.

DIE KOMETEN.

Die *Kometen* gehören zu den seltenen Erscheinungen am gestirnten Himmel. Deswegen sahen abergläubige Menschen sie sonst als Zeichen böser Vorbedeutung an, und meinten thörichter Weise, aus ihrer Erscheinung folgten Krieg, Krankheiten und andere Uebel. Die *Kometen* empfangen ihr Licht von der Sonne; sie bewegen sich aber nicht in eben den regelmäßigen Kreisen um dieselbe, wie die *Planeten*, sondern in einer *Ellipse*, wodurch sie der Sonne bisweilen sehr nahe kommen, dann sich aber weit von ihr entfernen, wie wir bey Fig. 1. in dem Stücke einer *Kometenbahn* versinnlicht finden. Diese *Himmelskörper* bestehen aus einem runden leuchtenden Kopfe oder Kerne; von diesem fließt ein leuchtender, durchsichtiger Schein aus. Geht dieser Schein vor dem Kerne her, so heißt er der *Bart*; folgt er ihm nach, so nennen wir denselben den *Schweif*. Von letzterer Art sehen wir bey Fig. 2. und 3. zwey *Kometen* abgebildet. Der von Fig. 3. wurde im Februar und März 1661 vom Astronomen *Hevel* aus Danzig genau beobachtet. Am 3. Februar (A) erschien der Kern von gellichem Lichte, inwendig etwas röthlich. Der lange *Schweif* war am Kerne schmal und dicht, und wurde allmählich breiter und dünner. Am 6. Februar (B) bemerkte *Hevel* in dem Kerne mehrere Flecken; der *Schweif* erschien jetzt kleiner, schwächer und mehr zugespitzt.

LES COMÈTES.

Les Comètes sont un des phénomènes les plus rares du firmament; aussi les superstitieux les regardoient-ils autre fois comme des signes d'un mauvais présage, et ils avoient *la folie* de croire, que leur apparition annonçoit la guerre, les maladies et d'autres maux. Les comètes empruntent leur lumière du soleil. Loin de décrire des orbites régulières autour de lui comme les planètes, leur mouvement s'exécute dans une ellipse, de sorte que quelquefois elles se trouvent très-voisines du soleil, et quelquefois très-éloignées, comme nous le voyons Fig. 1. dans la parti de la révolution d'une comète représentée ici. Ces corps célestes sont formés d'un noyau rond et lumineux, d'où

se répand une vapeur lumineuse. Quand cette vapeur précède la comète, on l'appelle *barbe*, et *queue* quand elle la suit. Les figures 2. et 3. nous offrent deux comètes de cette dernière espèce. La Fig. 3. fut exactement observée par l'astronome *Hewel* à Danzic pendant les mois de Février et de Mars en 1661. Le 3. Février (A) son disque étoit d'un rouge pâle, mais en dedans plus foncé. Sa longue queue près du noyau étoit étroite et dense, et devint peu-à-peu plus large et moins compacte. Le 6. Février (B) *Hewel* remarqua dans le disque plusieurs taches, la queue parut des lors plus petite, plus faible et plus aigue.

DIVERSES RACES DE CHEVAUX.

De tous les animaux domestiques le cheval est un des plus utiles à l'homme; aussi mérite-t-il que nous cherchions à en connaître plus particulièrement les différentes espèces. Nous avons déjà parlé dans le troisième volume de cet ouvrage du cheval sauvage et du cheval en général.

Cette planche et les cinq autres nous représentent les espèces suivantes, qui sont renommées, savoir: le *frison*, l'*holstenois*, le *danois*, l'*anglais*, le *fiançais*, le *napolitain*, l'*espagnol*, le *hongrois*, le *polonois*, le *turc*, le *russe*, l'*arabe* et le *barbe*.

Fig. 1. Le cheval Frison et Holstenois.

Le *Frison* est grand et gros: il a la tête un peu lourde, le cou fort, le dos large, la croupe large et fendue, la queue basse, les jambes grosses et couvertes de poil.

La tête des chevaux *Holstenois* ressemble ordinairement à celle d'un bœuf; ils ont le poitrail superbe, mais la croupe un peu faible et le sabot trop grand et trop lourd. Ces deux espèces sont plutôt des chevaux de trait que des chevaux de selle. L'humidité du climat et

l'herbe acqueuse, dont ils se nourrissent, leur causent beaucoup de maladies.

Fig. 2. Le cheval Danois.

Il a la tête lourde, le cou gros, le poitrail large, les cuisses longues et basses; cependant la croupe est trop étroite en rapport au poitrail. C'est une espèce de cheval solide et durable, qui de nos jours s'est encore très améliorée, grâce aux soins que se sont donnés des hommes très-versés dans cette matière.

Les chevaux nés blancs, si estimés à juste titre, sont d'origine danoise, et on ne les élève plus que dans les haras du roi. Ils sont remarquables par la blancheur éblouissante de leur poil. Ils sont couleur de chair et tachetés de noir autour de la bouche, du nez et des yeux. Ils ont la barbe bien fournie, les sabots jaunes, la tête assez grande, le front large et un peu courbé. De grands yeux d'un brun foncé avec un bord couleur de chair, tacheté de noir, les caractérisent pareillement. Ils sont très-hauts sur le devant; ils ont les jambes bien placées et bien faites. D'ailleurs ils sont très-ramassés et ils ont la croupe joliment arrondie. Un attelage de chevaux blancs est sans contredit ce qu'on peut voir de plus beau dans ce genre.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

Das Pferd, dieses dem Menschen so nützliche Hausthier, verdient mit seinen verschiedenen Racen oder Arten von uns näher gekannt zu werden; so wie wir im III. Bande unseres Bilderbuches bereits die Abbildung des wilden Pferdes und des Pferdes überhaupt gaben.

Auf dieser und fünf andern Tafeln sehen wir nun folgende berühmte Pferde-Racen abgebildet: Die *Friesische*, *Holsteinische*, *Dänische*, *Englische*, *Französische*, *Neapolitanische*, *Spanische*, *Ungrische*, *Pohlnische*, *Russische*, *Türkische*, *Arabische* und *Barbarische*.

Fig. 1. Das Friesische und Holsteinische Pferd.

Das *Friesische Pferd* ist groß und stark von Körper, hat einen etwas schweren Kopf, starken Hals, breiten Rücken und ein breites gespaltenes Kreuz, mit niedrig angesetztem Schweife. Seine Schenkel sind stark, etwas gerundet und dick mit Haaren besetzt.

Die *Holsteinischen Pferde* haben gewöhnlich Ramsköpfe, das Vordertheil ist gut gebaut, der hintere Theil aber meistens zu schwach; die Hufe sind zu groß und zu schwer. Beyde Arten sind mehr Wagen- als Reitpferde. Das feuchte Klima und das, viel wässrige Theile enthaltende Gras, worin ihre Nahrung

besteht, sind die Ursachen, daß sie vielen Krankheiten unterworfen sind.

Fig. 2. Das Dänische Pferd.

Es hat einen schweren Kopf, starken Hals, breite Brust, lange, niedrige Lenden; sein Kreuz ist im Verhältniß mit der Brust zu schmal. Es ist eine feste, dauerhafte Art von Pferden, die besonders in neuern Zeiten durch anhaltende Bemühungen einiger sachkundigen Männer sehr verbessert worden ist.

Die mit Recht sehr geschätzten weißgeborenen Pferde sind Dänischen Ursprunges, und werden auf den königl. Stutereyen jetzt fast noch allein gezogen. Sie zeichnen sich sehr durch das schönste weißglänzende Haar aus. Um die Augen so wohl, als um den Mund und Nase, sind sie fleischfarbig und mit schwarzen Pünctchen besprengt. Sie haben einen starken Bart; die Hufe sind gelb; der Kopf ist ziemlich groß, hat eine breite Stirn und ist etwas ausgebogen. Ein großes dunkelbraunes Augenpaar mit fleischfarbigem, schwarz betüpfelten Rande characterisirt sie ebenfalls. Der vordere Körper ist sehr hoch, Stellung und Bau der Beine sind regelmäsig und gut. Sie sind übrigens von gedrunenem Bau, und besitzen meistens Theils eine schöne gewölbte Gruppe. Ein Zug weißgeborener ist wohl das Schönste, was man in dieser Art sehen kann.

EQUUS EJUSQUE VARIAE SPECIES.

Fig. 1. Equus Neapolitanus.

Equi hujus speciei sunt grandi corporis habitu, collo collique suffragine carnosis, capite arietino, cruribus altioribus, calcibusque angustis, lumbis mulinis. Sunt porro indolis infidae, malignae atque obstinatae, itaque vecturae quam equitationi aptiores. Qui eorum sunt meliores, educantur in campo Laborino, Tarentino, Barino, in Calabria atque Apulia.

Fig. 2. Equus Hispanicus.

Est nobilis aspectu et magnificus, micans oculis, animum et ardorem spirans, attamen mansuetus et docilis; capite plerumque cras-

siori, non nunquam et arietino, auribus longulis quidem sed bene sitis, rostro non nihil acuto maxillisque angustis, collo robusto sed bene formato densisque pilis et jubis obsito, pectore lato, robusto corporis habitu, ilibus depressis, lumbis longis rotundisque. Crura sunt pulchra, instructa nervis robustis atque agilibus, sed depilia, color ut plurimum castaneus vel niger; rarissime inveniuntur frons albente macula insignis et pedes albi. Equi Hispanici ad catadromum et militiam inprimis sunt idonei. Qui in Andalusia superiore nascuntur, omnium maxime requiri solent; sed et in montibus Cordubae educantur equi statura quidem breves, at robusti, durabiles, valentes atque infatigabiles.

A' LÓ ÉS ENNEK FAJAI.

1. Kép. A' Nápolyi Ló.

Ezek a' lovak nagyok, a' nyakok húsos és a' tsípelyek, a' fejek pedig kosorrú. Súgár lábaik vannak és szük szabású körmeik. Termetek szabása mint az öfzvéréké. Természeti tulajdonságok többnyire hamis, gonofs és makats. Alkalmatosabbak kotsiba, mind lovagolni. Legjobb lovakat tenyésztetnek Terra di Lavora, Otranto, Barri, Calabria és Apulia tájjékain.

2. Kép. A' Spanyol Ló.

Ennek nemes, kevély tekintete van, fizikázó tüzes szemei, tele kedvel és tüzzel 's mégis szelíd és tanítható. A' feje vastagotska szokott

lenni, de azért kossorrúak is vannak köztök, hofzfzatska, de jól álló fülei vannak, a' szájok tsútsos és szük állkaptzájú. A' nyakok ugyan erős szabású de szép formájú és jól bé nőtt szőrrel. Széles szügye van, és valamennyire potrohos teste, mély szabású ágyéka, hofzfzú kerek fartsíkja. A' tzombjai szépek, erős de finom inakkal tele, és nem bojhos. Rendfzerént a' színék gefztenyefzínü (barna pej) vagy fekete. Igen ritkán látni foltos vagy fejeér lábúakat. Ezek lovagolni és hadba az első rangú lovak. Legbetsesebbek a' felső Andalusiai lovak; de a' Cordovai hegyek között is tenyésztetnek lovakat, a' mellyek noha aprók, de erősek, tartósak, tehetősök, és fáraszthatatlanok.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

Fig. 1. Das Neapolitanische Pferd.

Diese Pferde sind groß, haben einen fleischigen Hals und Widerrist und einen Ramskopf. Sie sind etwas hochbeinig und haben enge Hufe. Ihre Kruppe ist wie die der Maulthiere. Ihr Temperament ist meist falsch, boshaft und widerspänstig. Sie sind besser vor den Wagen, als zum Reiten zu gebrauchen. Die besten werden in der Terra di Lavoro, di Otranto, di Bari, in Calabrien und in Apulien gezogen.

Fig. 2. Das Spanische Pferd.

Es hat ein edles, stolzes Ansehen, funkelnde Augen, ist voll Muth und Feuer, und doch zahm und gelehrig. Der Kopf pflegt etwas

dick zu seyn, doch sind auch Ramsköpfe nicht selten; sie haben etwas lange, aber gut ange-setzte Ohren, ein etwas zugespitztes Maul und schmale Kinnbacken. Der Hals ist zwar stark, aber gut geformt und dicht mit Haaren bewach-sen. Es hat eine breite Brust, etwas starken Leib, niedrige Lenden, eine lange runde Kruppe. Die Schenkel sind schön, mit starken losen Seh-nen versehen und nicht behangen. Das gewöhn-liche Haar ist kastanienbraun oder schwarz; äußerst selten findet man Blessen oder weiße Füße. Es sind die ersten Pferde zur Reitbahn und zum Kriegsdienste. Die Ober-Andalusischen werden am meisten gesucht; aber auch in den Gebirgen von Cordova zieht man Pferde, die zwar klein, aber stark, dauerhaft, vermögend, und nicht zu ermüden sind.

DIVERSES RACES DE CHEVAUX.

Fig. 1. Le cheval Napolitain.

Ces chevaux sont grands; ils ont le cou et le garrot charnus, la tête d'un bélier, les jambes un peu longues et les sabots étroits. Leur croupe ressemble à celle des mulets. Ils sont pour la plupart faux, méchants et quinteux. Ils sont meilleurs pour le trait que pour la selle. On élève les meilleurs chevaux à la terra di Lavora, di Otranto, di Bari, dans les deux Calabres et dans la Pouille.

Fig. 2. Le cheval Espagnol.

Il a l'air noble et fier, les yeux étincelants; il est plein de feu et de courage et cependant il est doux et docile. La tête est ordinairement un peu grosse, on en trouve pourtant qui res-

semblent à celle d'un bélier. Les oreilles sont un peu longues mais bien placées, les mâchoires étroites et la bouche est tant soit peu pointue. Le cou est à la vérité gros, mais il est bien formé et orné d'une belle crinière. Il a le poitrail large, le corps un peu gros, l'esquine basse, la croupe longue et arrondie, les cuisses belles, pourvues de nerfs forts et déliés, et sans poil. Son poil est ordinairement noir ou couleur de châtaigne; on en trouve rarement à étoile ou avec des pieds blancs. Ce sont les meilleurs chevaux pour le manège et pour la guerre. Les chevaux de l'Andalousie supérieure sont les plus recherchés; on élève aussi dans les montagnes de Cordoue des chevaux, qui quoique petits, sont très-forts, solides, infatigables et d'un long usage.

DESI SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

Pflanzen. CVI. Plantae. CVI. Plantes. CVI.

ARBOR GARCINIA MANGOSTANA.

~~~~~

Garcinia Mangostana, quae in India orientali insulisque adjacentibus, imprimis in Java nascitur, fert fructus pariter sapos et salubres. Arbor ipsa ad mori altitudinem excre- scens, longa progignit folia et flores rubeos, e summitate frondium prodeuntes. Fructus rotundus, extrinsecus purpureus, parvum ma- lum magnitudine aequat. Cortice exteriori, qui

esculentus non est, detracto, apparet pulpa alba et succulenta, quae in sex toros divisa acinos continet. Haec pulpa habet gratum sa- porem, cumque refrigerans et salubris est, in India frequenter comeditur. Quin contra dysen- teriam aliosque morbos epidemicos medici prae- scribunt *Mangustanam* tanquam antidotum.

~~~~~

A' MANGUSZTÁNFA.

A' Mangusztánfa (*Garcinia Mangostana*) Nap-
keleti Indiában terem, továbbá a' Szomfzéd sára (b) talál, melly belől hat -osztályú, 's
szigeteken, főképpen Jávába, és igen jóizű magok tartója. Ez a' hús kellemetes izű 's In-
egészséges gyümöltse van. A' fája akkora mint diában széltire élnek vele, mivel frissítő és
nálunk az eperfa, hofzfzú levelei vannak és egészséges. Söt magok az Orvosok is rendelik
piros virágai az ágak végein. Kerek gyümöltse a' Mangusztánt orvosság gyanánt a' vérhas és
akkora mint egy kis alma, 's kívülről röt- más dögleletes nyavalyák ellen.
barna színű. Ha a' külső nemehető héjját le-

DER MANGUSTAN-BAUM.

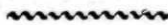

Der *Mangustan-Baum* (*Garcinia Mangostana*) wächst in Ost-Indien, ferner auf den benachbarten Inseln, vorzüglich auf Java, und trägt eine sehr schmackhafte heilsame Frucht. Der Baum erreicht die GröÙe unserer Maulbeerbäume, hat lange Blätter, und trägt rothe Blüten, die an der Spitze der Zweige zum Vorschein kommen. Die kugelförmige Frucht ist so groß als ein kleiner Apfel, und von außen rothbraun von Farbe. Hat man die äußere un-

genießbare Schale abgebrochen, so findet man ein weißes saftiges Fleisch *b.*, welches inwendig in sechs Fächer *a.* getheilt ist, und die Kerne enthält. Dieses Fleisch ist von angenehmem Geschmacke, und wird in Indien häufig genossen, da es sehr erfrischend und gesund ist. Ja selbst bey Ruhren und andern epidemischen Krankheiten verordnen die Aerzte die Mangustane als ein gegenwirkendes Mittel.

LE MANGOUSTAN CULTIVÉ.

Le Mangoustan (*Garcinia Mangostana*) croît dans les Indes orientales, dans les isles voisines, et surtout à Java. Le fruit en est très-sain et savoureux. Cet arbre atteint la hauteur de notre mûrier; il a les feuilles longues et la fleur rouge; on l'apperçoit à l'extrémité des branches. Le fruit en est rond, d'un rouge brunâtre et de la grosseur d'une petite pomme; quand on a enlevé la coquille extérieure, on trouve une chair blanche et fondante *b.*, divisée intérieurement en six rayons *a.*, qui contiennent des pepins. Cette chair est d'un goût très-agréable. On en fait un très-grand usage aux Indes, parce qu'elle est très-raffraichissante et très-saine. Dans les maladies épidémiques, telles que la dyssenterie et autres, les médecins recommandent même le Mangoustan cultivé comme un bon antidote.

VARIAE GRYLLORUM NOSTRATIUM SPECIES.

Fig. 1. 2. 3. *Gryllus domesticus*.

Gryllus domesticus in hominum domiciliis, imprimis in officinis cerevisiariis et pistrinis habitat, ubi latebris gaudens innotescit stridulo sono, quem edit alas inferiores, satis robustas, inter se confricando. Nutritur farina, pane, larido, horumque similibus. Femella in terra ponit ova parvula et subalbida, unde decimo aut duodecimo die pulli grylli enascuntur, prima aetate alis destituti. Leberide aliquoties deposita, tandem alarum vaginae conspiciuntur. (Fig. 2.) Naturali magnitudine apparent in Figura 1. et 3. Alae inferiores membranaceae ultra superiores multum prominent, in cuspidem corneam acuminatae.

Fig. 4. 5. *Gryllus campestris*.

Gryllus campestris in campis et sylvis sub terra degit. A priori specie distinguitur

colore obscuriori et corporis habitu minus concinno, atque insectis minutis ac radicibus vivit. Aequè ac *Gryllus domesticus* alis stridulum sonum edit, qui per aestatem vespertino tempore frequenter in campis auditur.

Fig. 6. 7. *Gryllus gryllotalpa*.

Gryllus gryllotalpa, quem Fig. 6. nympham et Fig. 7. adultum videmus, maxima gryllorum in Germania species, est insectum noxium. Anterioribus pedibus, qui ut in talpa posterioribus robustiores sunt, fodiens cuniculos agit subter humi superficiem, et teneras plantarum radices corrodit. Alae, quibus raro utitur, superiores sunt corneae sed minores, inferiores autem tenues sed majores.

KÜLÖMBFÉLE HAZAI TRÜTSKÖK.

1. 2. 3. Kép. A' Házi Trütsök.

(Gryllus domesticus.)

A' Házi Trütsök az emberek hajlékaiban tartózkodik legörömelebb a' Serföző - és Sütőházokban, a' hol ez a' kuzkókban lakik. Ezt trütskölő hangjáról, melyet alsó szárnyainak öfvedörgölésével támaszt, mindenek ismerik. Elősködik lisztel, kenyérral, szalonnával s a' t. A' nőstény apró fejeres tojasokat tojik a' földbe. Ebből 10, 12 nap múlva búvárnak ki az apró fiók trütsök, melyek eleinte szárnyatlanok. Egynehányszor megvedelvé látzanak már a' szárnyfedelei (2. Kép.) Természeti nagyságában mutatja ezt ez 1. és 3. Kép. Hártyanemű alsó szárnyai a' felsőt meghaladják, és szarunemű hegyek van.

4. 5. Kép. A' Mezei Trütsök.

(Gryllus campestris.)

A' Mezei Trütsök a' földben él a' mezőn és az erőkben. Az elébbentől setétebb szí-

nere és otrómbább formájára nézve különbözik. Él apró bogarakkal, és gyökerekkel. Ez is mint a' Házi Trütsök trütsköl a' mit nyári estvéken a' mezőn hallhatni.

6. 7. Kép. A' Lóbogár.

(Gryllus gryllotalpa.)

A' Lóbogár melyet a' 6. Kép alatt pupában és a' 7-dik alatt megnőtt korában látunk, legnagyobb faja a' Trütsöknek Németországban, és ártalmas bogár. Erős első lábával, melyek a' vakondokéihoz hasonló, tsatornalyukakat ás a' föld színe alatt, és minden gyenge plántagyökereket elrág. Kicsiny felső szarunemű szárnyai és nagy vékony alsó szárnyai vannak, de a' melyeknek ritkán veszi hasznát.

VERSCHIEDENE EINHEIMISCHE GRILLENARTEN.

Fig. 1. 2. 3. Die Hausgrille.

(*Gryllus domesticus*.)

Die *Hausgrille* oder das *Heimchen* hält sich bey den Wohnungen der Menschen, am liebsten in Brau- und Backhäusern auf, wo sie in Schlupfwinkeln lebt, und durch den schwirrenden Ton, den sie durch das Aneinanderreiben der starken Unterflügel hervorbringt, bekannt ist. Sie nährt sich von Mehl, Brot, Speck u. dergl. Das Weibchen legt kleine weißliche Eyer in die Erde; daraus schlüpfen nach 10 bis 12 Tagen die jungen Grillen aus, die Anfangs flügellos sind. Nachdem sie sich einige Mahl gehäutet haben, erblickt man die Flügelscheiden (Fig. 2.). In ihrer natürlichen Gröfse sehen wir sie bey Fig. 1. und 3.; die häutigen Unterflügel ragen über die obere Spitze weit hervor, und haben eine hornartige Spitze.

Fig. 4. 5. Die Feldgrille.

(*Gryllus campestris*.)

Die *Feldgrille* lebt in der Erde auf Feldern und in Waldungen. Sie unterscheidet sich von

der vorigen durch ihre dunklere Farbe und plumpere Gestalt, und lebt von kleinen Insecten und Wurzeln. Sie macht, wie die Hausgrille, mit den Flügeln das zirpende Getöse, welches man an Sommerabenden auf den Feldern häufig hört.

Fig. 6. 7. Die Maulwurfsgrille.

(*Gryllus gryllotalpa*.)

Die *Maulwurfsgrille*, welche wir Fig. 6. als Nympe und Fig. 7. ganz ausgewachsen sehen, ist die größte Grillenart in Deutschland, und ein schädliches Insect. Mit ihren starken maulwurfsähnlichen Vorderfüßen gräbt sie leichte Gänge durch die Oberfläche der Erde, und nagt alle zarte Wurzeln der Pflanzen ab. Sie hat kleine hornartige Oberflügel und große dünne Unterflügel, deren sie sich aber selten bedient.

DIVERSES ESPÈCES DE GRILLONS INDIGÈNES.

Fig. 1. 2. 3. Le grillon domestique.
(*Gryllus domesticus*.)

Le grillon domestique se tient près des habitations des hommes; il se plaît surtout dans les brasseries et boulangeries; il vit dans des coins ou trous, et il est très-connu par le son aigu, qu'il produit par le frottement de ses ailes de dessous. Il se nourrit de farine, de pain, de lard et autres. La femelle pond dans la terre de petits oeufs blanchâtres, d'où sortent, dix à douze jours après, les petits grillons, mais sans ailes. Ce n'est qu'après avoir mué plusieurs fois, qu'on en aperçoit la séparation (fig. 2.) Les fig. 1. et 3. nous les représentent dans leur grandeur naturelle; les ailes inférieures, qui sont membraneuses, dépassent de beaucoup les supérieures, et ont la pointe cornée.

Fig. 4. 5. Le grillon des champs.
(*Gryllus campestris*.)

Le grillon des champs vit sous la terre dans les champs ou dans les forêts. Il se

distingue du précédent par sa couleur brune et par sa forme hideuse, et se nourrit d'insectes ou de racines. Comme le grillon domestique il fait avec ses ailes le son aigu que l'on entend fréquemment dans les soirées d'été à la campagne.

Fig. 6. 7. Le grillon taupe.

(*Gryllus gryllotalpa*.)

Le grillon taupe, que la fig. 6. nous représente comme nimphe, et la fig. 7. parvenu à sa parfaite croissance, est le plus grand des grillons connus en Allemagne, et un insecte pernicieux. Il creuse très-facilement avec ses pattes de devant, qui ressemblent à celles d'une taupe, des conduits sur la surface de la terre, et va ronger les racines encore tendres des plantes. Ses ailes supérieures sont petites et corneuses; les inférieures sont grandes et minces, mais il en fait rarement usage.

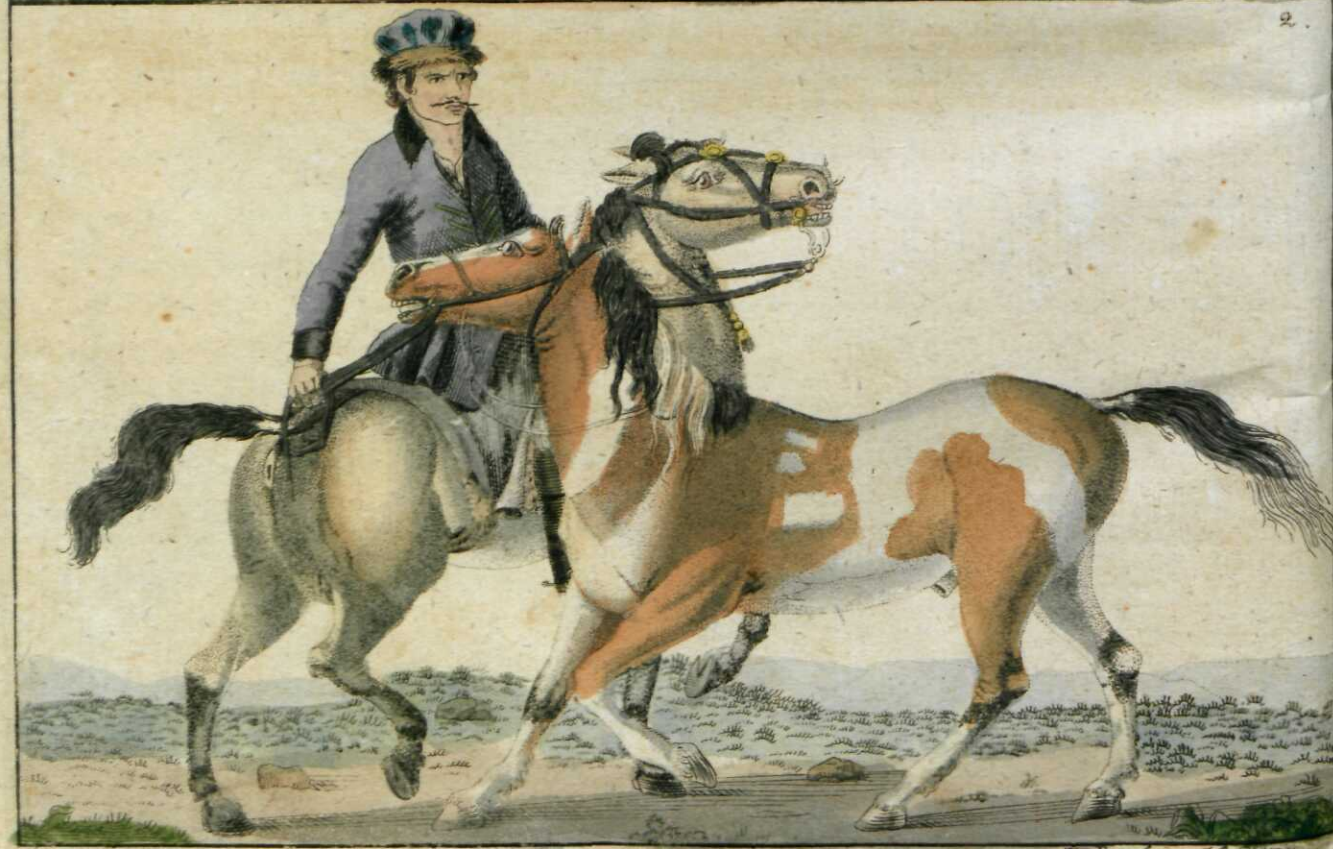

1.

2.

EQUUS EJUSQUE VARIAE SPECIES.

Fig. 1. Equus Hungaricus.

Haec species est statura mediocri, capite crassiori, naribus angustis, longiori corpore, sed femoribus firmis. Genus robustum et durable, ac sustinendis, licet vili nutriatur pabulo, magnis laboribus aptum.

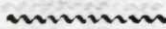
Fig. 2. Equus Polonicus.

Plerique hujus generis equi in parte Russica et Austriaca Polonici quondam regni edu-

cantur. Ut plurimum minores quam majores, si maxillas crassiores excipias, sunt capite satis bene formato. Maxima ex parte sunt collo cervino, sed dorso robusto rectoque; ilibus firmis et brevioribus, lumbis pulchris paulumque acutis, cauda, quam arcuatam portant, eleganter posita, femora eorum sunt tenuia quidem et parum pilosa, sed robusta. Equi hujus prosapiae utilitate praecellunt, si continua domini bonitate et convenienti tractatione indolem pavidam et meticulosam desueverunt.

A' LÓ ÉS ENNEK KÜLÖMBFÉLE FAJAI.

1. Kép. A' magyar Ló.

Ezek a' lovak középfaj nagyságúak, nehezske fejük, és szük orrlyukúak. Derékba hofszak; de jó tzombosok. Ezek lovagolni jók és tartósak; 's kevés eleség mellett is sokat kiállanak.

2. Kép. A' lengyel Ló.

Legtöbb lovat szaporítanak régi Lengyelországnak Orosz és Aufztriai bírtok alatt lévő részeiben. Ezeket általjában inkább lehet ki-

tsíny mint nagy lovaknak mondani; a' fejek pedig, azt kivévén, hogy az állkaptzájok nagyotska, meglehetős jó szabású. Többnyire szarvasnyakúak, de a' hátok erős, egyenes; a' tomporájok rövid, fartsikájok szép, hegyesetske, jól benöve farkal, és ezt valamennyire felemelve hordják; a' tzombjaik nem vastagok ugyan kevés szőr van rajtok, de izmosok. Ezek különösen hasznavehető lovak, ha hogy egyfaj a' velek való hofszas és helyes jól bánás által szilajságokat és félénkségeket elvesztették.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

Fig. 1. Das Ungrische Pferd.

Diese Pferde sind vom Mittelschlage, haben etwas schwere Köpfe, und enge Nasenlöcher. Sie sind lang von Leibe, haben aber gute Schenkel. Es sind gute, dauerhafte Reitpferde, die bey geringer Nahrung große Strapazzen ertragen.

Fig. 2. Das Pohnische Pferd.

Die meisten Pferde werden in dem Russischen und Oesterreichischen Antheile des ehemaligen Königreiches Pohlen gezogen. Sie sind

im Ganzen mehr klein als groß; ihr Kopf ist außer den etwas starken Kinnbacken ziemlich gut geformt. Sie sind größten Theils hirschköpfig, haben aber einen starken geraden Rücken, starke, kurze Lenden, eine schöne, etwas spitzige Kruppe mit gut angesetztem Schweife, den sie im Bogen tragen; ihre Schenkel sind fein, wenig behaart, aber kraftvoll. Es sind ausnehmend brauchbare Pferde, wenn sie durch anhaltend gute und zweckmäßige Behandlung ihr scheues und furchtsames Wesen verloren haben.

DIVERSES RACES DE CHEVAUX.

Fig. 1. Le cheval hongrois.

Ces chevaux sont d'une taille moyenne; ils ont la tête un peu lourde, les narines étroites, le corps allongé et de bons jarrets. Ce sont des chevaux solides, qui soutiennent les plus grandes fatigues, quoiqu'on ne leur donne qu'une chétive nourriture.

Fig. 2. Le cheval polonois.

La plupart de ces chevaux s'élèvent dans les parties russe et autrichienne du ci-devant

royaume de Pologne. Ils sont en général plus petits que grands. A l'exception des mâchoires, qui sont un peu fortes, ils ont la tête bien formée, le cou d'un cerf, le dos fort et droit, l'esquine courte et forte, la croupe jolie, quoique un peu effilée, la queue bien placée, qu'ils portent en voussure, les jambes fines, nerveuses et peu velues. Cesont des chevaux ombrageux et peureux, mais quand on sait leur faire perdre ces défauts, ils sont d'un usage infini.

EQUUS EJUSQUE VARIAE SPECIES.

Fig. 1. Equus Turcicus.

Equo Arabico, Persico et Tartarico ortus, multa cum his habet communia. Hujus generis equi sunt robusti, leves, alacres et facili habitu; facile ferunt labores, quin valetudinis suae aliquid incommodi contrahant, atque ad magnam vivunt senectutem. Itaque ajunt, eos non mori senes, cum nec ipsa quidem senecta illorum virtutibus aliquid demat. Turcae equos ferrare solent peculiari genere solearum, nempe lamina ferrea, quaquaversum cum calce aequae rotunda, retrorsum autem ad musculus pedis obtusum in apicem exeunte. In media lamina est apertura rotunda, loculi autem clavorum sunt minus quadrati quam rotundi.

Fig. 2. Equus Russicus.

Equus Russiae indigena praecipue in Magna Russia quaerendus est. Statura ejus, haud quidem pulchra, est mediocri altitudine, caput robustum et carnosum, frons plana, oculus languidus, collum breve crassumque, pectus latum, lumbi robusti, crura multum pilosa, calx planior quam elevatior, cauda et jubae longae. Indoles est mitis, morigera et docilis. Equi hujus prosapiae, imprimis apti ad vecturam et durabiles, itinera 100 miliarium et ultra brevi tempore emetiuntur, adversus quamvis coeli intemperiem obdurati.

A' LÓ ÉS ENNEK KÜLÖMBFÉLE FAJAI.

1. Kép. A' török Ló.

Ez, az arábiai, persiai és tatár lótól származik, a' honnan azzal sokban megegyez. Ezek erősek, könnyűk, elevenek, jó lehegők, mindent könnyen kiállanak sérelmek nélkül az egészségeknek, és igen sokáig élnek. A' honnan ezekről a' lovokról azt szokták mondani; „a' török ló vén korában is fiatal,” minthogy fiatal elevevényeket vén korokban sem vesztek el. A' Törökök a' lovaikat különös vassal patkolják meg, mellyek egy darab lapos vasból állanak, elől és oldalt patkó kerekességük de hátul a' bötök felé tompa hegyű a' végek. A' patkó közepe üres vagy lyukas; a' fzeglyukak rajta kereknek inkább mint négyfzegűek.

2. Kép. Az orosz Ló.

Az igazi orosz lovat főképpen Nagy Oroszországban kell keresni. Ennek a' termete nem szép, középferű nagy, a' feje jókora és húsos, a' homloka lapos, a' izeme lassú, a nyaka rövid vastag, a' szügye széles, tsipeje erős izmos, a' lábai igen szőrösök, a' körme lelapúlt, a' farka és serényje hosszú. Természeti tulajdonságára nézve szelíd, engedelmes és tanítható. Ezek különösen derék és tartós húzó v. igás lovak, a' mellyek 100 's több mértföldet is rövid idő alatt elmennek, és az időnek minden visszontagságait kiállják.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

Fig. 1. Das Türkische Pferd.

Es stammt von dem Arabischen, Persischen und Tartarischen ab, und hat deshalb vieles mit denselben gemein. Sie sind kraftvoll, leicht, lebhaft und von gutem Athem, ertragen alle Strapazen leicht, ohne Nachtheil für ihre Gesundheit, und werden sehr alt. Man pflegt deswegen von diesen Pferden zu sagen: „Sie sterben, ohne alt geworden zu seyn,“ indem selbst das Alter ihnen nichts von ihren Vorzügen raubt. Die Türken beschlagen ihre Pferde mit einer eigenen Art von Eisen, die aus einer eisernen Platte besteht, welche vorn und an den Seiten die Rundung des Hufes hat, und hinten an dem Ballen sich in eine stumpfe Spitze endigt. In der Mitte hat diese Platte

eine runde Oeffnung; die Nagellöcher sind mehr rund als viereckig.

Fig. 2. Das Russische Pferd.

Das einheimische Russische Pferd muß vorzüglich in Groß-Rußland gesucht werden. Seine Statur ist nicht schön, vom Mittelschlage, der Kopf ist stark und fleischig, die Stirn platt, das Auge phlegmatisch, der Hals kurz und dick, die Brust breit, das Kreuz stark, die Beine sehr mit Haaren bewachsen, der Huf mehr flach als erhaben, der Schweif und die Mähne lang. Sein Charakter ist fromm, folgsam und gelehrig. Es sind besonders treffliche, dauerhafte Wagenpferde, welche Reisen von 100 und mehr Meilen in kurzer Zeit zurücklegen können, und gegen jede Abwechslung der Witterung abgehärtet sind.

DIVERSES RACES DE CHEVAUX.

 Fig. 1. Le cheval turc.

Il descend des chevaux arabes, persans et tartares, aussi participe-t-il de la nature de ces trois races. Il est robuste, léger, vif; il a la respiration facile, supporte aisément toutes les fatigues sans que sa santé s'en altère. On dit aussi de ces chevaux qu'ils meurent sans avoir vieilli, parceque l'âge ne les prive d'aucune de leurs qualités. Les turcs fèrent leurs chevaux avec une espèce de fer qui leur est propre. C'est une plaque de fer, qui sur le devant et sur les côtés est ronde comme le sabot, et se termine sur le derrière en une pointe émoussée. Cette plaque a dans le milieu une

ouverture ronde. Les estampures sont plus rondes que carrées.

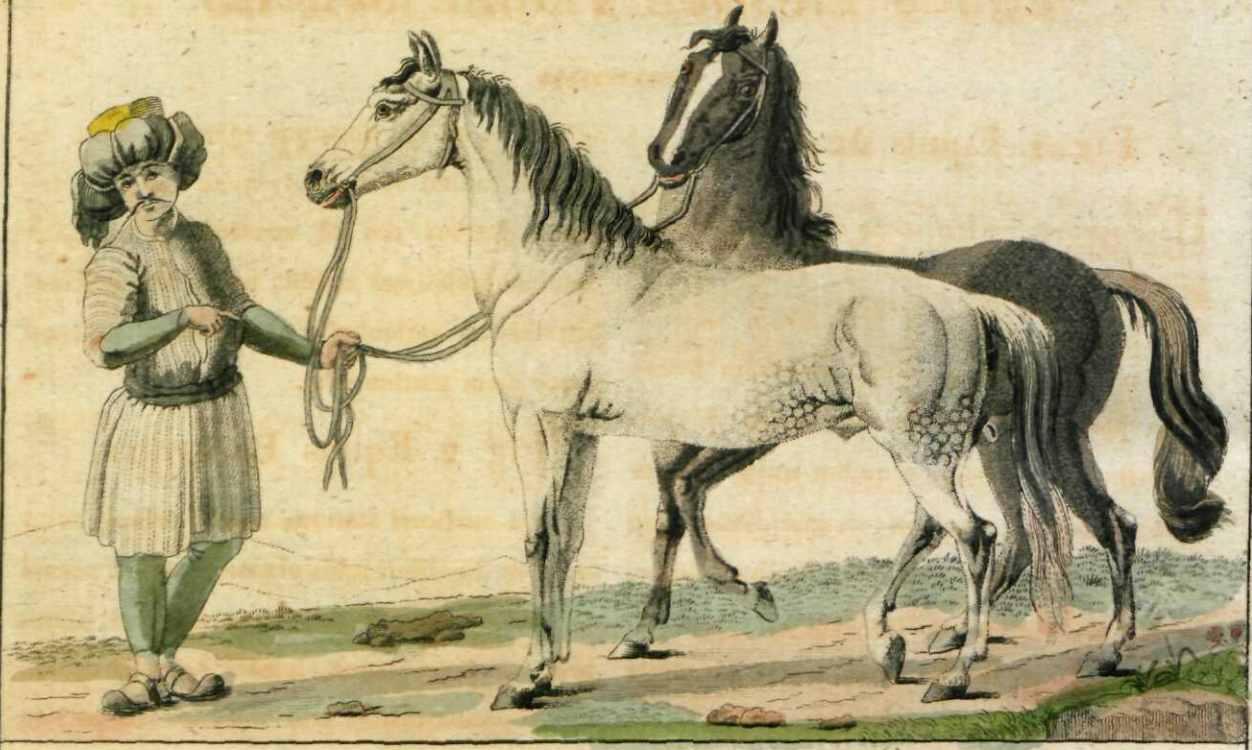
Fig. 2. Le cheval russe.

C'est dans la grande Russie que se trouve principalement le cheval indigène. Sa stature n'est pas belle; il est de moyenne grandeur; il a la tête grosse et charnue, le front uni, l'oeil flegmatique, le cou court et gros, le poitrail large, la trousse forte, les jambes très-velues, le sabot plus plat qu'élevé, la queue et la crinière longue. Il est doux et docile. C'est un excellent cheval de voiture, qui fait en peu de tems des voyages de 100 milles et plus, et qui est à l'épreuve de l'intempérie de l'air.

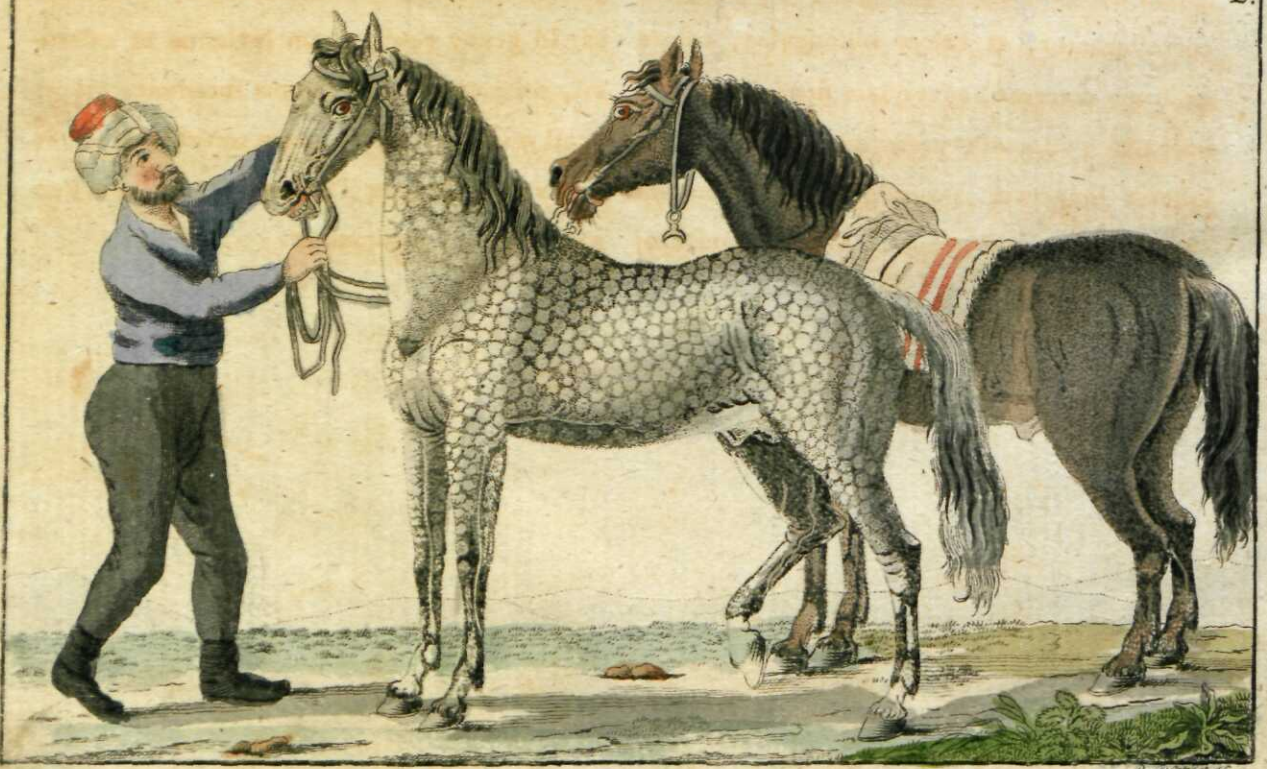

1.

2.

EQUUS EJUSQUE VARIAE SPECIES.

Fig. 1. Equus Arabicus.

Haec species, perfectissima et nobilissima sui generis, est mediocri statura, ejusque longitudo de more non nihil altitudinem superat. Inprimis capite distinguitur, est enim fronte recta planaque; auribus majusculis quidem sed bene sitis; oculis, e quibus mitis quidam ardor resplendet, pulchris et grandibus, naso recto naribusque amplioribus. Collum eleganter formatum supra suffraginem paululum exsectum est, et lumbis rectis atque eleganter rotundatis cauda eleganter est insita. Crura tenuia musculis nervisque fortibus praeprimis corroborantur, et calces oblongulae, colore ex fusco cinerae, sunt quam firmissimae. Ob insignem levitatem et perseverantiam sine noxa labores longorum atque iteratorum itinerum sustinet. Jam pulli a pueris Arabum conscensi

agitantur, ac diu noctuque ephippiis strati ei vivendi rationi adsuefiunt, quae una cum reliquis dotibus eos ad venatum et militiam omnium aptissimos reddit: quam famae celebritatem ab antiquissimis temporibus ad hanc usque diem sustinuerunt.

Fig. 2. Equus Barbaricus.

Est mediocri statura, capite ovino, collo tenui ac brevibus jubis ornato, scapulis macris quidem attamen rectis, dorso eleganti, ilibus brevibus robustisque, lumbis longulis caudaque superius insita; cruribus nervosis at longis, et calcibus, ut Arabum equi, longiusculis. Id genus equi, quam levissimi et celerissimi, primum quidem pigrius incedunt, ast incitati mox ostendunt, quam sint robusti quamque validi. Praeter Tuniseos Marocani et Fezani maximo aestimantur.

A' LÓ ÉS ENNEK KÜLÖMBFÉLE FAJAI.

1. Kép. Az arabs Ló.

Ez, a' melly legtökéletesebb és legnemesebb a' maga nemében, középszerű nagyságú, és a' hofzfza többnyire a' magasságát meghaladja. Ennek fő megkülömböztető jele a' feje; a' homloka egyenes, síma; a' fülei nagyotskák, de jól állanak; a' szemei szépek, nagyok, mellyek szelíden tüzelnek; az orra egyenes tágan kinyiltt orrlyukakkal. Szépen formált nyaka egy kevésbé ki van völgyelve a' szügye tövében; az egyenlő kerekded farán pedig a' farka igen jó szabású. Súgárzabású tzombjokat a' benne lévő izmos inak különösen erősekké teszik; és a' hofzfzúkás feketeszürke körnök felette kemény és tartós. Ez a' ló igen könnyű és tartós, és a' hofzfzas 's gyakran megújított útazásnak terheit is kára nélkül elviseli. Tsikó

golnak rajtok, éjjel nappal nyereg alatt vannak, 's hozzá szoknak, a' melly ofztán őket, több tulajdonságaikkal együtt a' legderekabb vadász-és hadi paripákká teszi; melly híreket neveket a' legrégibb idők óta fenntartották.

2. Kép. A' barbariai Ló.

Ezt németül így is nevezik Barbe. Középszerű nagy, juhfejű, vékony, rövid serényű nyaka, sovány de merő vállalai, szép háta, rövid erős tomporája, hofzfzúkás fartsontja mélyen belénött farkával; a' tzombjai izmosak erősek, de hofzfzas szabású; a' körmeik pedig, mint az arabs lóvakéi hofzfzúkások. Ezek igen könnyű és futós lovak, eleinte ugyan lassan indulnak, de ha neki tüzelődnek, hamar kimutatják erejüket és tehetségeket. A' Túnisi lovak után legtöbbré betsülik a' Marokkói és Fetzi lovakat.

DAS PFERD MIT SEINEN VERSCHIEDENEN RACEN.

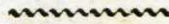

Fig. 1. Das Arabische Pferd.

Dieses, als das vollkommenste und edelste seiner Gattung, ist von mittlerer Größe, und seine Länge beträgt gemeinlich etwas mehr als seine Höhe. Sein Hauptunterscheidungszeichen ist der Kopf; es hat eine gerade, glatte Stirn; die Ohren sind zwar etwas groß, aber gut angesetzt; es hat schöne große Augen, aus denen ein frommes Feuer leuchtet, und eine gerade Nase mit weit geöffneten Nasenlöchern. Der schön geformte Hals hat einen kleinen Ausschnitt dicht am Widerriste, und an dem geraden, schön gerundeten Kreuze ist der Schweif gut angesetzt. Die feinen Schenkel erhalten durch die kräftigen Muskeln und Sehnen eine vorzügliche Stärke, und die länglichen Hufe von schwarzgrauer Farbe haben eine sehr feste Consistenz. Es hat viel Leichtigkeit und Dauer, und erträgt ohne Nachtheil die Beschwerden langer und oft wiederholter Märsche. Als Fohlen schon werden sie von den Kindern der Araber geritten, bleiben Tag und Nacht ge-

sattelt, und gewöhnen sich an eine Lebensart, die sie, verbunden mit ihren übrigen Vorzügen, zu den vorzüglichsten Jagd- und Kriegspferden macht; welchen Ruhm sie von den ältesten Zeiten her behauptet haben.

Fig. 2. Das Barbarische Pferd.

Es wird durch Verkürzung des Wortes auch *Barbe* genannt, ist von mittlerer Größe, hat einen Schafskopf, einen dünnen, mit kurzen Mähnen besetzten Hals, magere, aber steife Schultern, einen schönen Rücken, kurze starke Lenden, ein etwas langes Kreuz mit hochangesetztem Schweife; seine Schenkel sind kraftvoll, aber lang gefesselt, und die Hufe, so wie bey dem Araber, etwas länglich. Diese Pferde sind sehr leicht und schnell, gehen zwar anfänglich etwas träge, wenn sie aber angefeuert werden, so zeigen sie sehr bald, wie stark und vermögend sie sind. Nächst denen aus Tunis werden die aus Marocco und Fez am meisten geschätzt.

DIVERSES RACES DE CHEVAUX.

Fig. 1. Le cheval arabe.

Celui-ci, le plus noble et le plus parfait de son espèce, est de taille moyenne, et sa longueur l'emporte un peu sur sa hauteur. Son caractère est sa tête: il a le front droit et uni, les oreilles un peu longues mais bien placées, des yeux grands et beaux, dont jaillit le feu, le nez droit avec des narines très-élargies. Son cou très-bien formé a une petite échancre près du garrot; et sa queue tient à une superbe croupe. Ses jarrets formés de muscles et de tendons sont extrêmement forts, et ses sabots ovales d'un brun foncé sont d'une consistance très-durable. Il est léger, d'un long usage, et soutient parfaitement les fatigues d'une marche longue, pénible et souvent répétée. Ils ne sont encore que poulins, que les enfants des Arabes les montent; ils restent sellés nuit

et jour, et s'habituent à un genre de vie, qui joint à leurs autres qualités, les rend les meilleurs chevaux de chasse et de guerre, réputation qu'ils ont conservée depuis les siècles les plus reculés.

Fig. 2. Le cheval barbe.

Ce cheval, d'une hauteur médiocre, a la tête d'un mouton, le cou mince avec une courte crinière, les épaules maigres mais fermes, le dos superbe, l'esquive courte et forte, la croupe un peu longue, la queue placée un peu haut, les cuisses fortes et longues, et le sabot ovale comme celui des arabes. Ces chevaux sont d'une légèreté et vitesse incroyables; d'abord ils sont paresseux, mais dès qu'on les anime, ils déploient bientôt toute leur force. Après ceux de Tunis, les chevaux de Maroc et de Fez sont les plus recherchés.

Fig. 1.

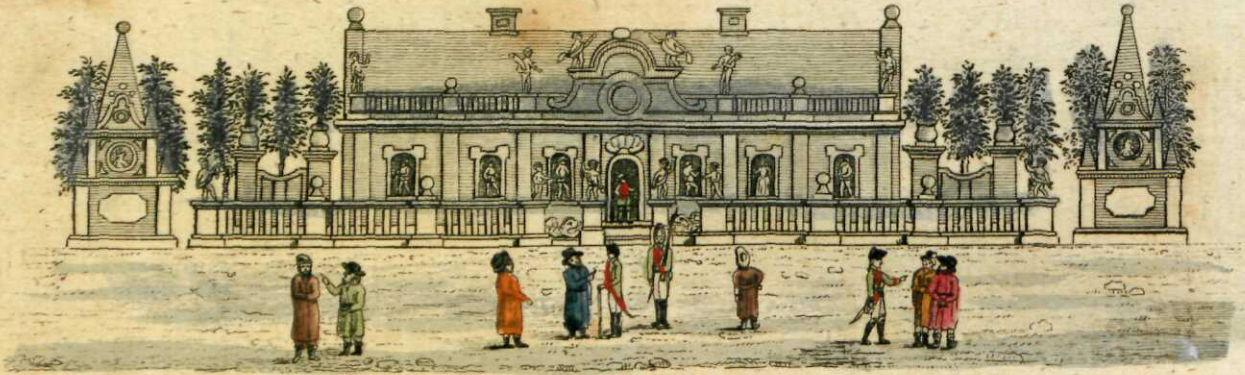

Fig. 2.

Fig. 4.

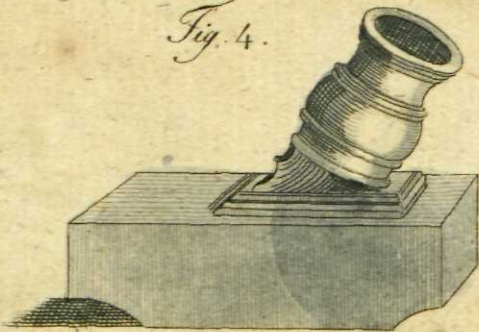
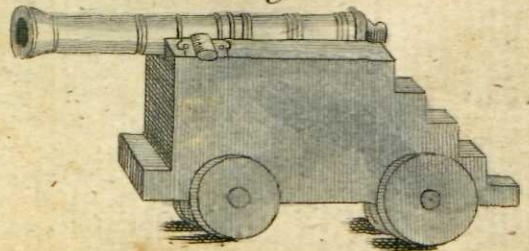

Fig. 3.

PALATIUM E GLACIE AD AMNEM NEWAM APUD PETROPOLIM CONSTRUCTUM.

In hoc orbis picti volumine No. 15. naturam praesentatum videmus, quinquaginta duos et glaciei jamjam cognovimus atque e glacie par- dimidium pedem longum, ad 16 pedes latum- vum palatium, quod hic depictum videmus, et viginti altum. Omnia ejus ornamenta, quin- aedificatum fuisse audivimus. Id quod Petro- et statuae, erant e glacie fabricata. Ad introi- poli severa illa anni 1740 hieme, regnante im- tum positierant duo delphini (Fig. 2.) noctu- peratrice Anna factum est. Jam mense No- quasi flumina naphthae ardentis evomentes. vembri anno 1739 primum constructionis ten- Juxta erant tormenta et mortaria bellica (Fig. tamentum fieri coeptum est in congelato Newae 3. 4.) e glacie tornata, quae modica pulveris flumine, cujus glacies, oneri ferendo impar, pyriidosi explodebantur. In ipso palatio in- curvata desedit. Mox deinde in continenti in- venebantur complura conclavia cum mensis, ter castellum praefecturae rei maritimae et pa- sellis, horologiis aliisque supellectilibus e gla- latium hibernum constructio iterum tentata ce fabrefactis. Quod memorabile palatium feliciter cessit. Quadrata fragmina, quae glacie complures menses usque ad exeuntem Martium excisa fuerant, aqua superinfusa et mox conge- anni 1740 duravit, deinde autem ingruente lascente quam firmiter conjungebantur, atque mitiori coeli temperie paulatim contabuit.

ita e glacie ortum est palatium, quod Fig. 1. re-

A' PETERSBURGI JÉGPALOTA A' NÉVÁN.

Láttuk már ezen Képeskönyv XI-dik Darabjának 15-dik számja alatt, miénn álljon a' jégnek természeté, és hogy jégből még palotát is építettek, a' mellyet imé itt lerázolva látunk. Ez történt az 1740-dik esztendőbel kemény télben Petersburgban, Anna Császárnéuralkodása alatt. Már 1739-ben próbáltak volt abefagyott Néva vizére építeni, de a' mellynek jége a' terhet nem bírta, és behajlott. Tsak hamar azután újra hozzáfogtak az éítéshez, a' szárazon az Admirális kastélyára és a téli palota között, a' mellyet tökéletességre is rittek. A' kotzkára kivágot 's egymásra rakott jégdarabokat vízzel öntözték, a' melly egybe megfagyott, és azokat egybefoglalta; 's így épült az a' jégpalota, mellyet az I. Kép alatt látunk, 's mellynek hosszfa 52 1/2, szélessége 16, a' magassága pedig 20 lábnyi volt. Ennek minden tzirádái, sőt még az ofzlop bálványai is jégből voltak. A' bójárásnál két Delfin feküdt (2. Kép.), mellyek éjjel egö naftát okádtak. Ezek mellett ágyúk és mozsarak valának helyhetve (3., 4. Kép.), ezek is mind jégből faragva és fúrva, úgy hogy ezekből néha löttek is, tsak puskaporral. Belöl a' palotába több szobák találtattak, asztalokkal, székekkel, órákkal és más házi eszközökkel, mind jégből, kirakva. — Ez a' nevezetes jégpalota tartott egy néhány hónapig, míg végre Mártzius vége felé 1740-ben, a' lágy idő lassan lassan öfzvedöntötte.

DER EISPALLAST AUF DER NEWA ZU ST. PETERSBURG.

Wir lernten in diesem Bande No. 15 unseres Bilderbuches bereits die Natur des Eises kennen, und daß man aus Eis selbst einen kleinen Pallast gebauet habe, den wir hier abgebildet sehen. Dieses geschah im strengen Winter 1740 in Petersburg, unter der Regierung der Kaiserinn Anna. Schon im November 1739 versuchte man den ersten Bau auf dem gefrorenen Newa-Strome, dessen Eis aber die Last nicht tragen konnte, und sich zu biegen anfing. Doch bald darauf wiederholte man auf dem festen Lande zwischen dem Fort der Admiralität und dem Winterpalaste den Bau, und dieser gelang vollkommen. Die aus Eis gehauenen Quaderstücke wurden durch darauf gegossenes Wasser, welches sogleich gefror, fest verbunden, und so entstand

der *Fig. 1.* abgebildete Eispallast, dessen Länge 52 $\frac{1}{2}$, die Breite etwa 16, und die Höhe 20 Fuß betrug. Alle daran befindliche Verzierungen, die Bildsäulen sogar, waren von Eis. Am Eingange lagen zwey Delphine (*Fig. 2.*), die des Nachts Ströme von brennender Naphtha aussprühten. Daneben waren Kanonen und Mörser (*Fig. 3. 4.*) ganz aus Eis gedreht, aus denen mit schwacher Pulverladung sogar geschossen wurde. Im Innern des Pallastes fand man mehrere Zimmer mit Tischen, Stühlen, Uhren und anderen Geräthschaften, sämmtlich aus Eis gearbeitet. — So blieb dieser merkwürdige Eispallast mehrere Monate lang bis gegen Ende des März 1740 stehen, wo ihn die gelindere Witterung nach und nach zertrümmerte.

PALAIS DE GLACE CONSTRUIT À ST. PÉTERS- BOURG SUR LA NÈVE.

~~~~~

Nous avons déjà vu dans ce volume No. 15 de notre Portefeuille, quelle est la nature de la glace, et qu'elle avoit même fourni les matériaux nécessaires à la bâtisse du palais, que nous représente cette planche. Il fut bâti à St. Pétersbourg, sous le règne de l'impératrice Anne, en 1740, année, où l'hiver fut si rigoureux. On essaya, dès le mois de novembre 1739, de le bâtir sur la Nève, mais la glace affaissée sous un poids si énorme, se mit à plier. Peu de tems après, on en fit cependant, sur la terre ferme entre l'amirauté et le palais d'hiver, un second essai, qui réussit à merveille. Pour cimenter les carreaux de glace, qu'on avoit taillés, on versa dessus de l'eau, qui, gelant tout de suite, les joignit parfaitement; ainsi s'éleva le palais de glace (*Fig. 1.*) ayant 52 $\frac{1}{2}$ pieds de long, sur 16 de large, et 20 de hauteur. Tous les ornemens et même les statues étoient de glace. On avoit placé à l'entrée deux dauphins, qui vomissoient la nuit des torrents de naphte brulante. A côté étoient des canons et des mortiers de glace, dont on fit plusieurs décharges; on eut seulement la précaution de n'employer qu'une légère charge de poudre. L'intérieur étoit divisé en plusieurs appartemens, et tous les meubles, tels que tables, chaises, pendules etc., étoient absolument de glace. Ce palais si digne d'admiration se conserva jusqu'à la fin du mois de mars 1740, où la saison s'étant radoucie, il croula peu à peu.

~~~~~

Verm. Gegenst. FC. Miscellanea FC. Melanges FC.

Fig. 1.

Fig. 2.

MORES ET VESTITUS COCHINSINENSIVM.

Memorabilibus Asiae orientalis regionibus adnumeranda est Cochinsina, a Lusitanis seculo decimo sexto detecta, quae regio respectu morum et vestituum multa habet communia cum finitimis Sinensibus.

Cochinsinenses deum *Buddham* sive *Foum* adorant, suntque idololatrae. Idolis suis primitias gregum frugumque sacrificare solent. In Fig. 1. repraesentatum videmus ejusmodi sacrificium, quod deo *Foo* offertur. Super arborem, quam ficum Indicam vocant, sedet incista clathrata idolum informe, ex ligno factum. Rustici cochinsinenses accesserunt, atque apposita scala, quae ex arundine Bambi componitur, idolo oryzam sacrificant. Sacerdos,

vestem longam flavamque indutus, precibus praedit.

Fig. 2. Globus Cochinsinensium.

Cochinsinenses sunt hominum genus mite ac benignum, Sinensibus quidem in multis similes, vestitu tamen victuque simplicius. Mulieres induuntur tunica erioxylina et femoralibus amplis, et cum festi sunt dies, aliis super alia inductis. Viri vestiuntur amiculo breviori et braccis turgentibus. Pedes sunt nudi, caput autem vel circumvolvitur linteis albis in modum tiaræ Turcici, vel petaso variae formae tegitur. Milites, qui sunt ad dextram, armati sunt scuto atque acinace.

COCHINCHINAI SZOKÁSOK ÉS VISELETEK.

Napkeleti Ázsiának nevezetes tartományjai közé tartozik Cochinchina, a' melyet a' Portugallusok a' 16-dik Században találtak fel, és a' melly a' lakosok szokásaikra és viseletekre nézve sokat hasonlít a' szomszéd Chinához.

A' Cochinchinaiak ugyan valami *Buddha* vagy *Fo* nevű isten vallását tartják, és bálványimádók. A' bálványjaiknak rendszerént nyájjaik és gyümöltseik első zsengejét szokták feláldozni. Az I. Kép mutatja, miként megy véghez ez az *Fo* előtt. Egy vaskos fabálvány ül indiai figefán egy rostélyos ajtajú ládában. Cochinchinai parafztok közelítettek hozzája, bambusnád lajtorját támasztván ahhoz, és ris-

kását áldoznak a' bálványnak. Egy pap, hofzú sárga ruhában, imádkozik azomban.

2. Kép. Cochinchinaiak együtt.

A' Cochinchinaiak vidám és jóindulatú nemzettség, a' melly ugyan a' Chiniakhoz hasonlít, de együgyűbb ruházatú és életmódú. Az afzfonyok pamut felső ruhát viselnek és az alatt bő nadrágot; innep napon többet egymásra húznak. A' férfiak bő fofzlángot és bugyogót, a' lábaik mezítelenek; a' fejekre turbánmódra fejr kezkenöt tekergetnek, vagy különböző formájú nap ellen való kalapokat viselnek. A' katonák jobb felől paizsal és kardal vannak felfegyverkezve.

COCHINCHINESISCHE GEBRÄUCHE UND KLEIDERTRACHTEN.

Zu den merkwürdigen Ländern des östlichen Asiens gehört Cochinchina, welches die Portugiesen im sechzehnten Jahrhunderte entdeckten, und welches Land in Hinsicht der Gebräuche und Trachten viel Aehnlichkeit mit dem benachbarten China hat.

Die Cochinchinesen bekennen sich zur Religion des Gottes *Buddha* oder *Fo*, und sind Götzendiener. Ihren Götzenbildern opfern sie gewöhnlich die Erstlinge ihrer Herden und ihrer Früchte. *Fig. 1.* sehen wir ein solches Opfer abgebildet, wiees dem *Fo* gebracht wird. Auf einem Banian-Baume (*ficus indica*) sitzt in einem Kasten mit Gitterthüren das dicke hölzerne Götzenbild. Cochinchinesische Bauern haben sich genähert, haben eine Leiter von Bambusrohr angelegt, und opfern dem Bilde

Reiß. Ein Priester im langen gelben Kleide spricht Gebethe dazu.

Fig. 2. Gruppe von Cochinchinesen.

Die Cochinchinesen sind ein harmloses gutmüthiges Volk, welches zwar den Chinesen ähnelt, aber einfacher in seiner Kleidung und Lebensart ist. Die Frauen tragen einen baumwollenen Kittel und darunter weite Hosen, an Festtagen mehrere über einander. Die Männer weite Jacken und Pumphosen, die Füße sind unbedeckt; um den Kopf winden sie weiße Tücher als Turban, oder tragen Sonnenhüte von verschiedener Form. Die Soldaten zur Rechten sind mit Schild und Säbel bewaffnet.

USAGES ET COSTUMES DES COCHINCHINOIS.

De tous les pays de l'Asie orientale la Cochinchine, qui a été découverte dans le seizième siècle par les Portugois, est le plus digne de remarque, quoique les usages et les costumes de ce pays aient beaucoup de rapport avec ceux de la Chine, qui l'avoisine.

Les Cochinchinois adorent le dieu *Boudha* ou *Fo*, et sont par conséquent idolâtres. Ils sacrifient ordinairement à leurs idoles les prémices de leurs troupeaux et de leurs fruits. La première Fig. nous représente une offrande faite au Dieu *Fo*. L'idole monstrueux et de bois est placée dans une espèce de caisse à portes grillées sur un figuier admirable. Des paysans cochinchinois s'en sont approchés, et après avoir placé une échelle de bambou, ils

sacrifient du ris à l'idole. Un prêtre en robe jaune récite pendant ce tems-là des prières.

Fig. 2. Groupe de Cochinchinois.

Les Cochinchinois sont un peuple paisible et débonnaire, assez semblable aux Chinois, mais pourtant plus simple dans son habillement et dans sa manière de vivre. Les femmes portent des souquenilles de coton et des culottes larges, et les jours de fête elles en mettent plusieurs l'une sur l'autre. Les hommes ont des jacquettes blanches avec des hauts-de-chausse fort larges, et les pieds nus. Au lieu de turbans ils tournent autour de la tête des mouchoirs blancs, ou ils portent des chapeaux d'été de diverses formes. Les soldats à droite ont pour armes le bouclier et le sabre.

Fig. 1.

Fig. 2.

J. Schmuizer.

RARIORA NOVAE HOLLANDIAE ANIMALIA.

Fig. 1. *Cangurus fasciatus*.
(Peron.)Fig. 2. *Didelphys Wombat*.
(Shaw.)

Canguri sunt memorabile animalium genus, quorum maximam speciem (Vol. I. tab. 93. Orbis picti) *Cocus* anno 1770 in Nova Hollandia primus invenit. Novissima Gallorum navigatio, ad investigandos terrarum situs instituta, quam *Peronius* descripsit, minorem speciem, nempe elegantem *cangurum fasciatum* nobis, cognoscendam dedit, quae in insula Bernierii ad occidentalem Novae Hollandiae oram invenitur. Hoc autem animal, quod est pelle ex fusco rubra et fasciata, item carne sapida, maxime pavitat seque celeriter in dumos abscondit. Hic cangurus, cicuratus, utilissimum foret animal domesticum.

Wombatus, qui magnitudine canem verticillum aequat, marsupialibus adnumerandus est, ut hic videmus, ubi catuli ex marsupio matris prorepunt. Hoc animal, quod forma exteriori haud est absimilis ursulo, herbis victitat, et robustis pedum anticorum unguibus se in terram defodit, ubi interdum delitescit, noctu autem inde egreditur alimenta quaesitum.

Hoc quoque animal non nisi recentiori tempore in terra *Van Diemen*, insula magna, quae meridionali Novae Hollandiae regioni adjacet, inventum est.

RITKA ÁLLATOK ÚJHOLLANDIÁBÓL.

1. Kép. A' Tsíkos Kanguru.

(Cangurus fasciatus. Peron.)

A' mint tudva való a' Kanguru nevezetes állatnem, a' mellynek a' legnagyobb fáját (ezen Képeskönyv. II. Dar. a' 43-dik Szám alatt) Cook 1770-ben Újhollandiában találta fel. Peron Frantzia utazó a' feltalálások végett tett legújabb utazásának, leírásában, egy új fáját esmerteti meg velünk a' Kangurunak, t. i. a' Tsíkos. Ez a' Bernier fzigetén Újhollandiának napnyúgoti partjain böven találtatik. Ez rőtbarás tsíkos bőrű, igen félénk, a' tövis bokrok közé hirtelen elbúvik; a' husa igen jóízű. Ha megfzelidítnék ezt a' Kangurut, mint házi állatnak sok hasznát lehetne venni.

2. Kép. A' Vombat Fijahordó.

(Didelphys Wombat. Shaw.)

A' Vombat, melly akkora, mint egy tatskó kutya, hasonlóképpen a' Fijahordó nem faja, a' mint itt látjuk, a' hol a' fiai az anyok pötyögőjéből jönnek ki. Ez az állat, melly külsőképpen egy kis medvéhez hasonlít, fűvel él, az első lábainak erős körmeivel a' földbe béássa magát 's nappal ott van, és csak éjjel jö ki eledelét keresni.

Ezt az állatot is csak nem régen találták fel Újhollandia déli tsútsánál az ott fekvő nagy fzigetben a' Van Diemens földjén.

SELTENE THIERE AUS NEU-HOLLAND.

Fig. 1. Das gestreifte Känguruh.

(*Cangurus fasciatus. Peron.*)

Die *Känguruhs* sind bekanntlich eine merkwürdige Thiergattung, deren grösste Art (Band I. Taf. 93. unseres Bilderbuches) *Cook* im Jahre 1770 auf Neu-Holland entdeckte. Die neueste Französische Entdeckungsreise, welche Herr *Peron* beschrieben hat, hat uns mit einer neuen kleinen Art, dem zierlichen *gestreiften Känguruh*, bekannt gemacht. Dieses findet sich häufig auf der *Berniers-Insel*, auf der Westküste von Neu-Holland. Es hat ein rothbräunlich gestreiftes Fell, ist sehr furchtsam, verbirgt sich schnell in den Dornengebüsch, und hat ein schmackhaftes Fleisch. Gezähmt würde sich dieses Känguruh recht gut als Hausthier brauchen lassen.

Fig. 2. Der Wombat.

(*Didelphys Wombat. Shaw.*)

Der *Wombat*, der so groß als ein Dachshund ist, gehört gleichfalls zu den Beutelthieren, wie wir hier sehen, wo die Jungen aus dem Beutel der Mutter heraus kommen. Dieses Thier, welches der äussern Form nach einem kleinen Bären gleicht, nährt sich von Gras, und scharrt sich mit den starken Klauen der Vorderfüsse in die Erde ein, wo es den Tag über lebt, und erst des Nachts nach seiner Nahrung ausgeht.

Auch dieses Thier wurde erst in den neuern Zeiten auf *Van-Diemens-Land*, der an der Südspitze von Neu-Holland liegenden grossen Insel, entdeckt.

ANIMAUX RARES DE LA NOUVELLE HOLLANDE.

Fig. 1. Le Kanguroo à bandes. apprivoisé, seroit une acquisition précieuse pour nos basses cours.

(*Cangurus fasciatus. Peron.*)

Il est connu que les *Kanguroos* forment une race très-curieuse d'animaux, dont la plus grande espèce fut découverte en 1770 dans la nouvelle Hollande par *Cook* (v. la 93. fig. de notre Portefeuille d'Enfans T. I.) Mr. *Péron* nous en a décrit dans la relation de ses découvertes une nouvelle espèce plus petite, le joli *Kanguroo à bandes*. On en trouve un grand nombre dans l'île Bernier, sur la côte occidentale de la nouvelle Hollande. Il a la peau à bandes d'un roux légèrement brun; il est très-peureux, se cache très-promtement dans les buissons, la chair en est très-succulente et savoureuse. Le *Kanguroo*, une fois

Fig. 2. Le Wombat.

(*Didelphys Wombat. Shaw.*)

Le *Wombat*, qui est aussi grand que le basset, doit être mis au nombre des *Didelphes*, puisque nous voyons ici les petits sortir de la poche de la mère. Cet animal, qui par sa forme extérieure ressemble à un ourson, se nourrit d'herbe. Il se creuse avec les griffes de ses pattes de devant dans la terre un trou, où il reste tout le jour; il n'en sort que la nuit pour chercher sa nourriture.

Cet animal n'a été aussi découvert que de nos jours dans le pays van-Diemen, grande île située à la pointe méridionale de la nouvelle Hollande,

ORSZÁGOS
KÖNYVTÁR

Fig. 2.

J. B. Scherer.

INCOLAE INSULAE DIEMENII.

Inter insulas Australes, quae quintam orbis terrarum partem constituunt, *Nova Hollandia* est maxima, quippe cujus ambitus magnitudine Europam ferme aequiparat. Meridionalis ejus processus, quem recentiores observatores separatam esse insulam compererunt, anno 1642 a Batavo quodam, *Abelo Tasman*, detectus fuit atque in honorem gubernatoris Bataviae *terra Diemenii* cognominatus. Incolae hujus insulae (*Fig. 2.*) sunt barbari in infimo vitae cultioris gradu constituti. Hic aliquot eorum ad ignem congregatos videmus. Sunt autem facie horrida, colore ex nigro fusco, procero quidem corporis habitu, sed partibus inferioribus, si cum capite et humeris compares,

nimium macris. Praecipue radicibus aluntur et conchyliis marinis; nudo incedunt corpore, quidam eorum pelle Canguri, quod unicum quadrupes in hac regione invenitur, insternunt humeros. Eos autem mortuis parentare, novissime a *Peronio*, navigatore Gallo, in parva illa adjacente insula Mariae (*Fig. 1.*) observatum fuit, qui inter arbores casuarias parva mapalia, arborum corticibus constructa, animadvertit. Quorum cum unum inquireret, in eo intra tumulum cespitum cineres atque ossa humana detexit. Unde apparet, ab his barbaris mortuos cremari, eorumque memoriam constructis mapalibus honorari.

VANDIEMEN FÖLDJE.

Az Ausztráliai vagyis a Föld ötödik részének főképpen gyökerekből és tengeri tsigákból áll; szigetei között Újhollandia legnagyobb, úgy mezítelenen járnak, tsak némellyek viselnek hogy annak nagysága Európáéval tsak nem Kanguru bőrt a' nyakokba akasztva, a' melly egyetlen egy emlősállatt ezen a' tájjon. Hogy megvizsgálások fzerént különös szigetet formál, pedig ezek az ő megholtjaikat tisztelik, arra 1642-ben Tasman Abel nevű Hol:andus találta a' legújabb Frantzia Útazó Péron talált némely példát a' közellévő Mária szigeten (1. Kép.) Kázuárfák között némelly apró kunyhók voltak felállítva fakéregből. Megvizsgálván egyet, talált benne felhalmozott gyep között hamut és embertsontot, a' mellyből kitűz körül. Ezeknek az ábrázatok kellemetlen, tetfzik, hogy ezek az egyébaránt vad népek, a' halottjaikat mégis megegetik, és azoknak magas, de a' fejekhez és vállaikhoz képest emlékezeteket fakéreg kunyhók készítése által az alsó részeik képtelen sovanyok. Eledelek tiszteletben tartják.

DIE VANDIEMENS-LÄNDER.

Unter den Inseln von Australien oder des fünften Welttheiles ist *Neu-Holland* die beträchtlichste, indem ihre Grösse der von Europa fast gleich kommt. Die südlichste Spitze, welche nach neuern Beobachtungen eine besondere Insel bildet, wurde 1642 vom Holländer *Abel Tasman* entdeckt, und dem damaligen Gouverneur von Batavia zu Ehren *van Diemens Land* genannt. Die Bewohner dieser Insel (*Fig. 2.*) sind Wilde, die noch auf der untersten Stufe der Cultur stehen. Wir sehen hier einige um ein Feuer versammelt. Sie haben eine widrige Gesichtsbildung, ihre Farbe ist schwarzbraun, der Körperbau zwar lang, aber gegen den Kopf und die Schultern sind die untern Theile unverhältnißmäfsig mager. Ihre Nahrung besteht vorzüglich aus Wurzeln und Seemuscheln; sie gehen nackt, nur einige haben Felle des Känguruh, des einzigen vierfüßigen Thieres dieser Gegend, um die Schultern gehängt. Dafs sie aber ihre Todten verehren, davon fand der neueste Französische Reisende *Peron* Spuren auf der kleinen, nahe liegenden Insel *Maria* (*Fig. 1.*). Zwischen Casuar-Bäumen waren kleine Hütten von Baumrinden errichtet. Als er eine untersuchte, fand er inwendig unter einer Erhöhung von Rasen Asche und Menschenknochen, woraus erhellet, dafs diese übrigens rohen Völker doch ihre Todten verbrennen, und ihr Andenken durch Errichtung der Baumrindenhütten ehren.

LE PAYS DE VANDIEMEN.

La nouvelle Hollande est de toutes les îles de l'Australie ou de la cinquième partie du monde la plus considérable, puisque son étendue est à peu près égale à celle de l'Europe. La pointe méridionale, qui d'après les observations les plus récentes, forme une île séparée, fut découverte en 1642 par un Hollandois, nommé *Abel Tasman*, et on lui donna le nom de pays de *Vandiemén* en l'honneur du gouverneur d'alors de Batavia. Les habitants de cette île (*Fig. 2.*) sont sauvages, et n'ont encore aucune idée de la culture. Nous en voyons ici plusieurs rassemblés autour d'un feu. Leur figure est rebutante, leur couleur est d'un brun noirâtre; ils sont assez grands, mais les parties inférieures sont beaucoup trop maigres proportionnellement à la tête et aux épaules. Ils ne se nourrissent que de racines et de moules; ils vont tout nus à l'exception de quelques-uns, qui couvrent leurs épaules avec des peaux de Kangaroo, le seul quadrupède, que l'on trouve dans ces contrées. Ils honorent les morts; c'est ce dont Monsieur *Péron*, françois, qui a fait le voyage le plus récent, a trouvé des traces certaines dans la petite île *Marie* (*Fig. 1.*), qui en est très-voisine. On avoit construit entre des Casuarines de petites cabanes en écorce d'arbre. Lorsqu'il en visita une, il trouva intérieurement sous un petit monticule de gazon des cendres et des os d'homme. Il est donc évident que ces peuples, d'ailleurs si sauvages, brûlent leurs morts; et honorent leur mémoire par la construction de ces cabanes.

CEDRUS LIBANI.

Cedrus Libani (Pinus Cedrus L.) pulcherrimis, quas usquam videre liceat, arboribus accensenda est. Rami ejus, magni latique, instar ventilabri alius super alium extenduntur, singulae cedri inveniuntur. Pulchra haec cedrus, quae hic repraesentatur, extat Parisiis in horto botanico, anno 1734 plantata. Arborem magnificam et grandem praesentat, cujus truncus octo pedes Parisienses in circuitu amplectitur, cujusque rami fornicati elegantissimas conglobationes configurant. Quam ob rem cedrus in lucis hortisque ornamenti causa plantari meretur.

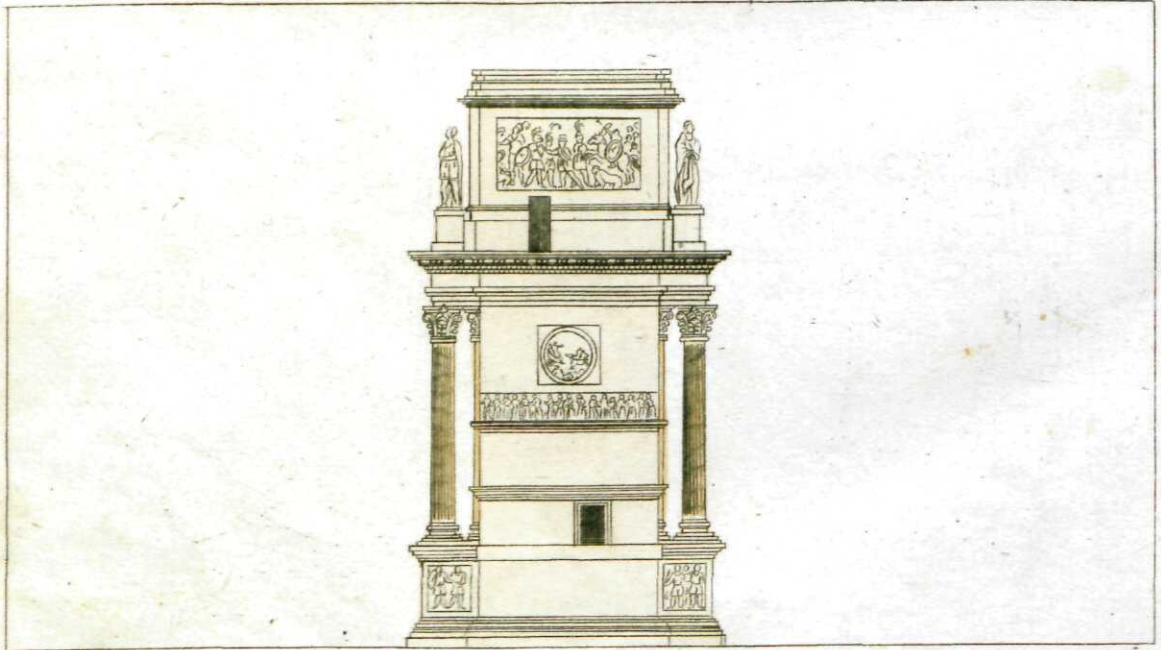
Cedrus sponte in Libano Syriae monte

I.

II.

IMPERATORIS CONSTANTINI ARCUS TRIUM- PHALIS APUD ROMAM.

Quo res, a belli ducibus gestae, posteritati commendantur, antiqui Romani arcus triumphales, victoribus ingenti magnificentia constructos, pulcherrimis toreumatibus exornaverunt. Romae adhuc hodie plures id genus arcus inveniuntur. Quorum qui integrius servati sunt, hic (I. et II.) depingitur ille, qui in prima urbis regione Coelium inter et Palatium montem exstat, in honorem Caesaris *Constantini Magni*, postquam anno Chr. 312 *Maxentium* vicerat, exstructus. Hic arcus e marmore constructus unum majorem et duos minores transitus habet, viginti amplioribus toreumatis opere ad mediam partem elevato exornatus. In utroque longiori latere super quatuor columnas Corinthias, marmore flavo excisas, statuae prominent, *Dacos* repraesentantes, quae, ut plurima hujus arcus toreumata, antiquioribus imperatoris *Trajani* monumentis dereptae fuerant et ad victoriam ejus *de Davis* relatam referuntur. Super medio arcu legitur Latina inscriptio, qua arcus imperatori *Constantino* dicatur. Cum inferiora hujus arcus paulatim terra reconderentur, hodiernus pontifex Pius VII. anno 1805 ea penitus effodi atque imposterum cancellis (1) custodiri jussit.

In fundo apparet pars Colisei (2).

KONSTANTÍNUS TSÁSZÁR GYÖZÖDELMIKAPUJA RÓMÁBAN.

A' régi Rómaiak, hogy Vitézvezéreik tetteit örökre elhíresítsék, a' győzedelmesek tiszteletére igen pompás Győzödelmi kapukat állítottak fel, mellyeket a' képfaragásnak legfőbb műveivel ékesítettek fel. Még máig is több ilyen Győzödelmi kapuk vannak fenn a' mai Romában. Egy a' legépebbek közül az itt (I. és II.) lerajzoltt, a' melly Rómának első Fertályjában, a' *Celius* és *Palatinus* hegy között áll. Ezt a' Nagy Konstantinus Tsászár tiszteletére állították, midőn ez 312-ben a' Krisztus születése után Maxentziust meggyőzte. — Ezen márvány Győzödelmikapun három általjárás van, egy nagy és két kissebb, 's 20 nagy kifaragott Basrelief, (domború ábrázolat,) Mindenik hofzfú oldalán négy sárga márványból készült korintusi oszlopon bálványképek állanak, mellyek Dákusokat ábrázolnak. Mind ezt, mind a' több ábrázolatjait ezen Győzödelmikapunak Trájánus Tsászár régibb Emlékezetműveiről vették, és annak a' Dákusokon vett győzödelmeire tzeleznek. A' közép boltozat felett deákúl van egy Felírás, melly által ez a' Győzödelmikapu Konstantinus Tsászár tiszteletére ajánltatik. — Minthogy ennek az alsó réfze időről időre bétemettetett; a' mostani Pápa VII-dik Pius azt 1805-ben egészfen körül ásatta, és jövendőre nézve egy köfal kerítéssel vétette körül (1).

Hátrafelé a' Kolizéumnak egy réfze látszik (2).

DER TRIUMPHBOGEN DES KAISERS CONSTANTIN ZU ROM.

Um die Thaten ihrer Helden zu verewigen, der langen Seiten stehen auf vier Corinthischen erbaueten die alten Römer den Siegern zu Ehren Säulen von gelbem Marmor (*giallo antico*) Triumphbögen von ungemeiner Pracht, und Bildsäulen, *Dacier* vorstellend. Diese, so wie durch die schönsten Werke der Bildhauerkunst die meisten Bildwerke dieses Triumphbogens, geziert. In dem heutigen Rom sind noch mehrere wurden von frühern Denkmählern des Kaisers solcher Triumphbögen vorhanden. Einer *Trajan* genommen, und beziehen sich auf dessen der vollständigsten ist der hier (I. und II.) ab- sen Sieg über die *Dacier*. Ueber dem mittleren abgebildete, welcher in dem ersten Quartier von Bogen steht eine Lateinische Inschrift, wo Rom, zwischen dem *Monte Celio* und *Monte* durch dieser Triumphbogen dem Kaiser *Con-* *Palatino*, steht. Er wurde zu Ehren des Kaisers *stantin* gewidmet wird. — Da der untere Theil *Constantin des Großen* errichtet, als dieser im nach und nach verschüttet worden war, so liefs Jahre 312 n. Chr. Geb. den *Maxentius* über- der jetzige Papst *Pius* der *VII.* im Jahre 1805 wunden hatte. — Dieser marmorne Triumph- die ganze Basis ausgraben, und für die Zu- boggen hat einen großen und zwey kleinere kunft durch eine Umgebung (1) sichern. Durchgänge, und ist mit zwanzig großen Bas- Im Hintergrunde erblickt man einen Theil reliefs von Bildhauerarbeit geziert. Auf jeder des Coliseums (2).

L'ARC DE TRIOMPHE DE L'EMPEREUR CONSTANTIN À ROME.

Pour éterniser les hauts-faits de leurs héros, les anciens Romains érigeaient en l'honneur des vainqueurs des Arcs de triomphe d'une magnificence extraordinaire, et auxquels les ouvrages les plus précieux de sculpture servaient d'ornemens. Il en subsiste encore plusieurs dans la nouvelle Rome. — Un des mieux conservés et des plus parfaits est celui que nous voyons dépeint ici (fig. I. II.), et qui est situé dans le premier quartier de Rome entre le *Mont Celie* et le *Mont Palatin*. Il fut élevé pour honorer la victoire que *Constantin le Grand* remporta l'an 312 sur *Maxence*. Cet Arc de triomphe en marbre a une grande entrée et deux petites, et est décoré de vingt grands bas-reliefs en sculpture. A chacune des façades se trouvent quatre colonnes corinthiennes de marbre jaune (*giallo antico*), portant des statues qui représentent des *Daces*. Celles-ci, ainsi que la plupart des reliefs de cet Arc de triomphe, ont été pris des anciens monumens de l'Empereur *Trajan*, et le rapportent tous à la victoire de celui-ci sur les *Daces*. Au-dessus de l'Arc du milieu est une inscription latine, par laquelle cet Arc de triomphe est consacré à l'Empereur *Constantin*. — La partie inférieure ayant été encombrée peu-à-peu, le Pape actuel *Pie VII.* en fit dégager toute la base en 1805, et la fit entourer d'une balustrade (1).

Dans le fond on voit une partie du *Colisée* (2).

COLOSSUS QUI EXTAT IN HORTO VILLAE PRATOLINI IN VICINIA FLORENTIAE.

Sex leucis Italicis a Florentia in declivitate montis *Senarii* sita est memorabilis villa *Pratolini* cum hortis admiratu dignis. Olim fuit delictum magnorum *Hetruriae* ducum, nunc autem ruinis ferme penitus concidit. *Pratolinum* anno 1569 regnante *Francisco, Cosmi de Medicis* filio, a perito architecto, cui nomen *Buontalenti*, aedificatum fuit. Natura et ars conspirarunt ad efficiendum hunc locum quam jucundissimum. Inter alia invenitur area densis arboribus circumdata. Hic apparet super stagnum aquae limpidae colosseum dei *Apen- nini* signum, cujus surgentis altitudo ad 100 pedes tolleretur. Altera manu deus saxo innititur, altera caput monstri marini, e cujus rictu radius aquae prosilit, deprimere videtur. Hoc signum e lapidibus et lateribus constructum est, et calce superinductum, intusque cavum. Cavo in capite elegans invenitur *Camara*, quae lumen per statuae oculos accipit. Hic colossus a *Joanne Bononiensi* ejusque discipulis stylo sublimi fabrefactus est.

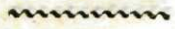
FLORENTZIÁNÁL A' PRATOLINÓI PALOTA KERT- JÉBEN LÉVŐ KOLOSZSZUS.

Florentziától másfél német (egy jó magyar) roppant nagyságu faragott képe emelkedik mértföldnyire, a' Senario hegy allyán fekszik fel, a' melly felegyenesedve mintegy 100 a' Pratolino nevü nevezetes Palotavár és en- lábnyi magas lenne. Az egyik kezével fogva nek tsudálásra méltó kertje. Ez a' Toskánai ez az Isten egy kösziklára láttatik támaszkod- Nagy Hertzegeké volt, de most már tsak nem ni; a' másikkal egy tengeri irtóztató állat egészen elpusztult. A' Pratolinót 1569-ben *Fer- fejét nyomja, a' mellynek a' torkából víz lö- rentz* alatt, ki a' *Medicisi Cosmus* fia volt, vellik ki. Ez az egész kép kövekből és téglá- Buontalenti ügyes Építömester építtette. Itt a' ból épült, és bé van vakolva. Ez belől üres természet és a' mesterség egyesült, hogy abból és a' fejében egy jeles szobátska van, mellynek bájló lakóhelyet formáljanak. A' többek kö- ablakai a' kép szemében vannak. Ezt az Óriási zött egy helyre bukkan ott az ember, a' mel- bálványképet *Bologna János* nevü képfaragó lyet sűrűn álló fák vesznek körül. Itt egy tiszta és az ő tanítványjai a' legpompásabb módon vízzel tele medentze felett *Apennin* Istennek kézfíttették el.

DER KOLOSS IM GARTEN DES SCHLOSSES PRATOLINO BEY FLORENZ.

Sechs Italiänische Meilen von Florenz, auf dem Abhange des Berges *Senario*, liegt das merkwürdige Schloß *Pratolino* mit seinem bewunderungswürdigen Garten. Es gehörte den Großherzogen von Toscana, ist aber jetzt beynahe ganz verfallen. Der *Pratolino* wurde unter *Franz*, einem Sohne des *Cosmus von Medicis*, von dem geschickten Baumeister *Buontalenti* angelegt. Natur und Kunst vereinigten sich, daraus einen bezaubernden Aufenthalt zu bilden. Unter andern kommt man auf einen mit dichten Bäumen rund umschlossenen Platz. Hier erhebt sich über einem klaren Wasserbecken die kolossale Bildsäule des Gottes *Apennin*, die aufgerichtet gegen 100 Fuß hoch seyn würde. Mit der einen Hand ruht der Gott auf dem Felsen, mit der andern scheint er den Kopf eines See-Ungeheuers zu drücken, aus dessen Rachen ein Wasserstrahl hervor quillt. Die ganze Bildsäule ist von Steinen und Backsteinen aufgeführt, und mit Mörtel überzogen. Inwendig ist sie hohl, und man findet in dem Kopfe ein artiges Zimmerchen, wo die Fenster in den Augäpfeln sich befinden. — Dieses Riesenbild wurde von dem Bildhauer *Johann von Bologna* und seinen Schülern auf das erhabenste ausgeführt.

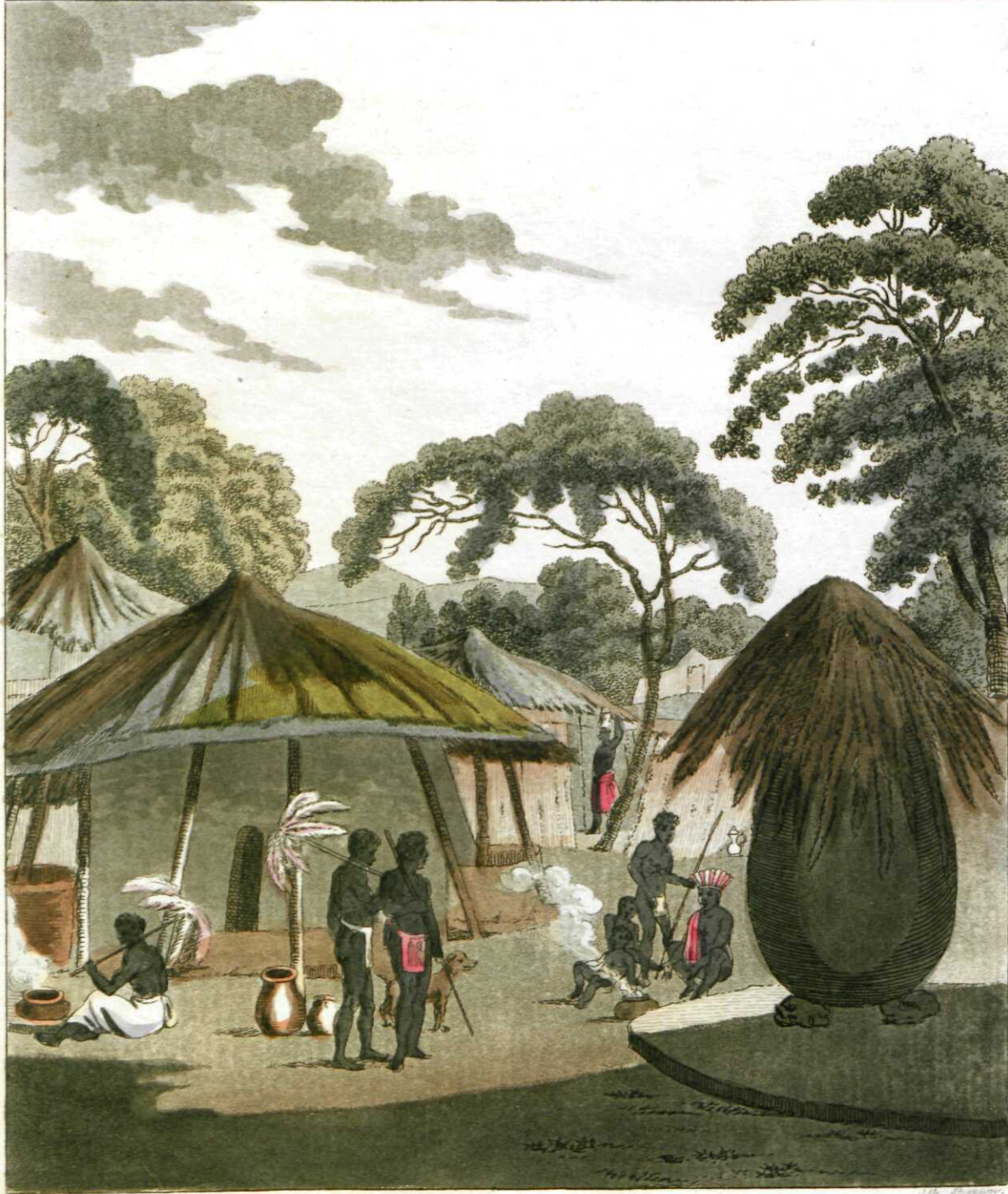
VUE DU COLOSSE PLACÉ DANS LE JARDIN DU CHÂTEAU DE PRATOLINO PRÈS DE FLORENCE.

Le superbe château de *Pratolino* se trouve *Apennin*; debout elle aurait 100 pieds de haut. avec ses admirables jardins sur le penchant D'une main ce Dieu repose sur le rocher, et du mont *Senario* à six milles de Florence. Il de l'autre il paraît presser la tête d'un monstre appartenait aux Grand-Ducs de Toscane; marin, de la gueule duquel jaillit un rayon mais maintenant il tombe en ruines de toutes d'eau. Toute la statue est construite en pierres parts. Ce fut en 1569, sous *François*, fils de et en briques et induite de ciment. Elle est *Comte de Medicis*, que l'habile Architecte creuse en dedans, et l'on trouve dans la tête *Buontalenti* l'édifia. La nature et l'art se réu- une très-jolie petite chambre, dont les fenêtres nirent pour en faire un séjour enchanté. On se trouvent placées dans les prunelles. Ce Co- vient entre autres dans une place bordée d'ar- losse fut très-noblement exécuté par le sculp- bres touffus. Là s'élève audessus d'un bassin teur *Jean de Bologne* et par ses élèves, d'eau limpide la statue colossale du Dieu

HABITACULA BESSUANORUM.

Bessuani, fer interiora Africae inhabitantes, eandem habent cum Hotentotis originem, sed ab his multifariam differunt, et paucos ante annos per Batavos, qui ad Caput Bonae Spei habitant, nobis innotuerunt. Sunt genus hominum rudiorum, qui pascendo, venando agrosque colendo vitam sustentant. Viciorum consistunt habitaculis, qualia hic depicta videmus, eorumque magalia sequenti modo constructa sunt. Spatium interius circumdatur muro argillaceo frondibus intertextis, introitu angusto. Hic degit familia aurea. Murum circumit pergula suspensa, stirpibus mimosae innixa, ubi famuli servique noctu dormiunt. Fastigium acuminatum est atque arundinibus stratum, simulque pergulam exteriorum obumbrat; quae forma casam aspectu jucundam reddit. Frumentum asservatur in granariis turbinatis novemque pedes altis, quorum unum a latere depictum videmus. Agriculturae exercent mulieres, viri autem venando et pascendo occupantur.

E r r a t a.

Pag. No. 6. in prioris columnae ultima linea lege *genuinus* pro *genuina*; et in posterioris columnae linea sexta *spinosus* pro *spinosa*. Cui typhethae errori, B. L., rogo ignoscas, *Span, interpres*.

A' BÉTSUÁNOK LAKÁSAIK.

A' Bétsuánok a' Hottentóktól származott népek Afrikának belső részei felé, a' kik emezektől sokban különböznek, és mintegy tsak 10 ezteendővel ez előtt lettek közelebb esetesek nálunk a' Jóreményfoki Hollandusok által. Ez az erköltsére nézve félpallérozóadású nép baromtartásból, vadászatból és földmirelésből él. A' lakások olyan a' falukon, mint az itt lévő rajzolat mutatja. Ezek a' házak következendőképpen vagynak alkatva. Belső tervégét kerek fal veszi körül, melly galyból font 's agyaggal bévertt, és ezen a' bėjárás keskeny. Ebben lakik a' háznép. Ezen belső hajlékot egy fedetlen tornácz veszi körül, a' melly mimósa törzsökeire van építve, és a' mellyen a' szolgák és rabfzolgák hálnak. A' hajlék hegyes fedele tengeri nádból van, és egyfzersmind a' külső tornáczot is beárnyékozza, melly az egész hajléknak kellemetes tekintetet ad. A' gabonát kúpforma kilentz lábnyi magas tsürökbe tartják, a' millyent itt oldalaslag lerajzolva látunk. A' földmivelés felől az aszfzonyok gondoskodnak; a' férjfiak pedig a' baromtartással és a' vadászattal foglalatostkodnak.

WOHNUNGEN DER BEETSCHUANER.

Die *Beetschuaner* sind ein gegen das Innere schmalere enger Eingang befindet. Hier lebt die von Afrika zu befindlicher Volksstamm der eigentliche Familie. Um diese innere Wohnung Hottentotten, welcher aber von letztern in läuft ein freyer, auf Stämmen der *Mimosa* ruvielerley Hinsicht abweicht, und erst seit wehender Gang, wo des Nachts die Knechte und nigen Jahren durch die Holländer vom Vorge- Slaven schlafen. Das spitz zulaufende Dach birge der guten Hoffnung uns näher bekannt ist von Schilfrohr, und beschattet zugleich wurde. Sie sind ein halbgesittetes Volk, welches Viehzucht, Jagd und Ackerbau treibt. den äußern Gang, wodurch das Ganze ein angenehmes Aeufere gewinnt. — Das Getreide wird in kegelförmigen, neun Fuß hohen Ihre Dörfer bestehen aus Wohnungen, wie de wird in kegelförmigen, neun Fuß hohen wir sie hier abgebildet sehen. Diese Häuser Vorrathsbehältern, dergleichen wir eines zur sind folgender Mafsen eingerichtet. Den innern Seite abgebildet sehen, aufbewahrt. Den Acker-Raum umschließt eine runde Mauer von Thon bau besorgen die Weiber; die Männer beschäf- mit Zweigen durchflochten, in der sich ein tigen sich mit der Jagd und Viehzucht.

HABITATIONS DES BEETSCHUANS.

Les *Beetschuans*, qui habitent l'intérieur de l'Afrique, descendent des Hottentots, mais ils en diffèrent à plusieurs égards. Il n'y a que 10 ans que les Hollandois du Cap de bonne espérance nous les ont fait connaître. C'est un peuple à demi cultivé, qui s'occupe de la chasse, de l'agriculture, et du bétail. Leurs villages consistent en habitations, telles que nous les voyons ici représentées. Leurs maisons sont bâties de la manière suivante. L'intérieur est entouré d'un mur rond d'argile, entrelacé de branches, dans lequel se trouve une entrée fort étroite. C'est là qu'habite la famille proprement dite. Tout autour de la maison règne un corridor ouvert porté par des troncs de Mimose, où dorment la nuit les valets et les esclaves. La toiture qui se termine en pointe, est de roseau et ombrage en même tems le corridor extérieur, ce qui ne laisse pas de donner au tout un dehors agréable. On conserve le blé dans des granges de neuf pieds de haut et coniques, comme nous en voyons ici une à côté. Les femmes s'occupent de l'agriculture, et les hommes du bétail et de la chasse.

INDEX TOMI UNDECIMI

secundum materias dispositus.

NB. *Numerus Romanus* tabulam aeri incisam cujusvis seriei; *Germanicus* vero textus paginam seu folium significat.

I. ANIMALIA QUADRUPEDIA.

Tab. LXXV. *Rariora Novae Hollandiae animalia*. *Cangurus fasciatus*, 31. *Didelphys Wombat*, 31.
Tab. LXXVI. *Simius Leo*, 36.

II. AVES.

Tab. LXXVII. *Casuarus Novae Hollandiae*, 41.

III. PISCES.

Tab. XLI. *Pisces singulari forma*. *Stylophorus chordatus*, 8. *Lophius pictus*, 8. *Lophius marmoratus*, 8.

IV. AMPHIBIA.

Tab. XXIV. *Phoca proboscidea*, 43.

V. INSECTA.

Tab. XLVIII. *Papiliones exotici elegantes*. *Argus Indiae Orientalis*, 11. *Podalirius Indiae Occidentalis lineis viridibus*, 11. *Papilio macula ignea americanus*, 11. *Papilio Surinamiae alis luteis*, 11.

Tab. XLIX. *Variae Gryllorum nostratium species*. *Gryllus domesticus*, 25. *Gryllus campestris*, 25. *Gryllus gryllotalpa*, 25.

Tab. L. *Phalaenae Germaniae*. *Phalaena argentea*, 38. *Vinula*, sive *Erminea*, 38. *Columbulus*, 38.

Tab. LI. *Phalaenae Germaniae pulchriores*. *Phalaena bombyx matronula*, 44. *Phalaena bombyx versicolor*, 44. *Sphinx fuciformis*, 44. *Diana*, 44. *Phalaena bombyx Hebe*, 44.

VI. VERMES.

Tab. XI. *Animalia marina*. *Cardium echinatum*, 7. *Pennatula mirabilis*, 7.

VII. PLANTAE.

Tab. CV. *Acanthus*. *Acanthus mollis*, 6. *Acanthus spinosus*, 6.

Tab. CVI. *Arbor Garcinia Mangostana*, 24.

Tab. CVII. *Cedrus Libani*, 33.

Tab. CVIII. *Gestra Germaniae*. *Gestrum coronatum*, 37. *Gestrum rufescens*, 37. *Gestrum hygrometricum*, 37.

Tab. CIX. *Nephelium echinatum*, 42.

VIII. VESTITUS.

Tab. X. *Vestitus Helvetii*. *Incola pagi Subsylvaniae*, 1. *Puella rustica*, 1. *Vaccarum pastor in valle fluvii Emmati seu Eumenii*, 1. *Puella rustica et adulescentulus rusticus e valle Entlibuchiana*, 1. *Rupicaprarum venator*, 1.

IX. MISCELLANEA.

Tab. LXVIII. *Architectura ruralis in Helvetia*. *Casa rustica in Helvetia*, 2. *Mapale bucolicum*, 2.

Tab. LXIX. *Memorabiles montes Glaciarum, validorum amnium fontes*. *Glaciarus Silvae Rhenanae, seu origines Rheni*, 3. *Glaciarus Rhodani*, 3.

Tab. LXX. *Torrentis in adspersionem solutus*, 4.

Tab. LXXI. *Observatio microscopica spongiae officinalis et multicoloris (tapheti) versicoloris*. *Spongia marina*, 5. *Multicium (taphetum) versicolor*, 5.

Tab. LXXII. *Meteora*, 9.

Tab. LXXIII. *Observationes ope microscopii factae*, 10.

LXXIV. *Qua ratione Nigritae in America serpentes Beam constrictorem exorient*, 12.

Tab. LXXV. *Collectio coccorum cacti*, 13.

Tab. LXXVI. *Nix formis, quas induit, crystallinis*, 14.

Tab. LXXVII. *Fenestras gelatae*, 15.

Tab. LXXVIII. *Vestitus Indici*. *Pandarus sive nonathus Indicus mendicans*, 16. *Facirus*, 16. *Scriba Indicus*, 16. *Currus idolophorus*, 16. *Currus viatorius*, 16.

Tab. LXXIX. *Poenitentes in India orientali*. *Poenitens trochlea cruciaria sublatas*, 17. *Dacambarus*, 17. *Poenitens qui instar cylindri se volvit*, 17.

Tab. LXXX. *Indi joculariores*. *Joculatrix Indica*, 18. *Serpentum domitor*, 18. *Jocus cum tauro*, 18.

Tab. LXXXI. *Moscheae et Pagodae in India*. *Magna Moschea apud Arcotum*, 19. *Pagoda apud Wira-Mally*, 19.

Index tomi undecimi.

- Tab. LXXXII. *Cometae*, 20.
Tab. LXXXIII. *Equus ejusque variae species*.
Equus Frisius et Holsatius, 21. Equus Danicus, 21.
Tab. LXXXIV. *Continuatio*. Equus Anglicus, 22.
Equus Gallicus, 22.
Tab. LXXXV. *Continuatio*. Equus Neapolitanus,
23. Equus Hispanicus, 23.
Tab. LXXXVI. *Continuatio*. Equus Hungaricus,
26. Equus Polonicus, 26.
Tab. LXXXVII. *Continuatio*. Equus Turcicus,
27. Equus Russicus, 27.
Tab. LXXXVIII. *Continuatio*. Equus Arabicus,
28. Equus Barbaricus, 28.
Tab. LXXXIX. *Palatium e glacie ad amnem
Newam apud Petropolim constructum*, 29.
Tab. XC. *Mores et vestitus Cochinsinensium*, 30.
Tab. XCI. *Incolae insulae Diemenii*, 32.
Tab. XCII. *Memorabiles recessus subterranei in
Aegypto*. Catacymbi, sive recessus subterranei apud
Alexandriam, 34. Camera subterranea juxta Piramides
apud Ghizen, 34.
Tab. XCIII. *Nilometrum in insula Rauda apud
Cairum*, 35.
Tab. XCIV. *Columna Pompeji*, 39.
Tab. XCV. *Calmuci*, 40.
Tab. XCVI. *Degenii machina volatica*, 45.
Tab. XCVII. *Montes memorabiles*. Mons acumi-
natus insulae Teneriffae, nomine Picus, 46.
Tab. XCVIII. *Drama musicum Cochinchinense*, 47.
Tab. XCIX. *Imperatoris Constantini arcus trium-
phalis apud Romam*, 48.
Tab. C. *Colossus qui exstat in horto villae Pra-
tolini in vicinia Florentiae*, 49.
Tab. CI. *Habitacula Bessuanorum*, 50.

A' TIZENEGYEDIK DARAB FOGLALATJA,

a' matériák rende szerént.

NB. A' *romai szám* a' Réztábla Izámát, az *arabiai szám* pedig a' magyarázat levél lap Izámát mutatja.

I. EMLŐS ALLATOK.

- LXXV. Táb. *Ritka állatok Ujhollandiából.* A' Tsikos Kanguru, 31. A' Vombat Fijahordó, 31.
LXXVI. Táb. Az Orofzlán-Majom, 36.

II. MADARAK.

- LXXVII. Táb. Az Ujhollandi Kazuár, 41.

III. HALAK.

- XLI. Táb. *Különös Halak.* A' hűrfarkú Stülofor, 8. A' tarka Békahal, 8. A' márványos Békahal, 8.

IV. USZÓMÁSZÓK.

- XXIV. Táb. *Az Orrmányos Főka,* 43.

V. BOGARAK.

- XLVIII. Táb. *Külsőországi szép Pillangók.* Keleti-Indiai Argus, 11. A' zöldtsikos Kardos Pillangó Nyúgoti Indiában, 11. Az Amerikai Halmaszlag Pillangó, 11. A' Szurinámi Narantszárny Pillangó, 11.
XLIX. Táb. *Külömbféle Hazai Trütskők.* A' Házi Trütskők, 25. A' Mezei Trütskők, 25. A' Lóbogár, 25.
L. Táb. *Németországi Pillek.* A' Füzfa Pille, 38. A' Hermelin Pille, 38. A' Tuba-Lepke, 38.
LI. Táb. *Németországi szép Pillek.* A' Dáma Pille, 44. A' Tarkamolypille, 44. A' Darázs Lepke, 44. A' Dianna Pille, 44. A' Hébe Pille, 44.

VI. FÉRGEK.

- XI. Táb. *Tengeri állatok.* A' tuskés Szivkagyló, 7. A' tsudálatos Tengerirugó, 7.

VII. NÖVEVÉNYEK.

- CV. Táb. *A' Barts.* Az Olaszországi Barts, 6. A' Tövises Barts, 6.
CVI. Táb. *A' Mangustánfa,* 24.
CVII. Táb. *A' Libánusi Tzedrus,* 33.

- CVIII. Táb. *Német Országai Földtsillag gombák.* A' Koronás Földtsillag, 37. A' barnaröt Földtsillag, 37. A' Nedvességmérő Földtsillag, 37.

- CIX. Táb. *A' Rámbusztán Fa,* 42.

VIII. VISELETEK.

- X. Táb. *Helvétziai Viseletek.* Unterwaldi Lakos, 1. Bernai Parafzt Leány, 1. Az Emmenthali Tehenész, 1. Entlibuchból egy Leány és egy parafzt fitzkó, 1. A' Zerge Vadász, 1.

IX. ELEGYES TÁRGYAK.

- LXVIII. Táb. *Helvétziában az építés módja.* Helvétziai Parafztház, 2. Havasi Kalyiba, 2.
LXIX. Táb. *Nevezetes Jégbértzek, mint Kútfejei a' nagy folyóvizeknek.* A' Rajnakútfő Jégbertze, vagy is, 3. A' Rajna első Kútfeje, 3. Róna Jégbértzei, 3.
LXX. Táb. *A' Staubbach (Porpatak),* 4.
LXXI. Táb. *A' Spongyia és a' Játzfőszinü Tafota, nagytőüvegen vizsgálva.* A' Spongyia, 5. A' Játzfőszinü Tafota, 5.
LXXII. Táb. *Meteorák,* 9.
LXXIII. Táb. *Nagyító alá vett tárgyak,* 10.
LXXIV. Táb. *Mi Módon Húzzák le az Amerikai Négerek a' Bálványhígyónak a' Bőret,* 12.
LXXV. Táb. *Kosenilla' Bészede,* 13.
LXXVI. Táb. *A' Hó és annak Megkristályosodása,* 14.
LXXVII. Táb. *A' Fagyos üvegablak,* 15.
LXXVIII. Táb. *Indiai viseletek.* Egy Pandarum, vagy Indus Koldulóbarát, 16. Egy Fakir, 16. Egy Indiai Író ember, 16. Egy Bálványhordó Szeker, 16. Egy Hekkeri, 16.
LXXIX. Táb. *Bünekért szenvedő Indusok.* A' Tsaptatón szenvedő Indus, 17. Egy Dakambari, 17. Egy Bünért szenvedő hengergő Indus, 17.
LXXX. Táb. *Indus Kaukler.* Egy Indus Kauklerné Fort Georgban, 18. A' Kigyó Izelidítő, 18. Kauklerség a' Bikával, 18.
LXXXI. Táb. *Hindostáni Metszeteknek és Pagodák.* Arkotnál a' nagy Metszet, 19. Egy Pagoda Wira Mallyban, 19.
LXXXII. Táb. *Az Üstökösstíllagok,* 20.

F o g l a l a t.

- LXXXIII. Táb. *A' Ló és ennek Fajai.* A' Friziai és Holsteini Ló, 21. A' Dániai Ló, 21.
- LXXXIV. Táb. *Folytatás.* Az Anglus Ló, 22. A' Frantzia Ló, 22.
- LXXXV. Táb. *Folytatás.* A' Nápolyi Ló, 23. A' Spanyol Ló, 23.
- LXXXVI. Táb. *Folytatás.* A' magyar Ló, 26. A' lengyel Ló, 26.
- LXXXVII. Táb. *Folytatás.* A' török Ló, 27. Az orosz Ló, 27.
- LXXXVIII. Táb. *Folytatás.* Az arabs Ló, 28. A' barbariai Ló, 28.
- LXXXIX. Táb. *A' Pétersburgi jégpalota a' Néván,* 29.
- XC. Táb. *Cochinchinai Szokások és Viseletek.* A' Foo Isten eleibe vitetett áldozat, 30. Cochinchinaiak együtt, 30.
- XCI. Táb. *Vandiemén Földje,* 32.
- XCII. Táb. *Földalattvaló nevezetes dolgok Egyiptomban.* Katakombák Alexandriában, 34. Földalattvaló Kamarák a' Ghizéi Piramisoknál, 34.
- XCIII. Táb. *A' Nilusmérő Raudah Jzigetén Káhiránál,* 35.
- XCIV. Táb. *Pompejus Oflópa,* 39.
- XCIV. Táb. *Kálmukok,* 40.
- XCVI. Táb. *Degénnek Repülőmive,* 45.
- XCVII. *Nevezetes Hegyek.* A' Teneriffa Pikó, 46.
- XCVIII. Táb. *Kokinkhinai Opera,* 47.
- XCIX. Táb. *Konstantinus Tsászárs Győzdelmi- kapuja Rómában,* 48.
- C. Táb. *Florentziánál a' Pratólinói Palota Kertjében levő Kolofszus,* 49.
- CI. Táb. *A' Bétsudnok lakásaik,* 50.

INHALT DES EILFTEN BANDES,

nach den Materien geordnet.

NB. Die *Römische Zahl* zeigt die Kupfertafel der *Suite*, die *Deutsche Zahl* hingegen das *Blatt des Textes* oder *Folium*.

I. VIERFÜSSIGE THIERE.

- Taf. LXXV. *Seltene Thiere aus Neu-Holland*.
Das gestreifte Känguruh, 31. Der Wombat, 31.
Taf. LXXVI. *Der Löwen-Affe*, 36.

II. V Ö G E L.

- Taf. LXXVII. *Der Casuar von Neu-Holland*, 41.

III. F I S C H E.

- Taf. XLI. *Sonderbare Fische*. Der saittenschwänzige Stielauge, 8. Der gemahlte Froschfisch, 8. Der marmirte Froschfisch, 8.

IV. A M P H I B I E N.

- Taf. XXIV. *Die Rüssel-Robbe*, 43.

V. I N S E C T E N.

- Taf. XLVIII. *Schöne ausländische Schmetterlinge*. Der Ost-Indische Argus, 11. Der grüngestreifte West-Indische Segelvogel, 11. Der Amerikanische Feerfleck, 11. Der Surinamische Pomeranzen-Flügel, 11.

- Taf. XLIX. *Verschiedene einheimische Grillenarten*. Die Hausgrille, 25. Die Feldgrille, 25. Die Maulwurfsgrille, 25.

- Taf. L. *Deutsche Nachtfalter*. Der Glanzweißling, 38. Der große Hermelinvogel, 38. Das Täubchen, 38.

- Taf. LI. *Schöne Deutsche Nachtschmetterlinge*. Die Dame, 44. Die Elsenmotte, 44. Der Hummelschwärmer, 44. Die Diane, 44. Die Witwe, 44.

VI. W Ü R M E R.

- Taf. XI. *Seegeschöpfe*. Die stachelige Herzmuschel, 7. Die wunderbare Seefeder, 7.

VII. P F L A N Z E N.

- Taf. CV. *Die Acanthus-Staude*. Die echte Bärenklau, 6. Die stachelige Bärenklau, 6.

- Taf. CVI. *Der Mangustan-Baum*, 24.

- Taf. CVII. *Die Ceder von Libanon*, 33.

- Taf. CVIII. *Deutsche Erdsternpilze*. Der gekrönte Erdsternpilz, 37. Der braunrothe Erdsternpilz, 37. Der hygrometrische Erdsternpilz, 37.

- Taf. CIX. *Der Rambustan-Baum*, 42.

VIII. T R A C H T E N.

- Taf. X. *Schweizer Trachten*. Ein Unterwaldner, 1. Ein Berner Bauernmädchen, 1. Ein Emmenthaler Küher, 1. Ein Mädchen und ein junger Bauer aus dem Entlibuch, 1. Ein Gensenjäger, 1.

IX. V E R M I S C H T E G E G E N S T Ä N D E.

- Taf. LXVIII. *Bauart in der Schweiz*. Ein Schweizer Bauernhaus, 2. Eine Sennhütte, 2.

- Taf. LXIX. *Merkwürdige Gletscher als Ursprung großer Flüsse*. Der Rheinwald-Gletscher oder die erste Quelle des Rhein-Stromes, 3. Der Rhone-Gletscher, 3.

- Taf. LXX. *Der Staubbach*, 4.

- Taf. LXXI. *Mikroskopische Betrachtung des Badeschwammes und des Schillertaffts*. Der Badeschwamm, 5. Der Schillertafft, 5.

- Taf. LXXII. *Meteore*, 9.

- Taf. LXXIII. *Mikroskopische Gegenstände*, 10.
Taf. LXXIV. *Die Art, wie die Neger in Amerika die Abgottsschlange abziehen*, 12.

- Taf. LXXV. *Das Einsammeln der Cochenille*, 13.

- Taf. LXXVI. *Der Schnee mit seinen Krystallisationen*, 14.

- Taf. LXXVII. *Gefrorene Fensterscheiben*, 15.

- Taf. LXXVIII. *Indische Trachten*. Ein Pandarum, oder Hinduischer Bettelmönch, 16. Ein Fakir, 16. Ein Indischer Schreiber, 16. Ein Götzenwagen, 16. Ein Häckery, 16.

- Taf. LXXIX. *Indische Büßende*. Der Büßende an der Wippe, 17. Ein Dakambari, 17. Ein sich fortrollender Büßender, 17.

- Taf. LXXX. *Indische Gaukler*. Indische Gauklerin im Fort George, 18. Ein Schlangenzüchter, 18. Gaukelspiel mit dem Stiere, 18.

I n h a l t.

- Taf. LXXXI. *Moscheen und Pagoden in Hindostan.* Große Moschee bey Atkot, 19. Die Pagode von Wira-Maly, 19.
- Taf. LXXXII. *Die Kometen*, 20.
- Taf. LXXXIII. *Das Pferd mit seinen verschiedenen Racen.* Das Friesische und Holsteinische Pferd, 21. Das Dänische Pferd, 21.
- Taf. LXXXIV. *Fortsetzung.* Das Englische Pferd, 22. Das Französische Pferd, 22.
- Taf. LXXXV. *Fortsetzung.* Das Neapolitanische Pferd, 23. Das Spanische Pferd, 23.
- Taf. LXXXVI. *Fortsetzung.* Das Ungrische Pferd, 26. Das Pohnische Pferd, 26.
- Taf. LXXXVII. *Fortsetzung.* Das Türkische Pferd, 27. Das Russische Pferd, 27.
- Taf. LXXXVIII. *Fortsetzung.* Das Arabische Pferd, 28. Das Barbatische Pferd, 28.
- Taf. LXXXIX. *Der Eispalast auf der Newa zu St. Petersburg*, 29.
- Taf. XC. *Cochinchinesische Gebräuche und Kleidertrachten.* Opfer, wie es dem *Fo* gebracht wird, 30. Gruppe von Cochinchinesen, 30.
- Taf. XCI. *Die Vandiemens-Länder*, 32.
- Taf. XCII. *Unterirdische Merkwürdigkeiten in Aegypten.* Katakomben in Alexandria, 34. Unterirdische Kammer bey den Pyramiden von Ghizé, 34.
- Taf. XCIII. *Der Nilmesser auf der Insel Raudah bey Kahirah*, 35.
- Taf. XCIV. *Die Pompejus-Säule*, 39.
- Taf. XCV. *Die Kalmuken*, 40.
- Taf. XCVI. *Degens Flug-Maschine*, 43.
- Taf. XCVII. *Merkwürdige Berge.* Der Pik von Teneriffa, 46.
- Taf. XCVIII. *Cochinchinesische Oper*, 47.
- Taf. XCIX. *Der Triumphbogen des Kaisers Constantin zu Rom*, 48.
- Taf. C. *Der Kolofs im Garten des Schlosses Pratolino bey Florenz*, 49.
- Taf. CI. *Wohnungen der Beetschuaner*, 50.

TABLE DES MATIÈRES.

NB. Le Chiffre Romain designe la Table de la Suite, et le Chiffre Arabe la page ou feuille du texte.

I. QUADRUPÈDES.

Tab. LXXV. *Animaux rares de la nouvelle Hollande.* Le Kangouroo à bandes, 31. Le Wombat, 31.
Tab. LXXVI. *Le Singe-Lion*, 36.

II. OISEAUX.

Tab. LXXVII. *Le Casoar de la nouvelle Hollande*, 41.

III. POISSONS.

Tab. XLI. *Poissons singuliers.* Le Styléphore cordé, 8. La Baudroie peinte, 8. La Baudroie marbrée, 8.

IV. AMPHIBIES.

Tab. XXIV. *L'éléphant marin ou Phoque à trompe*, 43.

V. INSECTES.

Tab. XLVIII. *Beaux papillons étrangers.* L'Argus des Indes orientales, 11. Le Flambé à raies vertes des Indes occidentales, 11. Le tache-feu d'Amérique, 11. Le papillon de Surinam à l'aile d'orange, 11.

Tab. XLIX. *Diverses espèces de grillons indigènes.* Le grillon domestique, 25. Le grillon des champs, 25. Le grillon taupe, 25.

Tab. L. *Papillons de nuit d'Allemagne.* Le papillon blanc argenté, 38. La grande hermeline, 38. Le Sphinx, 38.

Tab. LI. *Beaux phalènes d'Allemagne.* La Dame, 44. La Versicolore, 44. Le Sphinx-bourdon, 44. La Diane, 44. La Veuve, 44.

VI. VERMES.

Tab. XI. *Animaux de la mer.* Le Bucarde frangé, 7. La Penne marine, 7.

VII. PLANTES.

Tab. CV. *L'Acanthe ou Branche-Ursins.* L'Acanthe molle, 6. L'Acanthe épineuse, 6.

Tab. CVI. *Le Mangoustan cultivé*, 24.

Tab. CVII. *Le Cèdre du Liban*, 33.

Tab. CVIII. *Géastres d'Allemagne.* Le géastre couronné, 37. Le géastre rufescé, 37. Le géastre hygrométrique, 37.

Tab. CIX. *Le Rambustan*, 42.

VIII. COSTUMES.

Tab. X. *Costumes suisses.* Un paysan d'Unterwalden, 1. Une paysanne bernoise, 1. Un vacher de la vallée d'Emmenthal, 1. Fille et jeune paysan de la vallée d'Entlibuch, 1. Un chasseur de chamois, 2.

IX. MÉLANGES.

Tab. LXVIII. *Façon de bâtir en Suisse.* La maison d'un paysan suisse, 2. Un chalet, 2.

Tab. LXIX. *Glaciers remarquables comme sources de grands fleuves.* Le glacier du Rhin, source principale de ce fleuve, 3. Le glacier du Rhone, 3.

Tab. LXX. *Le Staubbach*, (ou ruisseau de pousières), 4.

Tab. LXXI. *Observation microscopique de l'Éponge et du Taffetas changeant.* L'Éponge, 5. Le taffetas changeant, 5.

Tab. LXXII. *Météores*, 9.

Tab. LXXIII. *Objets microscopiques*, 10.

Tab. LXXIV. *Manière, dont les Nègres écorchent le Devin*, 12.

Tab. LXXV. *Récolte de la Cochenille du Nopal*, 13.

Tab. LXXVI. *La neige avec ses différentes cristallisations*, 14.

Tab. LXXVII. *Les carreaux de vitre gelés*, 15.

Tab. LXXVIII. *Costumes indiens.* Un Pandare, ou moine mendiant indien, 16. Un Fakir, 16. Un écrivain indien, 16. Un char d'idole, 16. Une Hæckery, 16.

Tab. LXXIX. *Les pénitents indiens.* Le pénitent à l'estrapade, 17. Un Dakambari, 17. Un pénitent qui se roule, 17.

Tab. LXXX. *Voltigeurs indiens.* Voltigeurs indiens dans le fort George, 18. Un Indien qui apprivoise un serpent, 18. Tours d'adresse avec le taureau, 18.

Tab. LXXXI. *Mosquées et pagodes dans l'Indostan.* Grande mosquée près d'Arkot, 19. La pagode de Wira-Mally, 19.

Table des matières.

- Tab. LXXXII. *Les Comètes*, 20.
- Tab. LXXXIII. *Diverses races de chevaux*. Le cheval Frison et Holstenois, 21. Le cheval Danois, 21.
- Tab. LXXXIV. *Continuation*. Le cheval Anglais, 22. Le cheval Français, 22.
- Tab. LXXXV. *Continuation*. Le cheval Napolitain, 23. Le cheval Espagnol, 23.
- Tab. LXXXVI. *Continuation*. Le cheval hongrois, 26. Le cheval polonois, 26.
- Tab. LXXXVII. *Continuation*. Le cheval turc, 27. Le cheval russe, 27.
- Tab. LXXXVIII. *Continuation*. Le cheval arabe, 28. Le cheval barbe, 28.
- Tab. LXXXIX. *Palais de glace construit à St. Pétersbourg sur la Nève*, 29.
- Tab. XC. *Usages et costumes des Cochinchinois*. Offrande faite au Dieu Fo, 30. Groupe de Cochinchinois, 30.
- Tab. XCI. *Le pays de Vandiemèn*, 32.
- Tab. XCII. *Curiosités souterraines en Egypte*. Catacombes à Alexandrie, 34. Appartements souterrains des pyramides de Ghizé, 34.
- Tab. XCIII. *Le Nilomètre dans l'île Raudah près du Caire*, 35.
- Tab. XCIV. *La colonne de Pompée*, 39.
- Tab. XCV. *Les Calmoues*, 40.
- Tab. XCVI. *Machine pour voler dans l'air*, 45.
- Tab. XCVII. *Montagnes remarquables*. Le Pic de Teneriffe, 46.
- Tab. XCVIII. *Opéra cochinchinois*, 47.
- Tab. XCIX. *L'arc de triomphe de l'empereur Constantin à Rome*, 48.
- Tab. C. *Vue du colosse placé dans le jardin du château de Pratolino près de Florence*, 49.
- Tab. CI. *Habitations des Beetshuans*, 50.

